

Az Európai Unió (újabb) válsága

(Budapest Analyses. No. 68, July 13, 2005) **Felbomlani látszik az európai integráció eddigi történetét alapvetően meghatározó, ésszerű kompromisszumokra épülő politikai kultúra. Ez sikeresen ötvözte a kormányközi és a föderális törekvéseket, a tagállami megfontolások, a belpolitikai szempontok és az európai érdekek együttes érvényesítését, a nettó befizetők és a kedvezményezettek közös érdekeit, valamint a kis és a nagy tagállamok célkitűzéseit. Ennek a kultúrának a meggyengülése az integráció elerőtlenedését, az elvek és értékek háttérbe szorulását és a politikai uniótól való eltávolodást eredményezheti.**

A három év alatt, közös erőfeszítéssel létrehozott Európai Alkotmány ratifikációja körüli súlyos gondok és a június 17–18-i, az Unió költségvetéséről szóló Európai Tanács-ülés kudarca válsághelyzetet teremtett a közösségben. Ebből a válságból csak világos, a tagállamok egyetértésén alapuló hosszú távú jövőkép segítheti ki. A megállapodás a pénzügyi perspektíváról gyógyírt jelentett volna a jelenlegi helyzetre és lehetővé tette volna az elmélyült gondolkodást az Alkotmányszerződés megmen-téséről vagy az Unió reformjáról. Csekély vigasz, hogy az Európai Tanács a pénzügyi perspektíváról folytatott tárgyalások előtt egy nappal döntött az Alkotmányszerződés ratifikációs folyamatának a meghosszabbításáról.

A pénzügyi perspektíva elfogadása azért lett volna jelentős – az egység felmutatásán túl –, mert 2013 végéig rögzítette volna az Unió fő törekvéseit és prioritásait. A pénzügyi perspektíva a pénzügyi források biztosítása mellett az Unió cselekvésének keretétül is szolgál, tehát meghatározza politikai tartalmát is. Az Alkotmányszerződés ratifikációja körüli nehézségek miatt nagyon fontos lett volna a megállapodás, hiszen így mérséklődhetett volna a válsághangulat. Az Európai Tanács kudarca, és főként az azt kiváltó okok valódi bizalmi, politikai, intézményes és gazdasági válságot eredményezhetnek az Unióban. Ennek jelei és hatásai rövid távon kevésbé látványosak, inkább hosszabb távon és a mélyebb struktúrák szintjén jelentkezhetnek.

A visszatérítésről és az agrártámogatások-ról folytatott brit–francia vita mellett a nézeteltérések gócpontja a nettó befizetők kiadásainak csökkentése volt. Az Unió átlagos fejlettségétől jelentősen elmaradt országoknak az elérhető támogatások csökkentésére irányuló kompromisszumos javaslata, illetve ennek figyelmen kívül hagyása az új tagállamokban megerősítik azokat az aggályokat, hogy az Unióban fokozatosan gyengülnek az európai értékek. Ezek az értékek az elmúlt tizenöt évben támaszt jelentettek számukra a számos áldozattal járó átmenet véghezvitele során. Az értékek visszaszorulása, a befelé fordulás, a tagállamok kompromisszumképességének háttérbe szorulása, az egoizmus előretörése gyengíti azt a közösségi szellemet, amely az új tagállamok számára mindenekelőtt az európai megosztottság és a kirekesztettség érzésének megszűnését jelentette.

Az Európai Tanács 2004. júniusi csúcsértekezletét követően – amikor megszületett a politikai megállapodás az Európai Alkotmányról – újfent beigazolódott, hogy az európai érdekeket az alkudozások során elsősorban az új tagállamok tartják szem előtt. Sokan hangoztatták a 2004. májusi bővítés előtt, hogy a nizzai rend-

szerben az új tagállamok miatt ellehetetlenül a döntéshozatal, megbénul az Unió. A tagság első évének tapasztalatai azonban azt mutatják, hogy erre nem került sor, az új tagállamok egyetlen alkalommal sem blokkoltak döntéseket, és készek ésszerű kompromisszumok megkötésére. Nem „jó tanuló”-effektusról van szó, hanem arról, hogy az új tagállamoknak érdeke fűződik az Unió egységének a megerősítéséhez, hatékony működésének biztosításához. Kompromisszumképességük az Alkotmányszerződésről kötött megállapodás elfogadása során egyik első megnyilvánulása volt ennek a viszonyulásnak. A jelenleg kialakult válsághelyzet és bizonytalanság inkább az egység meggyengülési folyamatának kezdeteként értékelhető.

A költségvetési kudarc legnagyobb vesztese az új tagállamok lesznek, ha nem sikerül a brit elnökség alatt megállapodásra jutni. Ugyanis a 2003. április 16-án aláírt csatlakozási szerződés a kohéziós támogatások 2006 végéig történő fokozatos bevezetését írja elő az új tagállamoknak szánt előirányzatok tekintetében. Amennyiben nem születik megállapodás a pénzügyi perspektíváról, akkor az 1999. évi intézményközi megállapodás alapján a 2007-re vonatkozó éves költségvetés meghatározása során a 2006. évi előirányzatokat kell figyelembe venni. Ez azt eredményezné, hogy még három évvel a csatlakozás után, 2007-től sem érvényesülne az egyenlő elbánás elve a régi és az új tagállamok vonatkozásában. Utóbbiak sokkal kevesebb forrásra lennének jogosultak, mint annak a pénzügyi perspektívának az alapján, melyre a luxembourgi elnökség tett legutóbb javaslatot. A megállapodás időpontjának elhalasztása továbbá hátráltatja a források felhasználására történő felkészülést mind a Közösségben, mind a tagállamokban.

Az Alkotmány ratifikációja körüli nehézségek és a költségvetés elfogadásának kudarca tovább gyengítik az Európai Uniót a nemzetközi szinten. Az Unió nemzetközi szerepvállalását szorgalmazó laekeni célkitűzés így aligha valósulhat meg. Ezen kívül veszélybe kerülhet az Unió tovább-bővítési folyamata is. Elsősorban Törökország és Horvátország esetében beszélhetünk egyértelmű kedvezőtlen hatásokról, de nem kizárt, hogy a bolgár és a román csatlakozás is késcdelmet szenved a tervezett 2007. január 1-jei időponthoz képest.

Hogyan tovább? Az ésszerű kompromisszum eredményeként megszületett Alkotmányszerződés választ ad az Európai Uniót érintő legfontosabb kihívásokra, kérdésekre. Ezek a következők:

1.) Járjon-e Európa továbbra is a saját útján, ahogy ezt tette az elmúlt ötven évben, vagy le kell mondania az európai modellről, átértékelve versenyképességről és fejlődésről vallott nézeteit. Az Alkotmányszerződés megerősítené az európai értékeket, amelyek áthatják a közösségi politikákat, megerősítené az európai szociális modellt azáltal, hogy lehetővé tenné a hosszú távú, a pillanatnyi gazdasági érdekeken kívül egyéb szempontokat is figyelembe vevő fejlődést.

2.) Képesek-e a tagállamok közös célokat közösen megvalósítani, vagy különböző törésvonalak mentén különböző jövőképek fogalmazódnak meg az Unión belül, ami az integráció gyengülését és széttöredezését eredményezi. A szavazati rendszer reformjával, a megerősített együttműködés feltételrendszerének

és a felülvizsgálati eljárásnak a módosításával, illetve új, rugalmas integrációs eszközök bevezetésével az Alkotmányszerződés úgy tenné rugalmasabbá az Unió működését, hogy közben megerősíti az Unió egységét és csökkenti a széttöredezés mértékét.

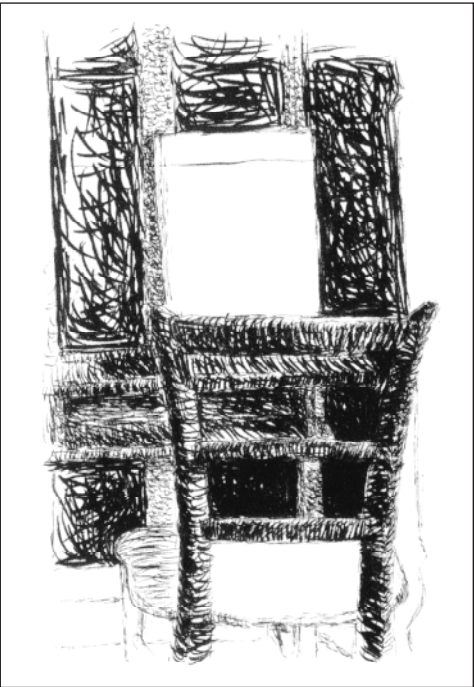
3.) Végül Európa értékszemlélete és problémameglátása gyakorolhat-e hatást az Unión kívüli harmadik országokra, azaz játszhat-e meghatározó szerepet az Európai Unió globális színtéren? Az uniós külügyminiszter intézményének a létrehozása, ill. az uniós külügyi szolgálat felállítása fontos előrelépést jelentene az Unió egységes nemzetközi szerepvállalásának megerősítése terén.

Az Alkotmányszerződés bukása esetén is meg kell válaszolni ezeket a kérdéseket. Ennek érdekében meg kell vizsgálni, hogy mit jelent ma Európa a polgároknak, mit várnak a polgárok Európától? A II. Világháború utáni évtizedekben Európa képes volt megfelelni polgárai elvárásainak, amelyek a béke biztosítására és a jólét növekedésére irányultak. Az Unió békében él immár hatvan éve. Ez már természetessé vált, a jólét és az életszínvonal viszont komoly veszélybe került azáltal, hogy lassan egy évtizede nem sikerül tartós növekedési pályájára állítani az európai gazdaságot, és ezen belül a német gazdasági motort. A hangzatos programok, mint a lisszaboni stratégia nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. A munkanélküliség komoly és tartós probléma. A 2004. májusi bővítésre a régi tagállamokban legtöbbször a gazdasági helyzetüket, munkahelyüket és biztonságukat érintő veszélyforrásként tekintenek.

A gazdasági helyzet javulása és a növekedés beindulása a válságból való kilábalás kulcselemének bizonyulhat. Ha ezen a téren sikerül az Európai Uniónak kézzelfogható eredményeket felmutatni, akkor másfél év múlva megváltozhat az Alkotmányszerződés megítélése is.

Következtetés: A jelenlegi válság elmélyülése (az Alkotmányszerződés végleges bukása) nagy veszteség lenne a tagállamok és polgárai számára. Nehezen képzelhető el a továbblépés bármilyen irányban az Alkotmányszerződés nélkül. Reformokra pedig egyértelműen szükség van, ha az Unió meg kívánja állani a helyét a nemzetközi szinten. A legfontosabb cél a tagállamok egymás közötti, illetve a tagállamok és állampolgárai közötti bizalom visszaállítása, a pénzügyi perspektíva mielőbbi elfogadása és a polgárok életkörülményeinek kézzelfogható javítása. Ameddig ezekben a kérdésekben nem sikerül előrelépni, az Unió válságának további mélyülése várható.

Magyarország számára fontos lenne, hogy az Európai Alkotmányszerződés ratifikációja körül kialakult helyzet és a pénzügyi perspektíva kudarca, illetve ezeknek az Unió működésére gyakorolt rövid és hosszú távú hatásai ne legyenek ellentétesek az elmúlt tizenöt év széles körű konszenzust és támogatottságot élvező törekvéseivel. Ezek a törekvések Magyarország egyenrangú tagállami státuszának biztosítására, a több évtizedes kényszerű európai megosztottság végérvényes meghaladására és az ország gyors gazdasági felzárkózására irányultak. Sikerre vitelük feltétele, hogy a tagállamok a jelenlegi válsághelyzetben ne a befelé fordulást válasszák megoldásként, és az Unió ne a széttöredezés és a kis körökben zajló együttműködés irányába induljon el.

Magyarország EU-tagsága

Az Európai Unió súlyos válságban van, és nem tudni, hogyan fog kilábalni belőle. Némely országban már régen arról vitáznak, nem lenne-e jobb megszüntetni a közösséget. Máshol csak most tört ki a vita. Ausztriában az a fő érv, hogy „nettófizetők” vagyunk, és csak azt pénzeljük, hogy „a brüsszeli bürokrácia jobban éljen”. A magyarok, akik nem nettófizetők, egy kicsit több mint egyévi tagság után mintha hasonló irányba mozdulnának. Mind az egyik, mind a másik hozzáállást emociókkal játszadozó politikusok kerithetik hálójukba.

Hogy miért jó Magyarországnak az EU-tagság? Nem sorolom fel a belépés előtt ezerszer megismélt érveket, sem azokat, amelyek a csatlakozás ellen szóltak. Csupán egyetlenegy példát említenék: Az idén várható szőlőtútermelés miatt a magyarországi Hegyközségek Nemzeti Tanácsa „krízislepárlási támogatást” kér az Európai Uniótól, mondta július elején Boglár László kormány-szóvivő. Ez azt jelenti, hogy a szeszfeldolgozók felvásárolják a gazdák által felajánlott szőlőt. 500 ezer hektóliter többlet árát az állam fizeti ki, amely a tavalyi termelői ár 70 százalékáig kaphat az EU-tól megtérítést. Eddig a valóság. Nem egészen felel meg annak, amit mi itt nyugaton tanultunk piacgazdaság címke alatt, de segít a szőlőtermelőknek és a feldolgozó üzemeknek.

És hol a vizio? Magyarország nem csak „krízislepárlási támogatást” kér, hanem olyan támogatást is, mely ötezer hektárnyi területen a szőlőtőkék kivágására irányul, árulta el a kormányzóvivő. Hektáronként 400 ezer és kétmillió forint között fizet az EU azért, hogy a jövőben kisebb legyen a túltermelés. Mert pillanatnyilag a 98 ezer hektáron (Magyarország területének majdnem pontosan egy százalékán) termelt szőlő egyszerűen túl sok. 4,3 millió hektoliter bor van a pincékben, és a szakértők tudják: évente nem lehet több mint 3,5 millió hektolitert értékesíteni. Minél több bort termelnek, annál inkább esnek az árak. Így jobb, ha ötezer hektáron kivágják a szőlőtöskéket, mintsem hogy nem tudjanak mit kezdeni a túltermeléssel. Mi mi köze van ennek az EU-hoz? Sokkal több, mint első pillantásra gondolnánk.

Először is nem minden tagállamban van meg a lehetőség arra, hogy a természet jóvoltából keletkező túltermelésért pénzt kapjanak. Az új tagok előjogai között találhatók olyan átmeneti intézkedések, amelyek sokkal inkább emlékeztetnek régmúlt időkre, mintsem hogy megfelelnének a piacgazdaság feltételeinek. Másodsor: hová tenné Magyarország a túltermelésből származó bort (tej, gabonát...), ha nem lenne Brüsszelben bürokrata, aki elintézi a támogatási kérelmet? És mit tudna tenni a budapesti bürokrata, ha történetesen nem Brüsszelben kellene kérelmezni a támogatást, hanem Moszkvában? Harmadszor: Az EU-krízis nem az új tagállamok válsága, hanem a régié: A franciák éppen azért riadtak vissza az „európai alkotmány” falra vetett képétől, mert nem tudják elképzelni, ha az eredeti hatok, később a tizek és tavaligy a tizenötök között nem tudunk bizonyos kérdésekben zöldre vergődni, akkor hogyan tudjunk huszonötven (vagy még többen)? Érdekes módon a franciák soha nem kérdőjelezik meg, mondjuk az EU mezőgazdasági rendjét (csak a termelők s az ellenfelek teszik ezt). Az angolok vagy a németek sem tiltakoztak a szénbányászat leépítése ellen (természetesen a bányászok igenis tiltakoztak). Az EU csak azt intézi, szervezi vagy szünteti meg, amit nemzeti kormányok elkezdtek vagy el akartak kezdeni, de nem sikerült nekik.

A döntő kérdés nem lehet az, hogy kilépjen-e Magyarország az EU-ból, hanem az, hogy mivel tud hozzájárulni a közösség megerősítéséhez? Legyünk őszinték: korai ez a kérdés. De talán elég tudatosítani, dolgozzunk azért, hogy néhány év múlva fel lehessen tenni. Addigra a másik kérdés végleg feleslegessé fog válni. MARTOS PÉTER

TISZTA KÉPET NYERNI

Mi történik a Vajdasággal és a Vajdaságban?

Régen elmúltak azok az idők, amikor regényekben s novellákban a duhaj jólét honaként jelent meg a Délvidék, vagy valamivel tágabban értelmezve: a Vajdaság. Ma kopottak, fakók egykor viruló városai, szinte kihaltak a falvai, melyeknek utcáiban minden harmadik-negyedik viskó üresen áll, omladozik. A vert falú házakhoz tartozó nagy gazdasági udvarok istállóifé-szerei romosodnak, a kertek gazosak.

Nagyon sok fiatal elsdortak az elmúlt másfél évtized háborús borzalmai e tájról, az otthon maradók, a legragaszkodóbbak pedig elszegényedtek fokozatosan, olyannyira, hogy ma már iskoláztatni sem képesek gyermekeiket. Közülük is leghátrányosabb helyzetben a nemzeti kisebbségek tagjai vannak, így a magyarok, mert velük aztán senki sem törődött és tö-

rődik igazán. Az elmúlt rezsím mostohán bánt velük, a frontokra tuszkolta őket, s csak a kivételezetteket hagyta közülük (olykor mértéken felül is) meggazdagodni. A magánosítás korában így most – tőke híján – vállalkozásba nem kezdhetnek, korábbi munkahelyüket pedig elvesztik.

Történelmi viszonylatban is nagyon nehéz időszak vár a vajdasági magyarságra, olyan, amelyben akár meg is semmisülhet, fel is morzsolódhat. Egyszerűen a maradásra, megélhetésre forog kockán. A legtöbb falujában felbomlott, megszűnt minden mezőgazdasági birtok, gyár és üzem, amelyekben a családok akár több tagja is dolgozott. De a halódás több éves szakaszában sem kaptak már fizetést, úgyhogy anyagilag teljesen kimerültek. Mit tehettek hát a fiatalok: sokuk fogta a vándor-

botot... Azt, hogy a középkorúak miből élnek meg és tartják el iskoláskorú gyermekeiket, senki meg nem mondhatná. Az öregek aprócska nyugdíjukból nyomrognak, amely jókora késéssel érkezik meg hozzájuk.

Régi, tekintélyes intézményeit nem tudta épségben megőrizni a vajdasági magyarság, érték a saját pártjai vívtak közelharcot, s amikor sikerült megszerezniük egyiket-másikat, az szétmorzsolódott a markukban. Kovács Frigyes, a szabadkai Népszínház igazgatója a napokban tiltakozásul nem tartotta meg ünnepi beszédét az évadvégi díjkiosztó gálaműsor előtt, mert az omladozó színházépület felújítását évek óta halogatja az önkormányzat, egyik kiváló színésze pedig – a jobb élet reményében – Beregszászra távozik.

Folytatás a 2. oldalon

Határon innen - határon túl

JELENTŐS LÉPÉS AZ EGYSÉGESÜLÉS ÚTJÁN

A Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége (NYEOMSZSZ) meghívására Szabadka után június 11-12-én tartotta második ülését a Határon Túli Magyar Szervezetek Fóruma Bécsben. Az elfogadott napirend értelmében a jelenlévők négy tárgykörben tanácskoztak: 1. a nyugati magyarok helyzete, 2. együttműködési lehetőségek a nyugati magyar és a határon túli magyar szervezetek között, 3. a kapcsolatok intézményesítése, 4. nemzeti konszenzus – nemzeti stratégia. A tanácskozás nagyon kellemes légkörben zajlott le; mind a beszámolók, mind pedig a hozzászólások felkészült, érett és felelősen gondolkodó személyek higgadtságáról, az egymással szembeni megbecsülésről tanúsítottak. Korábbi disszonáns ki-jelentések után a helyreállt bizalom jutott kifejezésre azon egyöntetű állásfoglalásokon, hogy a határon túli magyar szervezetek a nyugati magyarokat az egyetemes magyarság részének tekintik és szükségesnek tartják a szervezeteikkel való kapcsolatok intézményes kiépítését és együttműködést. A körültekintően megfogalmazott és egyhangúlag elfogadott zárónyilatkozat ugyanezen légkört és szellemet tükrözi (l. alább).

A Duna tv stábjá végig jelen volt a tanácskozáson és részletes tájékoztatást adott a jelentősnek mondható eseményről

Az RMDSZ részéről Markó Béla a következő ülést ősszel Erdélybe tüzte ki.

ZÁRÓNYILATKOZAT

A Határon Túli Magyar Szervezetek Fórumának bécsi tanácskozásáról

A Határon Túli Magyar Szervezetek Fórumának tag-szervezetei 2005. június 11–12-én a Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének meghívására Bécsben találkoztak. A tanácskozás résztvevői kölcsönösen tájékoztatták egymást az országaikban élő magyar közösségek helyzetéről.

1. A jelenlévők kifejezésre juttatták, hogy a nyugati magyarságot a nemzet szerves részének tekintik, s hogy szervezeteik jelentős mértékben hozzájárulnak az egységes magyar nemzet felemelkedéséhez.

A HTMSZ Fóruma meghallgatta felvételi kérelmüket, s a következő szervezeteknek – Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége, Észak-Amerikai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége, Latin-Amerikai Magyarok Országos Szövetsége – elfogadta teljes jogú tagságát.

A Fórum résztvevői javasolják, hogy ezek a szervezetek váljanak a MÁÉRT teljes jogú tagjává.

2. A tanácskozás résztvevői elégedetlenségüket fejezték ki a Magyar Állandó Értekezlet összehívásának folyamatos halasztása miatt, s határozottan kéri az összehívás időpontjának mielőbbi meghatározását, valamint

TISZTA KÉPET NYERNI

Folytatás az 1. oldalról

Sajnos, a hat vajdasági magyar párt között az a fajta összefogás sohasem tudott megvalósulni, amely létrejött például a felvidékiek vagy az erdélyiek között: lehetnek véleménykülönbségeik, de valamennyien vállalva a megmaradásért küzdenek. Itt addig tartottak az egymás elleni villongások, amíg elmúlt a java idő, amely alatt még cselekedni lehetett volna. Önmagáért beszél a tény: a magyar népházi tanácsba szinte csak egyetlen pártnak a tagjai és a szimpatizánsai jutottak be. Ennek sikerült legyőznie a többit.

Az utóbbi időben valós eredményként létrehoztak két tehetséggutató gimnáziumot (egyet Szabadkán és egyet Zentán), Újvidéken újságíró-iskola is működik sikerrel. Jó lenne, ha még egy sor ilyen létezne, s bennük tanulna az a sok-sok tehetséges fiatal, amely vagy elhagyta szülőföldjét, vagy itthon vár munkára, vagy esetleg valamelyik úgázdag magánvállalkozónál dolgozik „feketén” kevéske pénzért.

Egyéb megrázkódtatások is érték a délvidéki magyarokat: az utóbbi években köszöntött rá a fal-firkák, majd a magyarverések időszaka. A köztársasági képviselőház elnöke mindjárt az első tiltakozások után reagált az ügyre, és a rendőrségtől kapott információkra hivatkozva elismerte, hogy valóban szép számban voltak ilyen esetek, ám figyelemztetett arra, is, hogy ezek nem mindig vezetőik vissza etnikai okokra, és hiba lenne propagandacélokra felhasználni őket, mert a baj gerjesztené a bajt. A kérdés internacionalizálása után nemzetközi fórumokon is tárgyaltak az újabb és újabb esetekről, és helyzetfelmérő bizottságot küldtek ki Szerbiába. A politikuskok meghallgatták mindkét felet, ám jelentésük sokkal tartózkodóbb és visszafogottabb volt annál, mint amilyen éles vádak voltak.

A médiák fő szenzációja azonban az utóbbi hetekben a Vajdasági Magyar Szövetség néhány vezetője elleni bírósági eljárások beindítása hit – évekkel ezelőtti ügyekben is. Már a kilencvenes évek derekán tartott dr. Sepsei Csaba, a Vajdasági Magyarok Demokrata Pártjának alelnöke sajtótájékoztatót Kasza József, szerinte gyanús módon és

a határon túli magyar szervezetek bevonását a napirendi pontok kialakításába és az értekezlet előkészítésébe.

3. A Fórum résztvevőinek meggyőződése, hogy a magyar–magyar kapcsolattartás, a nemzet egységének megőrzése, az autonómiaformák kiépítése és az európai integráció kiterjesztése és elmélyítése fontos esz-köze annak, hogy a Magyarország határain túl élők legfontosabb törekvésüket – a szülőföldön való megmaradást – megvalósíthassák.

4. A tanácskozás résztvevői tudomásul veszik a Magyar Országgyűlés által elfogadott állampolgársági törvényt, amely enyhíti az eddigi megalázó hivatali eljárást a magyar állampolgárságról folyamodó külföldi magyarok számára. Ugyanakkor a Magyarország határain kívül élő magyarok a szülőföldön való maradás tekintik elsődleges céljuknak. Továbbra is szorgalmazák a magyar állampolgárság jogfolytonosságának helyreállítását minden magyar számára.

5. A bécsi találkozó résztvevői a leghatározottabban elítélik a délvidéki magyarság elleni szerb támadásokat és tetlegességeket, amelyek azt követően is folytatódnak, hogy az európai és amerikai testületek határozottan állást foglaltak ebben az ügyben. Hasonlóképpen a legerélyesebben elítélik a vajdasági magyar közösség legnagyobb támogatottságot élvező pártja, a VMSZ és annak vezetői ellen indított, előre kitervelt és összehangolt állami lejáratai kampányt, és egyöntetű támogatásukról biztosítják a VMSZ-t és annak vezetőit. Továbbra is kéri a nemzetközi fórumok és a magyar kormány határozott kiállítását a vajdasági magyar közösség ügyében.

6. A bécsi tanácskozás résztvevői döntöttek róla, hogy soron következő ülésüket az RMDSZ meghívására Erdélyben tartják ez év őszén.

Bécs, 2005. június 12.

A Határon Túli Magyar Szervezetek Fórumának résztvevői:

Romániai Magyar Demokrata Szövetség, Takács Csaba, ügyvezető elnök; Magyar Koalíció Pártja, Durai Miklós, alelnök; Vajdasági Magyar Szövetség, Kasza József, elnök; Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Brenzovics László, alelnök; Magyar Egyesületek Szövetsége, Horvátország, Tomasic Korina, ügyintéző; Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Község, Tomka György, elnök; Magyar Emberi Jogok Alapítvány, Papp Tamás, alelnök; Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége, Deák Ernő, elnök; Európai Nemzeti Kisebbségeket Támogató Társaság, Komlóssy József, alelnök; Latin-Amerikai Magyar Országos Szervezetek Szövetsége, Kunckelné Fényes Il-dikó, elnök; Észak-Amerikai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége, Somorjai Ágnes, elnökségi tag

gyorsasággal történő meggazdagodásáról (bizonyos ingatlanok áron aluli megvásárlásáról olyan árverésen, amelyet már a meghirdetett kezdési idő előtt megtartottak), később ugyanezt tette Mirko Balj egykori községi alelnök és Branislav Nikolity, az Ellenállás mozgalom alelnöke is nyilvánosan. Most kezdtek foglalkozni az ügyészek a vonatkozó feljelentésekkel, s a VMSZ elnökén kívül vizsgálják még néhány munkatársa cselekedeteit is, de ugyanezt teszik a szocialisták egykori (szerb nemzetiségű) szabadkai elnökével, aki egyben a Vajdasági Bank igazgatója volt. Újvidéken a VMSZ alelnökét, a tartományi kormány oktatásügyi titkárt gyanúsítják visszaélésekkel. Nyilatkozatában a VMSZ elnöksége kiállt megvádolt vezetői mellett, és a délvidéki magyarság egésze elleni hadjáratnak minősítette az ügyészség lépéseit. A párt ebben az ügyben is nemzetközi vizsgálóbizottság közreműködését kérte.

Hogy egy közösség megmaradhasson, egyedeinek tájékozódniuk kellene a közösségen belüli összes zajlásokról, gondokról, eredményekről. Gyakran téma a egyes civil szervezetek megnyilatkozásainak: hogyan tájékozódnának a vajdasági magyarok, amikor lapjaik egyetlen párt irányítása alatt állnak, és azok nyilván mind ugyanazt írják. Az újabb vitákból, szerkesztőségeken belüli konfliktusokból, ellentétekből (a Magyar Szóból eltávolított egyik újságíró, Csík Ferenc, még nagy visszhangot keltő performance-t is tartott a Forum Kiadóház előtt) az világlik ki, hogy a vajdasági magyar publicisztika egyes vezető figuráinak fenntartásai vannak egymás erkölcsi állásával, tartásával, szakmai hozzáértésével kapcsolatban, éppen a kritériumoknak a párhovatarozásra való beszűkülése miatt.

Hogyan nyerjen hát tiszta képet a táj népe arról a különös világról, amelyben élni kénytelen? Kénytelen, mert ma már kimenekülnie is nagyon nehéz lenne belőle. Sőt az sem biztos, amit mindmáig hitünk, hogy helyben maradásával egyúttal a délvidéki magyarság megmaradását segíti elő. Hiszen e népesség éppen most veszíti el itt a megélhetését.

Dr. CSORDÁS Mihály

FELSZABADULTUNK

VAGY MEGSZABADULTUNK?

Aszalós aláírással olvasói levél jelent meg a Bécsi Napló 2005/3. számában, ami a szovjet hadsereg 1944–45-ös magyarországi szerepét veti föl és azzal zárul, hogy a szovjet megszállás és vele együtt a kommunista diktatúra „létre-jöttében a magyar jobboldali vezetésnek és önkritikátlan híveinek legnagyobb a felelőssége”. Ezt a konklúziót Bibó Istvántól mint tekintélytől vett hosszabb idézetekre hivatkozva írta le a levelező. Bibót változatlanul színvonalas politikai gondolkodóként tartjuk számon, sajnos évtizedek óta ő az utolsó. Nemegyszer azonban ő is tévedett. Az Aszalós által citált mondatok éppen nem történelmi tisztánlátását dokumentálják, még jó, ha politikai aktualizálást tulajdonítunk nekik. Amit a Vörös Hadseregről mint néphadseregről, a felszabadításról meg a „vadászó urak” Magyarországról stb. olvashatunk tőle ezekben az idézetekben, arról ma már más-ként és jóval árnyaltabban beszélhetünk.

Miért és hogyan jöttek az oroszok 1944-ben Magyarországra? Távoll áll tölem, hogy tagadjam a mindenkori politikai vezetők felelősségét a kormányzásuk alatt történtekért. Ehhez azonban tegyük hozzá: az orosz hadsereg a napoleoni háborúk idején német földön jóval messzebbre jutott, mint 1945-ben, Párizsban és Észak-Itáliában is járt. Aztán föl alá vulgatozott a Balkánon, 1849-ben pedig tudjuk, megszabadította Magyarországot a forradalmi rendbontástól, hogy most részletesebben ne beszéljünk kaukázusi, szibériai, közép-ázsiai, sőt alszakai hadjáratairól, melyek során különféle zsarnokságok és elavult rendszerek alól szabadítottak föl népeket, és tartósan a nyakukon maradtak. Nemzeti szempontból semmi sem indokolta, hogy a Donig vezényelték a magyar csapatokat. Az sem menti ezt, hogy előbb-utóbb nyakunkra jönnek az oroszok magyar hadüzenet nélkül is, ahogy áttörtek a Kárpátokon 1914 őszén és jöttek volna 1919-ben a magyarországi kommünt segíteni, ha marad idejük és erejük. Oroszországot ugyanis Rettenetes Iván óta hajtja a hódító, ab-szolutisztikus, leigázó birodalmi gondolat s csaknem mindegy milyen ürügyet talál, vagy milyen okot szolgáltatnak neki.

Az 1950-es évek egyik politikai vicce szerint a török és az orosz megszállók között az a különbség, hogy a törökök nem követelték meg tőlünk a mohácsi vész ünneplését és nem kellett megköszönni, hogy elvesztettük a csatát. Egy másik viccben április 4. mint a „szent edények ünnepe” szerepelt, azaz „cseberből vederbe” kerültünk. Az 1989-90-es változások után kevés olyan kérdés volt, amiben viszonylag hamar társadalmi konszenzus alakult ki. Nem sokat vitáztak arról, hogy csupán a lakosság egy kicsiny része élte meg felszabadulásként, az ország nem. De úgy látszik, ma még nincs elég nézeteltérés és vizsály, a jelenlegi magyarországi kormánykoalíciónak sikerült újabbat gerjeszteni azzal, hogy nyilvánvalóan ideológiai alapon előhozakodott vele: mégis csak felszabadultunk 1945-ben, sőt mint tudjuk, a miniszterelnök nemcsak idehaza beszélt erről, Moszkvában még meg is köszönte a Nagy Oroszországnak.

Kíváncsi volnék, hogy a lengyelországi, cseh-szlovákiai, romániai, bulgáriai stb. kommunista diktatúrák kialakulásáért Ausztriának szerint mely ottani jobboldali politikai vezetők a felelősek? A szovjet megszállási zónában végső soron minden ország ugyanazt kapta, lett légyen akár radikális szélsőjobboldali, akár polgári demokratikus vagy éppen monarchista kormányzata volt. És mindenki tudja, volt 1956 és 1968 is!

KÓSA LÁSZLÓ

A Napló postája

Ha meg akarunk maradni...

A Bécsi Napló május-júniusi sz. 11. oldalán az *Anyanyelvünkről* c. írás több téves adat alapján „derülátó” képet fest az egész magyarságot érintő problémáról. Sorsunk, saját helyzetünk megértése és mérlegelése csakis tényekre támaszkodhat, nem pedig hízeglő álomképekre, melyek hamis köztudatot formálnak.

Lássuk a realitásokat, írja a szerző, ne adjuk át magunkat a pesszimizmusnak (herderi jóslat). Ennek elhárítására közli a magyar nyelvűek számadatait, melyekre Antall József is hivatkozott, amikor jelképesen 15 millió magyar miniszterelnökének nevezte magát – tizenöt évvel ezelőtt. Azóta sok víz lefolyt a Kárpát-medence folyóin, vagyis ma, 2005-ben a Kárpát-medencében legfeljebb 12,5 millió magyarról beszélhetünk. A Magyar Statisztikai Hivatal előrejelzése szerint Magyarországi lakosainak száma 2003-ban tízmillió alá esik vissza. Milyen öröm volt, amikor ez nem következett be!

Két évvel korábban Magyarország 10,135.000 lakosából 240.000 második nyelvűként beszélt a magyart. Ez volt a realitás. Szlovákiában 750.000 magyarról olvashatunk a cikkben, holott 1991-ben 567.296, 2001-ben pedig 520.528 volt a létszámuk. Romániában (Erdélyben) a 2001. évi népszámlálás 1,432.000 magyar ajkút mutatott ki. Hol van akkor a kétmillió magyar? Szerbiai adatok szerint 250-300.000 az ottani magyarok száma, nem pedig 400.000. Ukrajnában, ugyancsak 2001-ben 159.335 volt a magyarok anyanyelvűek száma, míg a cikk 220.000-ról tud. Ausztriában a 2001. évi népszámlálás szerint 25.884, nem pedig 70.000 a magyarul beszélők létszáma. Szlovéniában 1991-ben még 7.990 magyart mutatott ki a népszámlálás, 2002-ben már csak 6.243-at.

Érdemes-e tovább találgatni, hányadik helyet foglalja el a magyar a világon beszélt mintegy 6.000 nyelv között. A szerző szerint a 45. helyen van, megelőzve a cseh, bolgár, svéd stb. nyelvet. Szép teljesítmény, mondhatnánk némi cinizmus-sal.

Itt azonban arról van szó, hogy megoldást kell találni a magyar mentalitás megváltoztatására. Ha meg akarunk maradni, igenis szaporodni kell; nincs más megoldás. Nem lehet elfogadni a „világjelenség” vagy „ez az általános trend” nyugtató szölamait, és a szaporulat rovására a „jólétet” helyezni első helyre. A „régí dicsőség” álomképével pedig nem lehet a mai realitásokat behelyettesíteni. Az ötven évvel ezelőtt tiszta magyar lakosú vidéken mint pl. a Bodrogházban vagy a Csallóközben a magyar lakosok alig teszik ki az 50%-ot. Az állandó fogyatkozást egészséges szaporodásnak kell felváltania a megmaradáshoz; elsősorban Magyarországon életkedvet, derűlátást kell tanulni, tanítani, hiszen a mai megváltozott világban mégis csak rajtunk múlik, meg akarunk-e maradni.

SÜTŐ LÁSZLÓ (Hollandia)

• ELŐZŐ SZÁMUNKBAN a *Sztálin, Dimitrov és Renner 1945 tavaszán* c. cikkről sajnálatos módon lemaradt szerzőjének neve, amit most pótlólag közlünk: DR. WOLFGANG MUELLER, fiatal osztrák történész, kutatásainak súlypontja a jelenkor, nevezetesen az osztrák–szovjet kapcsolatok 1945-1955 között.

• SZAKÁLY SÁNDOR vezércikkével kapcsolatosan két helyesbítésre kényszerülünk: az írás címe helyesen: MÜLTRŐL A MÁBÓL, továbbá a 9. bekezdés 2. sorában a „fegyvertára” helyesen „fegyvertárs”.

A történeteket fájljaja a Szerkesztőség

Versmondó versennyel emlékeztek József Attila születésnapjára

Zsűfólasig megtelt a Bécsi Magyar Otthon előadóterme amikor József Attila születésének századik évfordulójára szavalóversennyel emlékeztek az ausztriai magyarok. A hatodik alkalommal életre hívott verseny 76 résztvevővel zajlott, s ez a létszám azt is jelzi, fontos eseménye ez az ausztriai magyar ifjúságnak. Voltak itt Felsőöbörből, Felsőpulyáról, Locsmándról, Mödlingből, Linzből és Bécsből.

Bevezetőként József Attila születésnapjára Mag. Lengyel Ferenc esszéjének felolvasásával Mag. Lengyel Melinda emlékezett. A fiatalok között öt éves ugyanúgy megtalálható volt, mint 17. A lelkesedés páratlanul mondható, számtalan József Attila vers hangzott el átéléssel, s látszott, hogy a felkészítő tanárok jó munkát végeztek.

A résztvevők hat kategóriában versenyeztek, s öttagú zsűri (dr. C. Tóth János, dr. Pusztaszeri László,

lő, Mészáros Zsuzsa, Böröndi Lajosné és Böröndi Lajos) értékelte a produkciókat. Az alábbi eredmények születtek. A 6–8 évesek korcsoportjában 1. Kuzmich Veréna, 2. Albert Krisztina, Kaszás Tekla, Nagy Domonkos (csoport), 3. Perei Kitty, 4. Gál Klára, György Norbert, Schneider Julia (csoport). A 9–10 évesek korcsoportjában 1. Mihály Bernadett, 2. Szabó Ágota, 3. Oláh Sára, Fanta Patrik és Fanta Viktor (három 3. helyezett), 4. Dobler Johanna. A 9–10 évesek korosztályában (német anyanyelvűek) 1. Puhr Hannah, 2. Wlassits Rebekka, 3. Schranz Chiara, 4. Satovich Kerstin. A 11–12 évesek korosztályában 1. Schümmatschek Astrid, 2. Perei Elvira, 3. Tompa Alexandra, 4. Kuzmich Kristina. A 13–14 évesek korosztályában 1. Pehi Dorka, 2. Ozsár Bálint, 3. Lengyel Boglár, 4. Földes Fruzsina. A 15–17 évesek korosztályában 1. Horváth Evelyn, 2. Miklós Ádám, 3. Lengyel Balázs, 3. Dobler Judit.

A NÉPESSÉG VÁLTOZÓ ETNIKAI ARCULATA BURGENLANDBAN

Kárpát-medencei etnikai térképsorozatunk leg-újabb (hetedik) tagja az ausztriai Őrvidék (Burgenland) mai területére vonatkozólag kísérli meg felvázolni az etnikai térszerkezetnek az elmúlt fél évezredben lezajlott átalakulását és jelen állapotát. A bemutatott terület nyugati szomszédunk, Ausztria legkeletibb és legfiatalabb tartománya, mely a Dunántúl nyugati peremén, 3,965 km -en terül el és Ausztria területének 4,7 %-át teszi ki. A tartomány 1921-ben alakult meg a történelmi Magyarország nyugati, főként német ajkúak lakta területeiből a Sain-Germain-en-Laye-i (1919) és a Trianoni (1920) békeszerződéseket követően. Az Alfred Walheim, későbbi tartományi főnök által kitalált német neve, Burgenland a nyugat-magyarországi vármegyék német nevének „burg” végződésével (Moson-Wieselburg, Sopron-Ödenburg, Vas-Eisenburg) áll összefüggésben. Általánosan elfogadott magyar neve a 20.században nem volt, legfeljebb időnként bukkant fel a német név tükörfordítása („Várvidék”). A találó Őrvidék elnevezés az elmúlt két évtizedben kezdett a helybeli magyarok kezdeményezésére egyre szélesebb körben elterjedni és a magyar térképeken felbukkanni.

Térszerkezet a 15–16. sz. fordulóján

Az 1495-ös adóösszeírást feldolgozó Kubinyi A. (1996) adatai alapján úgy számítjuk, hogy a mai Őrvidék területén kb. 36.000 lakos élhetett, meglehetősen egyenlőtlen térbeli eloszlásban. Míg az osztrák–magyar határvidéki háborúknak jobban kitett Moson vármegyében a népsűrűség csupán 5-6, addig Sopron és Vas vármegyében 9–12 fő/km² volt. A vizsgált területen ez időpontban 16 város (civitas, oppidium) volt fellelhető, melyek közül már csak 4 (Németújvár, Monyorókerék, Vörösvár, Keresztúr) lehetett magyar dominanciájú. A mai települések területe közül ekkor 54 volt még lakatlan, feltehetően 203-ban a németek, 63-ban a magyarok, 7-ben a szlovének alkothatták a népesség többségét. A vizsgált területen 1495 táján élt népesség etnikai megoszlását rendkívül hozzátétőleges módon a német, magyar és szláv (bizonyára szlovén) többségű települések száma segítségével becsültük meg (kb. 27.000, 75%-nyi német; kb. 8.000, 23%-nyi magyar). A magyar településterület északon már csak a Fertőzugra, a középső területeken Felsőpulya környéke, Sopronkeresztúrra és Lékára terjedt ki. A déli területeken a Felsőőrig elnyúló, Pinka melléki magyar szállásterület egy fokozatosan elnémetesedő etnikai folyosóvá zsugorodott. A német nyelvűek térnyerése a 13. század óta különösen a szalónaki és rohonci uradalmak területén volt feltűnő. A magyarok a Strém völgyében főként Németújvár környékén szémitottak még domináns etnikumnak a középkor végén. A Rábától délre, a dobrai uradalom területén ekkor még feltételezhető jelentős szlovén népesség jelenléte.

Az 1500 és 1711 közötti időszak

A 15. századi járványok és háborúk okozta veszteségeket a német ajkú népesség folyamatos beszivárgása, betelepítése sem tudta pótolni. Így a 16. sz. első évtizedeiben szinte kapóra jött a Horvátország és Szlavónia nagy részét meghódító törökök elől menekülő illetve a Baththyány, Erdődy, Nádasdy családok által áttelepített horvátok tömeges felbukkanása a mai Őrvidék 179 falujában. Az Oszmán-törökök 1529. és 1532. évi Moson, Sopron és Vas megyei pusztításai a horvátok növekvő betelepédése ellenére tovább fokozták a vizsgált terület elnéptelenedését és különösen nagy csapást mértek a fertőmelléki, fertőzugi és a Léka, Kőszeg környéki magyarság maradványaira. A 17. században az újabb török hadjáratok (1664, 1683), a felvonuló seregek pusztításai miatt a fő hadiutak mentén élő magyar lakosság a mai Őrvidék területéről csaknem teljes egészében eltűnt. A magyar többségű terület a 17. század végén már csak Felsőőr és Felsőpulya környéke és a fertőzugi Mosontétényre zsugorodott. A Baththyány uradalmi központ, Németújvár népessége 1619-1668 között még közel 2/3-d részben magyar lehetett. A felső-őrségi nyelvszigeten a hajdani magyar határőrök fennmaradását a kollektív nemesi privilégiumok biztosították, melyek évszázadokig szinte megakadályozták az idegeneknek a privilegiált falvakba való beköltözését. Az elnéptelenedett falvakba és a lakatlan, erdős területekre a 16. században Kőszeg ostromát követően is folytatódott a török által megszállt Szlavóniából érkező horvát menekültek tervszerű betelepítése elsősorban a következő uradalmak területére: Vörösvár, Szalónak, Rohonc, Kismarton.

Az 1711 és 1867 közötti időszak

A török háborúk és a Rákóczi-szabadságharc (1703–1711) után nagy erővel indult meg az elnéptelenedett területek – elsősorban Moson vármegye – benépesítése, szinte kizárólag német telepekkel. Elvértve, földesúri kezdeményezésre katolikus magyarok újratelepítésére is sor került (pl. Felsőpulya, 1744). A telepítések eredményeként az első hazai

népszámlálás idejére (1784) a népesség száma a vizsgált területen 180.062 főre emelkedett, akiknek becslésünk szerint 77,5%-a német, 17,6%-a horvát, 2,3%-a magyar nyelvű lehetett. A terület népességének fokozatos elnémetesedése következtében ekkor már csak 75 falu számított horvát, 7 magyar többségűnek. Legtöbb német ajkú Rohoncon (3832), Kismartonban (2271) és Nagymartonban (1940), horvát Pándorfalun (1600), Szenteleken (1206) és Szarvkon (1100), magyar Felsőőrön (1500) és Alsóőrön (919) élt. Az ausztriai és morvaországi zsidóellenes intézkedések (pl. 1670, 1726) és II. József 1783-as rendeletének („Systematica Gentis Judaicae Regulatio”) köszönhetően a 18.században felgyorsult az osztrák és morva zsidók beköltözése a nyugati magyar vármegyékbe, így az Őrvidékre is, ahol 500 főnél népesebb közösségük talált új otthonra az Esterházyak oltalmában Nagymartonban, Lakompakon, Alsókismartonhegyen és Sopronkeresztúron.

A 19. század elejétől a különböző háborúk idején kialakult gabonakonjunkturának, a Duna (vízi szállítás) és Bécs (óriási piac) közeli fekvésnek köszönhetően egymás után jöttek létre a Moson megyei nagybirtokokon, főként a Fertőzugban majorságok, melyeknek népét elsősorban a szomszédos Kapuvári uradalom és a Csallóköz nincstelen magyar lakosságából toborozták. A mai tartomány középső és déli részén ugyanakkor a kollektív nemesi privilégiumok megszüntetése (1848) a középkori magyar határőrök leszármazottait hozta etnikai szempontból nehéz helyzetbe. Az eredeti magyar etnikai struktúrát konzerváló nemesi közbirtokosság eltörlése egyre inkább lehetővé tette a környező német falvak lakóinak betelepülését a piacközpontoknak számító magyar nyelvszigetekbe (Felsőőr, Felsőpulya).

Az 1867 és 1921 közötti időszak

A lassú elnémetesedési folyamatot feltartóztató, osztrák-magyar kiegyezést (1867) követő időszakban került sor az első, anyanyelvét is tudakoló magyar népszámlálásra (1880), melynek alkalmával a vizsgált területen közel 266 ezer lakost számláltak össze, akiknek 78,8 %-a németnek, 4,2 %-a (11.162 fő) magyarnak, 16,1 %-a pedig horvátnak vallotta magát. A társadalomban uralkodó magyar állami eszmrendszer, az itteni német anyanyelvű lakosság nagyobb arányú kivándorlása, a nem magyarok növekvő természetes asszimilációja következtében a mai Őrvidék területén 1880 és 1910 között a magyarok aránya 4.2 %-ról 9 %-ra nőtt párhuzamosan a német anyanyelvűek arányának 78.8%-ról 74.4%-ra való csökkenésével. Az elmagyarosodás folyamata különösen a városi német polgárság körében volt feltűnő (1910-ben Németújváron, Kismartonban, Rohoncon 800-1000 lakos vallotta magát magyarnak - "magyarónok"). Az etnikai térszerkezet a falusi régiókban a száz évvel korábbi állapothoz képest – a Németújvár környéki horvát nyelvszigetek lassú elnémetesedésétől és számos Moson megyei magyar majorság megjelenésétől eltekintve – nem módosult számottevően, a magyar-német nyelvhatár pedig változatlan maradt.

Az 1921 és 1938 közötti időszak

Az Ausztria–Magyarország számára vesztes I. világháborút követően a Saint-Germain-en-Laye-i békeszerződésben (1919. 09. 10.) Ausztriának ítélték korábbi szövetségesének, Magyarországnak nyugati, többségében német nyelvű népesség lakta területeit. Ezek közül azonban a heves magyar tiltakozás eredményeként "csupán" az Őrvidék jelenlegi területe került véglegesen – a Magyarországnak kedvező soproni és pinka-völgyi népszavazást (1921) követően – osztrák fennhatóság alá. A hatalomváltást követően az Ausztriához került területeiről főként a magyar közalkalmazottak (katonák, csendőrök, vasutasok, tanárok, munkások stb.) tömegesen költöztek át az új magyar államterületre. A nagyarányú áttelepüléseknek köszönhetően a magyar anyanyelvűek száma 1920-1923 között több mint 10 ezer fővel, 39 %-kal csökkent. A csökkenés elsősorban a szórványban élő magyarokat sújtotta, míg az őslakos, őrségi falvak magyarsága csupán néhány száz fővel lett kevesebb. Az elvándorlás, főként a kívándorlás a német és horvát ajkú népesség tömegeit is érintette, hiszen 1921-1935 között 22.466 őrvidéki keresett új hazát Amerikában (USA, Kanada, Brazília, Argentína).[15] A kivándorlás és statisztikai számbavételi manipulációk (pl. 6,507, jórészt magyar és horvát nyelvű cigánynak önálló etnikai kategóriába történt sorolása) következtében az 1934-es osztrák népszámlálás időpontjára az őrvidéki magyarok és horvátok száma 50 – 100 évvel korábbi szintre zuhant.

Az 1938 és 1945 közötti időszak

Ausztria német bekebelezése (1938. 03. 12-13.) után az Őrvidéket mint tartományt megszüntették és felosztották Stájerország (Steiermark) és Alsó-Duna (Niederdonau) tartományok között. Az „Anschluß”-t követően azonnal megindult a területről a 3.200 főnyi zsidó és a 7–8 ezres cigány népes-

ség elűzése, koncentrációs táborokba hurcolása. Az egyházi horvát és magyar iskolák bezárásával párhuzamosan a náci propaganda és nemzeti politika a horvát és magyar nyelvet jóformán a családi élet területére szorította vissza. Jelentős tudati változás következett be az egyre inkább kétnyelvűvé váló fiatal magyar és horvát generációk tagjai körében, akik az új, fasizált társadalmi közhangulat következtében egyre inkább szégyelltek anyanyelvüket. Nem meglepetés, hogy ilyen körülmények között az 1939-es náci német népszámlálás időpontjában az Őrvidéket is magában foglaló Alsó-Duna és Stájerország tartományok területén a horvátok és magyarok közül mindössze 17.444, illetve 2.076 fő merete eredeti etnikumát (Volkszugehörigkeit) bevallani.[18] 1939 és 1946 között nem csupán a kisebbségek, hanem az össznépesség lélekszáma is tetemesen (több mint 19 ezer fővel) fogyott a háborús veszteségek, a távoli munkaszolgáltatra való átirányítás és 1945-ben a nyugati megszállási övezetekbe való elmenekülés miatt (1946: 265.884 lakos).

Az 1945 és 2001 közötti időszak

A II. világháború után annak ellenére, hogy az Őrvidék is szovjet megszállás alá került, a kommunista Rákosi-rezsim az államhatár magyar oldalán műszaki határzárat épített ki és felszámolta a korábbi határátkelőhelyeket. Ezzel a nyugat-dunántúli német, horvát, magyar ajkúak a határon átnyúló hagyományos gazdasági, társadalmi kapcsolatai megsűntek. Az anyaországokban lezajlott kommunista fordulat egyre nehezebb helyzetbe hozta az őrvidéki horvátokat és magyarokat hiszen az „odaáti” események a "horvát", „magyar” és "kommunista" szavak az osztrák közvélemény szemében sokszor szinonimákká váltak. Ennek is köszönhető, hogy az 1951-es osztrák népszámlálás idején elsődleges nyelvűkként már csak 30.599-en tüntették fel a horvátot és 5.251-en (1934-hez képest feleannyian) a magyart. Az osztrák államszerződés megkötését és a megszálló szovjet csapatok kivonulását (1955) követően kibontakozó osztrák gazdasági konjunkttúra, iparosítás, falu-város migráció idején az Őrvidéken is évszázados falusi, etnikai közösségek bomlottak fel. A mezőgazdasági termeléssel felhagyó horvátok és magyarok többsége szülőfaluján kívül, ipari központokban, német nyelvi környezetben talált munkát és költözött el, vagy vált ingázóvá, mely a fiatal horvát és magyar generációk esetében fokozatos nyelv- és kultúracerét eredményezett. Ezt a folyamatot erősítette a magyarországi és jugoszláviai kommunista rendszertől való viszolygás, a horvát és magyar nyelvtudás akkori csekély gazdasági hasznossága, az iskolai, munkahelyi könnyebb érvényesülés vágya és persze az egyre gyakoribb vegyes házasságok is. Az 1956-os magyar forradalom szovjet leverését követő nagy emigráns tömeg egy részének itteni letelepülése alig gyarapította a helybeli magyarok létszámát, sőt a felgyorsult nyelvi asszimiláció, a kedvezőtlen demográfiai folyamatok (előregedés, természetes fogyás) és fokozódó elvándorlás következtében a magyar köznyelvet beszélők száma és aránya az 1971 és 1981-es népszámlálások között 5.673-ról 4.147 főre (2.1 %-ról 1.5 %-ra) csökkent. A horvátok körében a nyelvi beolvadás feltartóztatásának vagy felgyorsításának kérdése a 20.század második felében konzervatív, néppárti illetve liberális, szociáldemokrata vezetőik közötti konkurenciaharc színterévé vált. A horvátok politikai megosztottsága a nyelvi beolvadást olyannyira felgyorsította, hogy a magát horvát köznyelvűnek vallók száma 1961-ben 26.259-re, 1981-ben 18.762-re zuhant. Ugyanakkor a katolikus egyház 1963-ban a Kismartoni Egyházmegyében (kb. az Őrvidéken) 37.828 horvát hívőt tartott nyilván. Az 1980-as években Magyarország imázsának javulása, a kedvező anyaországi politikai események, rendszerváltozás, a „vasfüggöny” lebontása, a szabad határátkelés, a magyar nyelv ismét „hasznossá” válása pozitív hatást gyakorolt az őrvidéki magyarok identitására, melynek eredményeként 1981 és 1991 között a magyar köznyelvűek száma 63%-kal (6.763 főre) nőtt. A kedvező változások ellenére ez időpontban az 1990/91.évi mikrocenzus szerint a horvátul tudóknak (24.459 fő) 80%-a, a magyarul tudóknak (16.737) csupán 40,4%-a vallotta köznyelvének a horvátot illetve a magyart.[23] Az 1990-es években a tartomány kisebbségeinek felgyorsult beolvadása következtében az őshonos horvátok száma 1991-2001 között 15%-kal, a Felsőíri járás osztrák állampolgárságú magyarjainak száma 21,4%-kal fogyott. Ugyanakkor az anyaországi utánpótlás (jóléti, gazdasági és politikai /pl. horvátországi háborús/ indíttatású bevándorlás) következtében a külföldi horvátok száma ez idő alatt több mint 7-szeresére, a külföldi magyaroké 8,2%-kal nőtt. A külföldi magyarok szerényebb mértékű növekedése annak volt köszönhető, hogy 10 éves ausztriai tartózkodás után az 1980-as évek végén bevándoroltak 2001-ig már megkapták az osztrák állampolgárságot.

Az Őrvidék etnikai térszerkezete 2001-ben

A 2001. 05. 15-i osztrák népszámlálás időpontjában az Őrvidék területén 277.569 személyt írtak össze. Közülük 242.458 (87,4%) vallotta magát német, 19.778 (7,1%) horvát és 6.641 (2,4%) magyar köznyelvűnek. A német nyelvűek 99%-a, a horvátoknak 87,2%-a, a magyaroknak 70,8%-a rendelkezett osztrák állampolgársággal, ami azt jelezte, hogy mind a horvát, mind pedig a magyar kisebbség esetében az egyre inkább előregedő, asszimilálódó őshonos lakossággal szemben egyre nagyobb szerepet játszanak az elmúlt évtizedekben, főként gazdasági okok miatt bevándorolt külföldi horvátok és magyarok.

A tartomány domináns, német nyelvi közösségének lélekszáma (242.458) főként a horvát és magyar asszimilánsoknak köszönhetően 1991 óta 1,4%-kal nőtt ugyan, de aránya a lakónépességen belül a külföldiek folytonos betelepülése miatt 87,4%-ra csökkent. Legtöbb német ajkú Kismartonban (6.430), Nezsideren (5.186), Nagymartonban (4.844), Felsőőrön (4.641) és Pinkafőn (4.580) élt. Az Őrvidék 318 települése közül 293-ban már a német számít domináns nyelvnek.

A 19.778 horvát közül csupán 16.283-an, az őrvidéki horvát nyelvet beszélők rendelkeznek az 1976-os osztrák népcsoport-törvény (Volksgruppengesetz) alapján kollektív kisebbségi jogokkal. A volt Jugoszlávia területéről történő folyamatos bevándorlás eredményeként az itteni horvátok lélekszáma az őshonos, 38,5%-ban 60 évnél idősebb őrvidéki horvát népesség felgyorsult fogyása, elnémetesedése ellenére enyhén növekszik. Az 1910-ben még 55 falura kiterjedő horvát többségű terület 2001-ben 23 falura zsugorodott. Etnikai egységét elsősorban a konzervatív beállítottságú, eredeti nyelvéhez leginkább ragaszkodó, a Felsőpulyai járás periférikus részein fekvő horvát falvaknak sikerült megőriznie.[25] Jelenleg legtöbb (700–1000) horvát lakója Cinfalvának, Kelénpataknak, Valkapordánynak, Pinkócnak, Pásztorházának és Darászfalvának van.

A nagyarányú bevándorlás ellenére az őrvidéki magyarság száma fokozatosan csökken, melyért elsősorban az őshonos, 38%-ban 60 évnél idősebb magyarok rohamos természetes fogyása és nyelvi elnémetesedése felelős. Az itteni magyaroknak már csak 37%-a él a hajdani nemesi jogállású, határról településeken, ahol legnépesebb közösséget Felsőőrön (1.164), Felsőpulyán (603), Alsóőrön (517) és Őriszigeten (193) képviselnek. Az utóbbi két falu mind a mai napig még magyar többségűnek számít. Az északi területeken, ahol az újonnan betelepülteknek köszönhetően fokozatosan (1991-201 között 18%-kal) nő a magyarok száma legtöbben Kismartonban (281) és Boldogasszonyon (209) vallották magukat magyar köznyelvűnek.

Augusztus 20. megünneplése a magyar fővárosban

Az idén az augusztus 20-i ünnepségsorozat Batiz András kormányzóvivó szerint háromnapos lesz: pénteken, szombaton és vasárnap. A Miniszterelnöki Hivatal a Nexus Reklámügynökség Kft.-vel kötött szerződést az augusztus 20-ai ünnepségsorozat lebonyolítására - jelentette be kormányzóvivó. A Nexus Reklámügynökség Kft. programjainak teljes költsége 284.075.000, amely összeg 42 millió forinttal kevesebb, mint a második legjobb ajánlat. A háromnapos ünnepség keretében dunai örmökoncert, a Margitszigeten családi programok, európai kisebbségi fesztivál és számtalan színes utcai program várja Budapesten az érdeklődőket a tűzijáték mellett. Az utóbbi esemény augusztus 20-án, 21 órakor kezdődik. A hivatalos állami megemlékezések mellett a tűzijáték, a koncertek, az utcai fesztiválok költségeit is magában foglalja ez az összeg - mondta Batiz András, hozzátéve: légi verseny is lesz a Duna felett, azonban annak szervezéséhez nem használnak fel állami forrást. Az elmúlt évben az állami tulajdonú Hungexpo Rt., a Mafilmmel közösen 175 millió forintért szervezte meg az augusztus 20-i állami ünnepséget. Akkor az összegnek a 70-80%-át fordították a légi parádéra.

Bombák Londonban

Amikor július 7-én a londoni metróhálózat három pontján, majd egy órával később egyik londoni autóbuszon bomba robbant, beigazolódott a londoni rendőrfőkapitány, a belügyminiszter, a miniszterelnök többszöri figyelmeztetése: nem az a kérdés, hogy bekövetkezik-e, hanem az, hogy mikor és hogyan. A nemzetközi terrorizmus ellen lehet szívós, éveken át tartó munkával küzdeni, még az is lehet, hogy hosszú távon le lehet győzni, vagy a hajtóerejéül szolgáló gyűlölködést lassanként megszüntetni, ám ebben a háborúban a taktikai győzelem mindig az ellenségé. A biztonsági szolgálatok nemzetközi együttműködése a New York és Washington elleni terrorakciók óta tucatjával hiúsított meg terveket, leplezett le összecsküvéseket, kerített kézre terrorista-gyanús személyeket, de ezek a sikerek mindig eltörpülnek a közvélemény szemében a terroristák sikerei mellett.

A brit közvéleményt az rázza meg a legjobban, hogy a gyilkos akciót semmiféle ellenőrzés nem akadályozhatta volna meg kikötőben vagy repülőtéren. A közmondásos „várarak” – a La Manche Csatorna fabatkát sem ért a július hetedik akció öngyilkos tettesei ellen, mert a négy fiatalember *hazai termés* volt. Hármuk pakisztáni eredetű családban született Angliában, a negyedik pedig gyerekkorában jött Jamaicából. Mind a négyen brit iskolába jártak, anyanyelvük volt az angol, angol nagyváros, Leeds lakónegyedeiben nőttek fel, ugyanazt a levegőt szívták, mint barna, fekete vagy fehérbőrű barátaik, akikkel együtt hancúroztak, sportoltak, szórakoztak. Amikor életük utolsó pillanataiban szétnéztek a zsúfolt földalatti kocsiiban vagy az autóbuszon, ugyanolyan arcokat láthattak, ugyanolyan szavakat hallhattak maguk körül, mint egész életükben otthon. Micsoda gyűlölet, miféle téboly keríthette hatalmába ezt a négy, semmiféle szempontból sem rendkívüli fiatalembert, hogy erre a küldetésre vállalkoztak? Ki hitethette el velük, hogy amikor öngyilkos tettük után megijlennek a mennyei ítélőszék előtt a lelkiismeretüket terhelő vérfoltokkal, kegyes fogadtatásban, jutalomban részesülnek? Hiszen Allah csak más neve annak, akit mi Istennek nevezünk ...

Sajnos, a dzsihadista számára nincs így. Ma már tudjuk, hogy mind a négy öngyilkos merénylő járt olyan mullah-iskolába Pakisztánban, ahol nem ezt tanítják. Olyan iskolába, amelynek tan-

anyaga a tizenegyedik század óta alig változott. Olyan iskolába, ahol az Iszlámnak azt a válfaját tanítják, amely szerint a gyűlölet nem hitványabb a szeretetnél, a bosszú a könyörületnél, a halál lehet édesebb az életnél, az önpusztító gyilkolásért jutalom jár a mennyben.

A harminc esztendős Mohamed Szidik Kán, a 22 éves Sehzád Tānuir, a 19 éves Jermaine Lindsay, a 18 éves Haszib Huszein a lutoni pályaudvaron, majd a londoni metró folyosójában működő ipari televízió tanúsága szerint nevetgélve, tréfálkozva készült rémtettére. Abban a hitben búcsúztak el egymástól a londoni King's Cross pályaudvar alatti metróállomáson, hogy egy órán belül újra találkoznak a mennyben, a beígért hetvenkét szűz társaságában.

Nagy-Britannia másfél millió muzulmán hitű lakójának túlnyomó többsége borzadállyal látta, olvasta, hallotta mindezt. Nemcsak azért, mert a gaztettnek muzulmán áldozatai is voltak. Nemcsak azért, mert ártatlan közösségük elleni megtorlástól, pogromtól tartottak. Nemcsak azért, mert törvénytisztelő állampolgárok, akik éppúgy iртóznak a vérontástól, mint minden épelméjű ember. Hanem azért is, mert tudják, hogy közösségükre, vallásukra iszonyú gyanú terelődik. Tudják, hogy vallásuk álarca alatt elvakult fantaszták, valami egész világra kiterjedő iszlám birodalom utópiájáról álmodozó fanatikus hitszónokok nap, mint nap, óráról, órára iparkodnak felbujtani fiaikat, elvetni bennük a gyűlölet, a halál kultuszának magvait, elhitetni velük, hogy az a társadalom, amelyben élnek, amelybe szüleik vagy nagyszüleik hozták őket, megérett a pusztulásra, és hogy ennek a pusztulásnak ők lehetnek az eszközei – saját életük árán.

Ez az az erkölcsi nihilizmus, az a szellemi zsákutca, amelyből csak türelmes meggyőzéssel lehet kivezetni jóra-rosszra fogékony fiatal embereket, akikkel kegyetlenül elhitetik, hogy a rossz az igazi jó. Ezért mondta a brit miniszterelnök a terrorakciók utáni első beszédében, hogy a szükséges jogalkotáson felül szükséges az ideológiai konfrontáció, a szellemi szembe fordulás a hamis prófétákkal. Tony Blair szavai az eltévelyedést és a sikerbe vetett bizalmat sugározzák. Szöges ellentétben állnak az angol irodalom nagy szatirikusa, Jonathan Swift borús megállapításával: „Józan érvek nem tántorítanak el attól, amiről nem józan érvek győztek meg.”

JOTISCHKY LÁSZLÓ

HÍREK

Mádl Ferenc a Magyar Köztársaság elnöke Ausztriában tett búcsúlátogatása alkalmával június 14-én a bécsi Magyar Nagykövetségen fogadta a magyar egyesületek vezetőit és a magyar szolgálatban lévő kerkészeket. A közvetlen hangnemben lefolytatott beszélgetésen a hivatalát betöltött államelnök odafigyelve válaszolt az egyes felszólalásokra. Megígérte, Dr. Heinz Fischer államelnökkel és Dr. Wolfgang Schüssel kancellárral sorra kerülő találkozásán szóba hozta az egyesületek vezetői által felvetett kérdéseket. Ugyanakkor kellő higgadsággal fogadta a panaszos megnyilvánulásokat, rámutatva, bizonyos kérdések általános jellegűek, így nem róhatók fel egyedül az osztrák kisebbségi politikának.

2005. május 28-án a Buffalótól másfél órányira délre eső Sík Sándor Cserkészparkban a KMCSSZ megtartotta az idei Lendvai L. Béla akadályversenyt. A 270 résztvevő a Bostontól Washingtonig, Montreáltól Chicagoig terjedő területéről jött össze. Három korosztályban külön-külön pályán mérték össze a cserkészzősök a tudásukat. Fiúk és lányok, tíztől tizennyolc évesig, cserkészstudásuk legjobbját mutatták be.

IDÉN 16. ALKALOMMAL KERÜL megrendezésre október 19–23. közt a Bécs-Budapest Szupermaraton. A neves osztrák és magyar személyiségek védnöksége alatt álló rendezvényen előreláthatóan 13 országból 1000 sportoló, egyéni és stafétafutók, kerékpározók és görkorsolyázók vesznek majd részt, akik 5 nap alatt teszik meg a 352 km-es távot. A mezőnyt a starttól a célíg útközben idegenforgalmi és kulturális programok kísérik majd.

A Szupermaraton célja egyrészt a nemzetközi, főleg az osztrák-magyar kapcsolatok erősítése, másrészt a sport, különösképpen a futó-sport népszerűsítése.

A HATÁRON TÚLI MAGYAR SZÍNHÁZAK 17. találkozóját Kisvárdán június 2–11. közt tartották. 15 társulat 17 előadással versenyzett a díjakért, további 13 előadást versenyen kívül mutattak be.

AZ IDEI PRO LITERATURA DÍJAK nyertesei: Márkus Béla (irodalomkritika), Szávai János (műfordítás), Fekete Vince (gyermek- és ifjúsági irodalom), Keszthelyi Rezső (kispőroza), Domokos Géza és Nagy Gabriella (irodalomszervezés). A díjakat június 13-án adták át Budapesten.

A MAGYAR ÍRÓSZÖVETSÉG a mindennapi politikától független, az 56-os forradalom egykori résztvevőiből, szimpatizánsokból emlékbizottságot hívott össze a fél évszázados ünnepsorozat programjának kidolgozására. Elnöke Kalász Márton, az írószövetség elnöke, tagjai közt található Fekete Gyula, Czizgány Lóránt, Dávid Gyula, Kiss Gy. Csaba, Nagy Gáspár, Andrzej Wajda, és Bohdan Zadura. A bizottság első ülése október 23-án lesz.

A BÉCSI MAGYAR NAGYKÖVETSÉG június 21-i sajtóreggelijén Horváth István nagykövet helytelenítette, hogy Mádl Ferenc köztársasági elnök június 15-i búcsúlátogatásán felvette a munkaerőpiaci korlátozások korábbi feloldásának kérdését. Véleménye szerint ezzel szinte kikényszerítette Schüssel osztrák kancellár elutasító állásfoglalását. Megnemértését fejezte ki a magyar diplomata az ausztriai magyar szervezetek Mádl elé terjesztett „kívánságlistájának” több pontjával kapcsolatosan, különösen ami az iskolaügyet illeti.

MOSONMAGYARÓVÁR KÉPVISELŐ-TESTÜLETE júniusi közgyűlésén határozatot fogadott el, amelyben felkéri Stipkovits Pál polgármestert, hogy tegyen lépéseket a határór laktanya városi tulajdonba kerülése érdekében. Mint ismeretes, innét dördült el az a sortűz 1956. október 26-án, amely 108 ember életét oltotta ki.

A testület bizottságot hozott létre, amelynek a feladata kidolgozni egy emlékhely kialakításának koncepcióját. A bizottság szeretné, ha a nyugati magyarság is segítene a gyűjtemény gazdagításában, örömmel venné, ha esetlegesen létező dokumentumaikat felajánlanák a gyűjteménynek. A tervek szerint a mosonmagyaróvári emlékgűjtemény a régió 1956-os eseményeit is bemutatná.

Bonyodalmak a Jutadomb körül

Múlt év decemberében adtam le hadtörténeti esszékötetem kéziratát a kiadómnak, aminek utolsó fejezete a Jutadombról szól. A kutatás során döbbsentem rá, hogy a tényleges résztvevők többségét alkotó nemzetőrök, rendőrök, szervezethez nem tartozó, a forradalom védelméért fegyvert fogó polgári személyek neve, még parancsnokaiké sem ismert. A 2004. november 4-én felavatott jutadombi emlékhely csak a katonákról emlékezik meg.

A Mecséri-per kizárólag a november 4-i, szovjet áldozatokat követelő összecsapásról szólt. Az október 26-i, az áldozatokat tekintve tragikusabb harcokra az eddig elem került perek anyaga nem tér ki, a jelenleg olvasható visszaemlékezések csak nagyon kis részükben igazolhatók. Ezért kezdtem hozzá a levéltári kutatáshoz. Ezért kerestem olyan személyekkel a kapcsolatot, akik egykor ott harcoltak a Jutadombon a kiskunhalasi lövészrezd katonáival szemben, vagy ismerték az egykori résztvevőket, leginkább a nyilatkozattétveket. Kerestem persze olyan személyeket, is, akik november 4-étől 10-éig harcoltak, vagy legalább ismerték a nevesebb parancsnokokat, nemzetőröket, rendőröket.

Egyik barátom, akivel korábban nemzetközi diákvétélkedőt rendeztünk 56-ról, elmondta, hogy egyik ismerősének két testvérét végezték ki, mert harcoltak a Jutadombon. Kérésre elvitt hozzá, a nemzetőrség magas rangját viselő egyszerű emberhez. Ő készséggel elmondta, amit tudott: sajnos, személyében ő nem volt a Jutadombon, nem két, hanem egy testvéréről van szó, őt nem végezték ki, hanem lőtt sebben vérzett el, nem a Jutadombon, hanem egyik külvárosi utcában. Ha ő nem is, de régi ismerősei valódi Jutadombiak, mondta, és készséggel megszervezte a következő találkozót.

Ekkor könyvem már túl volt a nyomdai munkálatokon, de szeretnék szaktanulmányt írni a mind gazdagabb levéltári anyagok alapján. Vélem, ezeket jól kiegészítheti a személyes interjú. Sajnos, egykori jutadombi harcost a következő alkalommal sem ismerhettem meg. Május első vasárnapján került sor a harmadik találkozóra. Mint mindig, a kapcsolatot létrehozó barátommal mentem házigazdánkhoz. Egyedül volt,

Mérlegen a 100 éves francia laicitás

Európa többi országával ellentétben, Franciaország laikus köztársaság, vagyis világnézetileg semleges. Ezért hiúsította meg Franciaország, hogy az EU alkotmánytervezetében szerepeljen utalás Európa keresztény gyökereire. Nem véletlen tehát, hogy világszerte az egyházat háttérbe szorítani akarók, a szabadság nevében épp a francia modellt tekintik utánzásra méltónak, nem tudván, hogy ennek a 100 éves ragadozó-nak már a húszas években nagyrészt kihulltak méregfogai.

Hogy a francia észjárását jobban megértsük, tudni kell, hogy Franciaországban az állam és az egyház különválasztása nem egy évlúciós folyamat eredménye, hanem egy évszázados kegyetlen harc, amely a katolicizmus felett aratott győzelemmel végződött. 1905-ben a francia katolikus egyházzal úgy bántak el, mint később Magyarországgal Trianonban. Kegyetlenül csonkítva, megalázva félreállították. A kisebbségben élő zsidók és protestánsok évszázados hátrányos helyzetük miatt mindezt – érthetően – másként élték meg és érezték át. Muzulmán kérdés akkor még nem volt.

Az első világháború idején a pápság és szerzetesrendek nagyfokú hazafias áldozatvállalása a győzelem után az egyház számára kedvező közhangulatot, politikai légkört teremtett. A visszafoglalt Elzász-Lotaringiában, a gyarmatokon, a hadseregben, stb. az egyházellenes törvényeket nem érvényesítették, az államosított templomokban az egyház kizárólagos hasznélvezeti jogot kapott. Az állami iskolák kivételével lassan, de biztosan a vallásellenes világnézet megszeldíldült, toleránssá és nagyvonalúvá vált. Az egyház pedig megtalálta új helyét, amely politizálástól mentes, de szabad. **Charles de Gaulle** találoán ezt így jellemezte: „a köztársaság laikus, Franciaország katolikus”.

1968 óta azonban minden megváltozott. Az állami iskolákban évtizedek sугallta szisztematikus egyházellenesség azt eredményezte, hogy a franciák kollektív emlékezetében mindaz, ami a kereszténységgel kapcsolatos szabadságellenes, veszélyes és konfliktusos forrás lehet. Nyomatékos adtak ennek a laikus köztársaság fundamentalista őrei, akik számszerűen ugyan kevesen vannak, de befolyásuk óriási. Nagyobb veszélyt láttak, pl. egy pápai látogatásban, mint a közbiztonság félelmetes romlásában. Összes-

és teljes elképedésünkre egyre indulatosabban ecsetelte, hogy neki milyen sokba került már eddig is az, hogy értékes információkkal járul hozzá – úgymond – könyvemhez. Ekkor lépett be két fia, egyikük herkulesi termetű. Tiszteséggel bemutatkoztak, majd bekapcsolódtak a vitába, és ők is egyre indulatosabban követelték könyvem hasznának az illó leosztását. Éppen azt szeretttük volna elmondani, hogy bizony az én könyvem már régen nyomdában van, inkább pénzembe kerül, semmint hasznom lenne rajta, de ellentmondást nem tűrő hangon közölték, hogy be szokták verni annak a pofáját, aki közbeszól, mikor ők beszélnek, még ha doktorok vagyunk is. Tehát hallgattuk őket: vagy elhozom a megjelenő könyvem honoráriumának a 20 %-át az apjuknak, vagy megtalálnak bennünket bárhol az országban, és ellátják a bajunkat. Most már udvariasan, tisztelettelűdóan kikísérték az autómhoz, kezét adtak, mert egyszerű, rendes emberek, és barátságosan megjegyezték: milyen kár lenne egy ilyen szép autóért...ha mégis elfelejteném a könyvem tiszteletdíjának a 20 %-át elhozni a papának.

Nem voltam és nem vagyok nyugodt. Hallottam már arról, hogy nem is kevesen lovagolták meg a szerencsájüket a rendszerváltás után 1956-os valóságos vagy kissé kozmetikázott, esetleg szépen kitalált szerepükről. De arról, hogy valaki a – barátainak! – a történeti tanúságtételért pénzt követeljen, most hallottam először. Remélem, utoljára, sőt, legszívesebben felébrednék, hogy csak álmodtam az egészet. A tisztelettelűdó, egyszerű emberek valószínűleg maguk csodálkoznak a legjobban, ha olvasnák ezt a történetet: biztosan én álmodtam, vagy esetleg kitaláltam, de már megszokták, mert mindenki őket, meg róluk...

A levéltári forrásokból kigyűjtött több száz érintett neve mellett már csak egy kereszts áll. Egyre több a sír, amit lefénkyképeztem. Tíz-ség lenne azok tanúságtételére, akik még köztünk vannak. Pénzt ugyan nem tudok felajánlani nekik, de ígérhetem: az utolsó betűig mérlegre teszem minden szavukat, és nevükről nem feledkezem meg.

MAROSSY ENDRE

ségében mégis azt mondhatjuk, hogy a 100 évvel ezelőtti militáns egyházellenes hangulatot előbb a tolerancia, majd a vallással szembeni közömbösség váltotta fel. Ez a tendencia részben egész Európára jellemző, csakhogy Franciaország további elpogányosodását megállította az iszlám vallás térhódítása, amely ellen a világnézeti semlegesség eddig tehetetlennek bizonyult. Sőt, a jelenlegi kormány, egy a társadalmi békét biztosítsa, a muzulmán közösségek javát szolgáló alapítvány létrehozását is nagyvonalúan támogatta. A muzulmánok közül ugyanis egyre többen épp a laicitásra hivatkozva a szabadság és egyenlőség címen követelik a muzulmán ünnepek bevezetését, a vallásszabadság nevében a fejkendő szabad viselését, saját felekezeti iskolát, külön uszodát a nőknek stb.

Ebben a kultúrharcban a laikus köztársaság sokat vitatott szentenciája, hogy betiltotta az állami iskolákban a muzulmán lányoknak a fejkendőviselést. Az államilag támogatott egyházi és egyéb magániskolákra e tilalom nem vonatkozik, de a közalkalmazottakra már igen. Az említették ellenére a Francia Köztársaság minden tekintetben biztosítja a vallás és lelkiismereti szabadságot, és gondoskodik, hogy minden felekezet egyenlő bánásmódban részesüljön.

Hasonlóan sok vitát váltott ki a köztársasági elnökségre törekvő **Nicolas Sarkozy** (**Sárközy**), aki a francia laicitás újraértelmezésére tett javaslatot. Szerinte, ha az állam anyagilag hozzájárul sportpályák, koncerttermek és egyebek létrehozásához, miért ne támogathatná a vallásos igényt szolgáló helyiségek építését. Az egyház-állam szétválasztásának problematikájával kapcsolatos egyházi álláspontot, Párizs volt érseke **Jean-Marie Lustiger** bíboros így fogalmazta: „*jobb a laicitás törekvését nem megbolygatni*”. Tény, hogy a franciák elsőpr többsége ennek a hivatalos ideológiának meggyőzőtt híve, de amely alatt ma mindenki mást ért. Bonyolultságát növeli, hogy mindenre van példa és ellenpélda.

Az egyház és állam szétválasztásának centenáriumában az 5-6 millió muzulmán integrálásával kapcsolatos viták és erőfeszítések kedveznek az egyház által szorgalmazott újraevangelizálás folyamatának. Az évek óta növekvő felnőtt keresztelések száma ezt a látszatot keltik.

MOLNÁR OTTÓ, Párizs

Dr. Zoran Janjetović *

Nemzeti kisebbségek Jugoszláviában 1944-től 1991-ig

Jugoszlávia 1918-ban azzal a céllal alakult, hogy az összes délszláv népet (kivéve a bolgárokat) egy államban tömörít-se. A történelmi múlt miatt ez azonban megoldhatatlan volt anélkül, hogy különböző nem szláv népek részei és etnikai csoportok ne legyenek az új állam polgárai. Ez már 1912-ben nyilvánvalóvá vált, mikor Szerbia és Montenegro a le-győzött Ozmán Birodalom részeit annekálták és így nagyobb idegen nemzetiségű népesség került határaikon belülre. Már akkor a „kisebbségek“ tulajdonképpen „többségek“ voltak bizonyos új területeken, bár kisebbségnek tekintették, és úgy is kezelték őket.

Az új állam kötelezte ugyan magát (a kisebbségi konvenció aláírásával) a nemzeti kisebbségek elemi nemzeti jogainak biztosítására, azonban a legkevésbé sem ügyelt ennek betar-tására. Az ok az volt, hogy a legnagyobb kisebbségek a vala-mikori mérvadó népek voltak: a magyarok, a németek, a törö-kök és az albánok. Kis szláv kisebbségek jobb elbánásban ré-szesültek, de nem olyan testvériben, mint elvárhatták volna. A bánáti románok státusza bizonytalan maradt, és még nem-zeti kisebbségként sem ismerték el őket a régi szerb határo-kon belül. A különböző kisebbségek helyzete a két világhábo-rú között a különböző országrészekben és különböző időpont-okban eltérő volt, az országon belüli politikai helyzettől, és az érintett kisebbség anyaországával fennálló viszonytól függő-en. Nagy általánosságban nézve és eltérő mértékben részlege-sen sem volt kielégítő. A délszláv vezető rétegek a kisebbsé-geket úgy tekintették, mint volt ellenséges birodalmak ma-radványait, melyek a délszlávokat évszázadokon át szolgálás-ban tartották. Elkerülhetetlen rossznak tekintették őket, és ennek megfelelően bántak velük. Az igazsáг kedvéért meg kell jegyezni, hogy akkortájt a nemzeti kisebbségekkel bármely más európai államban aligha volt jobb a bánásmód, és hogy a kisebbségi jogok sokkal alacsonyabb szinten álltak, mint ma.

Ebből kifolyólag nem lehet csodálkozni tehát azon, hogy a II. világháborúban a kisebbségek nagy része Jugoszlávia ellenségeinek oldalára állt. A német megszálló hatalom fő támaszai Dél-Stájerországban és a Bánátban az ottani né-metek lettek, ugyanezt tették a Bácskában a magyarok. A Bánátban a románokat és magyarokat azonban messzeme-nően kizárták a hatalomból, ugyanúgy mint a svábokat Bács-kában és a magyarokat a független horvát államban, ahol németek és részben az ukránok támogatták, ha nem is vakon, az usztasa-államot, az albánok Koszovóban és Nyugat-Mace-dóniában bármely megszállóhoz csatlakoztak, amelyek meg-ígérte a szerb hatalom távoltartását településterületeiktől. Csak a nem túl nagy számú csehek és szlovákok rokonszen-veztek erősebben a szláv – és kommunista – partizánokkal.

Jugoszlávia helyreállítására, és új alapokra helyezésére a partizánok vezető eliteje, a Jugoszláv Kommunista Párt vál-lalkozott. A párt *per definitionem* multietnikus volt, és már a háború előtt megkísérelte az országon belüli etnikai fe-zültségeket felhasználni forradalmi céljaira. A véres etni-ka-i és ideológiai polgárháború körülményei között a kom-munisták belátták, hogy sokak számára, akik nem feltétle-nül rokonszenveznek a baloldallal, a nemzeti türelem távla-tai elfogadhatóak, sőt elengedhetelenek. A hatalom el-érésére irányuló törekvésekben minden igyekezetükkel szö-vetségesekre akartak szert tenni az összes nemzetiség köré-ben. A kis létszámú csehek és szlovákok kivételével a fenti okok miatt ez a többi kisebbségnél nem járt sok sikerrel. Így a 80 fős magyar Petőfi Sándor Zászlóaljaknak csak 60 magyar harcosa volt, az Ernst Thälmann Századnak csak néhány népi-német katonája, és az albánok részvétele a jugoszláv partizánegységekben inkább csak jelképes volt. Nemzetiségi ellentéték még akkor is megnehezítették a közeledést a Kom-munista Párt és a nemzetiségi kisebbségek között, ha erre az ideológia szabad teret hagyott. A kommunisták azonban, legalábbis elvben ragaszkodtak ahhoz, hogy a kisebbségek is beálljanak soraikba. Az ideiglenes partizán-parlament AVNOJ (Jugoszlávia Nemzeti Felszabadításának Antifasiszta Tanácsa) második ülése 1943. november 29-én meg is ígért minden jogot a kisebbségeknek a háború utáni demokratio-s és föderatív Jugoszláviában. Csakhogy szinte azonnal kizárták ebből a németeket: a kommunista vezetők teljesen „polgári“ ellenfeleik szellemében elhatározták a német ki-sebbség Németországba történő kitelepítését, vagyis elűzé-sét. Ellentétben a nagy hangan nyilvánosságra hozott AVNOJ-határozatoktól, ezt nem kürtölték széjjel.

Nem egészen egy évvel később a kommunisták abba a hely-zetbe kerültek, hogy bebizonyíthatták, mennyire veszik ko-molyan kisebbségi politikájukat. 1944 októberében a Bácska és a Bánát jugoszláv része a kommunista partizánok és a Vörös Hadsereg uralma alá került. Csak a kisebbségi lakos-ság egy része tudott vagy akart elmenekülni vagy került a kiűrités által biztonságba. A nagy többség helyben maradt, és bízott benne, hogy nagyobb baj nélkül megússza a vál-tozásokat. Szinte azonnal megkezdődött a népi németek és magyarok tömeges kivégzése, és munkatáborba való inter-nálásuk. Napirenden voltak a fosztogatások, megerőszako-lások és bántalmazások. Német vizsgálatok szerint akkor, és 1945 tavaszán (Szlavóniában és Szlovéniában) mintegy 10.000 népi német esett az első bosszúhullám áldozatául. Sokkal kevésbé megalapozott magyar becslések szerint majd 40.000 magyart gyilkoltak meg akkor, azonban (különösen a német áldozatok számához képest) ez kevésbé tűnik meggyőzőnek. November 17-én bevették a leplezetlenül kisebbséggelenes katonai közigazgatást. A lépést azzal indokolták, hogy a ha-talmat, melyet a németek és a magyarok magukhoz ragad-tak, újra a szlávoknak adják vissza, és előkészítsék a polgári szerveket a közigazgatás átvételére. Azokban a helységek-ben, melyekben túlsúlyban volt a kisebbségi lakosság, nem állítottak fel népi felszabadítási bizottságokat, hanem kato-nai kirendeltségek vették át az irányítást. A nem szláv la-kosság mozgásszabadságát korlátozták és bevezették szá-mukra a munkakötelezettséget.

A német népesség tömeges letartóztatásának és koncent-rációs táborokba való összezsúfolásának folyamata fokozó-dó hevésséggel 1945 közepéig tartott. Addig csak az aktív partizán-támogatók, régi kommunisták és részben a vegyesházasságban élők képeztek kivételt. Az AVNOJ elnök-ségének 1944. november 21-i határozatával a teljes népi-né-met tulajdont lefoglalták. A németek elvesztítették polgári, sőt emberi jogaitak, anélkül, hogy ezt valaha nyilvánosságra hozták volna. Egyenként és közösségileg a megszállók szol-gálatában álló népellenséggé nyilvánították, és ennek meg-felelő elbánásban részesítették őket.

Néhány német faluban, vagy falurészben táborokat hoz-tak létre, melyekben letartóztatásban maradt 1948 tavaszá-ig a német népesség. Járványok, éhezés, bántalmazások és nehéz munka következtében 50.000 ember pusztult el. Egy kb. 8-10.000 főből - javarészt nőkből - álló kisebb csoportot 1944 végén, 1945 elején – szovjet felszólításra – a Szovjet-unióba deportáltak.

Kezdetben fennállt a hajlandóság, különösen a Bácská-ban, hogy a magyarokkal éppoly embertelenül kell elbánni, mint a németekkel. A Bánátban megvolt a hajlandóság az enyhébb bánásmódra, a Bácskában azonban olyan gonosz-tevőknek tekintették őket, mint a németeket. A szerb lakos-ság, amely szenvedett a magyar uralom alatt, bosszúszom-jas volt, és a magyarok kiűzését követelte. Azonban a ma-gyarokkal szemben hamarosan megváltozott a politikai irányzat. Már 1944 végén elrendelték a magyarok szabadon bocsátását a koncentrációs táborokból, és terve vették be-osztásukat a Jugoszláv (partizán) Hadsereg egységeibe. Bár néhány magyar még 1945 közepéig a táborokban maradt, már ekkor megkezdődött a magyar nemzeti kisebbség reha-bilitálásának, és az új társadalmi rendbe való beépítésének folyamata. A kitelepítési terveket ejtették, mert Moszkva ellene volt: Magyarországot már szocialista országnak te-kintették és nem akarták további kitelepítéssel kezelni és mene-kültekkel nehezíteni a magyarországi kommunisták helyze-tét, akik még nem ültek biztosan a nyeregben, különöskép-pen a Csehszlovákiából és Romániából kitelepített tömegek miatt.

Igen hamar, már 1944. november végén megkezdődött a magyarok szervezése a partizánegységekbe, - először a Petőfi Sándor Zászlóaljba, majd más egységekbe is, melyek-nek a háború utolsó hónapjaiban meg súlyos veszteségeik is voltak. Lassanként, 1945 tavaszán megkezdődött a magya-rok bevonása az államapparátusba is, a Kommunista Párt csatolt szervezeteibe, és magába a pártba. (Így 1945-ben kb. 250 magyar volt a pártban, egy évvel később 1430.) Magyar kommunista szónokok teljes lelkesedéssel vettek részt kü-lönböző rendezvényeken, de a magyar tömegek részéről – éppúgy mint a szerbek oldaláról – az elégedetlenség és a nemzeti gyűlölet félreérthetetlen jelei voltak tapasztalhatók. Az új hatóságok maguk is bizalmatlanok lettek, és a Ma-gyarszország által 1945 végén újra előhozott területi követelé-sek erősítették a felsőbb szervek bizalmatlanságát és hát-ráltatták a magyar nemzeti kisebbség integrálódását az új rendszerbe.

A bánáti románok a háború alatt inkább passzívan visel-kedtek. Igaz, Románia is a Harmadik Birodalom szövetsé-gese volt, még kevesebb kedvezményben részesültek, mint a magyarok. Viszont még a magyaroknál is kisebb mértékben támogatták a háborús erőfeszítéseket. Még kevésbé lehe-tett őket a partizánharcba bevonni, sem 1944 októbere előtt, sem utána. A kommunisták hatalomátvétele után erőszak-kal bevonultatták őket – rendszerint mint zenészeket. Majd-nem mind parasztok voltak, megrögzötten konzervatívak, vallásosak, önállóak, és az új hatalom birtokosaival szem-ben mélyen bizalmatlanok. A hatóságok a maguk részéről is bizalmatlanok voltak a román nemzeti kisebbséggel szem-ben, úgyhogy a következő években beilleszkedésük a szocia-lis rendszerbe még lassabban haladt, mint a magyaroknál. Azonban az új hatalom a Vajdaságban a biztonsági helyze-tet már 1945 elején olyan stabilnak tartotta, hogy január 27-én megszüntette a katonai igazgatást (ami sok esetben a szoldateszka önkényét jelentette). Ami annak a jele, hogy ebben az országrészben a nemzeti kisebbségek ellenőrzés alá vonása sikerült.

Az albánok semmiféle Jugoszláviát nem kedveltek a két világháború közti súlyos elnyomás miatt. Mikor Jugoszlávia az 1941 áprilisi háborúban szétesett, lelkesedtek és csak egyes esetekben csatlakoztak a partizánokhoz. Egyesülni akartak Albániával, amit a megszállók meg is ígértek nekik. A kom-munisták 1944 őszén megkísérelték megnyerni maguknak az albánokat, bevenni őket a népi felszabadító bizottságokba, de a taktika nem vált be. Az albánok ellenálltak a bevonul-tatásnak és decemberben Drenicában fegyveres lázadás tört ki, amit csak háromhónapos harcban tudtak leverni. A ka-tonai közigazgatást 1945. február 8-án vették be, és júliu-sig maradt érvényben. Ez alatt az idő alatt az új hatóságok, úgy mint a Vajdaságban, azon fáradoztak, hogy megtörjék az aktív és passzív ellenállást, és egyben a kisebbség tagjait megnyerjék az új rendszernek.

Akkor vette kezdetét az a politika, amely a háború utáni első években érvényesült, és amely ostor és mézesmadzag politikának nevezhető. A hatóságok apránként igyekeztek megnyitni a kisebbségek anyanyelvi iskoláit, jövôtenni a há-bo-rú előtti agrárreform igazságtalanságait, és a kisebbsé-gek tagjait bevonni a párt- és államapparátusba. Egyidejű-leg megmaradt az erős rendőri felügyelet, az elnyomó poli-tika, és a kisebbségeknek a különböző intézményekben és szervezetekben, különösen ami a vezető pozíciókat illeti, még sokáig nem volt megfelelő mértékű képviselete. Erre vonat-kozoán a hiányzó nyelvismeret és elégtelen iskolai képzett-ség csak részben ad magyarázatot. A fő ok a kommunista vezetés és a kisebbségek közötti bizalmatlanságban rejtett. A Sztálinnal való szakítás1948-ban, és a kisebbségek anya-

országainak Jugoszlávia elleni fellépése csak tovább növelte a hatóságok bizalmatlanságát.

A korábban a németek kitelepítésére törekedkvő jugoszláv hatóságok most mindent megtettek a kivándorlás megnehe-zítésére – valószínűleg nem akarták, hogy rendszerük ke-gyetlenkedéseinek nagyszámú kortantúja legyen, akik foltot ejthettek volna a hatalom birtokosainak tekintélyén a világ közvéleménye elő. Abban az időben hasonló politikát űztek az albánok törökországi és az ukránok USA-ba irányuló ki-vándorlását illetően. A jó, sőt 1955 óta szövetségesi kapcsola-tok Törökországgal sok török számára lehetővé tették a Jugoszláviából való távozást. Ám ezzel ellentétben, a ható-ságok igyekeztek az albánok törökországi, valamint a bosz-niai és vajdasági ukránok USA-beli kivándorlását leállítani. Az albánok esetében az 1954-57 közötti brutális lefegyver-zés miatt félték a politikai nehézségektől, az ukránok eseté-ben, hogy rossz hírbe hozzák a délszlávokat. Ezalatt vándor-olt ki Izraelbe a legtöbb zsidó, aki túlélte a holocaustot. Csekélyebb számú lengyel és rutén már korábban távozott.

A kivándorlók a félresikerült integráció jelei voltak, de a rezsim gazdasági gyengeségét is jelezték. Bizonyította ezt rövid időn belül a nagy délszláv vendégmunkáshullám is, amely megnehezítette a kisebbségek soraiból kivándorlók indítóokainak feltárását.

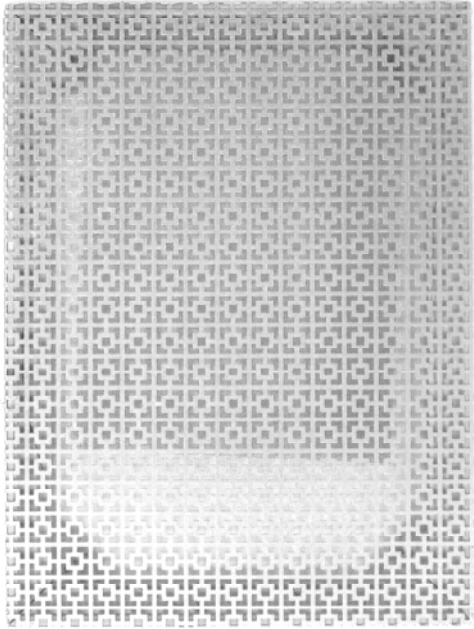
A kisebbségek nagyobb hányada azonban az országban maradt, és számuk az 1980-as évek elejéig nagyjából stabil volt. Csak az albánok száma mutatott folyamatos növeke-dést. A maradéknak lassanként hasznára váltak az AVNOJ-ígéretek: kisebbségi iskolák nyíltak, tanítókat képeztek ki, újságok, folyóiratok és könyvek jelentek meg a kisebbségi nyelveken, tv és rádióadók sugározták műsorukat tucatnyi nyelven. Mindezen intézkedések ellenére a kisebbségek in-tézményes helyzete az egyes országrészekben különbsége-ket mutatott. A kommunista kisebbségi politika legnagyobb gyöngéje a következtetlenség volt. A Szerbián belüli két au-tonóm tartomány, a Vajdaság és Koszovó létrehozására az egyik hivatalos ok az ottani kisebbség volt. Mellesleg a Vaj-daság kezdetről fogva tartomány, míg Koszovó az 1963-as alkotmányt csak önigazgatási terület volt, az ennek megfe-lőden alacsonyabb hatáskörrel. Többek között azért is fon-tos ez az alkotmány, mert új nyelvi meghatározásokat veze-tett be: a nemzeti kisebbséget nemzetiségnek nevezi (ami érdekes visszatérés a régi magyar kifejezésmódhoz). Ezzel azt akarták kifejezésre juttatni, hogy a kisebbségek egyen-jogúak a délszláv állampolgárokkal.

Az 1963-as alkotmányt visszaesésnek is tekintették az erő-sebb központi hatalom hátrányára, ami heves vitához veze-tett az alkotmánymódosításról a szövetségi állam fellazítá-sáról. A két autonóm tartományban a nemzeti kisebbségek javát szolgáló első változásokra 1968-69-ben került sor. Mind-két tartomány a föderáció alkotmányos részévé vált. A meg-változott helyzetet az 1974-es új alkotmány véglegesítette. Jelentősen hozzájárult ehhez az albán kisebbség 1968-as tűn-tetésével, melyeken a tüntetők a társköztársasági státuszt követelték Koszovó számára. A kisebbségek vezető rétegei-nek törekvései így megegyeztek a különböző köztársaságok föderalizáló irányzataival.

Első pillantásra tagadhatatlan, hogy az alkotmánymódo-sítások és az új alkotmány a két autonóm tartományban a kisebbségek javát szolgálták. A Vajdaságban ez nem volt annyira érezhető, mert az 1945-ös betelepítések után a szer-bek abszolút többségbe kerültek. A különböző nemzetisé-gek vezető politikusai érdekes bürokratikus koalíciót képez-tek, és közösen akarták kiépiteni az államszervezetet (amint az az összes többi társköztársaságban már létezett). Ebben az összefüggésben a kisebbségek, mindenekelőtt a magya-rok, sok olyan előnyhöz jutottak, amikben nem részesültek másutt szétszórtan élő honfitársaik. Még fontosabb volt az autonómia kiépülése Koszovóban, melynek később az egész államra nézve komoly kihatásai lettek.

Az albánok a hatvanas években korábban nem ismert nemzeti érettségre tettek szert. Döntően hozzájárult ehhez a gazdaság és mindenekelőtt a műveltség fejlesztése. A nagy hatalommal bíró belügyminiszter, Ranković 1966-ban be-következett bukása után laizult a rendőrunalom, és az alba-nok nacionalizmusa – mind a politikai színpadon, mind a hétköznapi életben – egyre erőteljesebben jutott kifejezés-re. A számszerint megnövekedett, gazdaságilag és kulturá-lisan megerősödött új nemzet ki akarta harcolni egyenjogú-ságát a föderáción belül. Egyidejűleg jelentkeztek hasonló tendenciák szinte az összes többi társköztársaságban is. Az alkotmánymódosítás óta Koszovó (közelebről a koszovói albánok) az államiság szinte minden előnyét élvezte, akár a többi társköztársaság, de még annál is többet: Tudományos Akadémia, Nemzeti Könyvtár, egyetem, stb. Ugyanakkor a szövetségi költségvetésnek a fejletlen országrészeknek szánt részéből továbbra is nagy támogatáshoz jutott. Egyidejűleg azonban a macedóniai ill. a három délszerb községben több-ségben lévő albánok messze nem élvezték ezeket az előnyö-ket az iskolában, nyelvhasználatban, képviseletben stb., ami utalt a jugoszláv kisebbségi modell gyönge pontjaira. Abban a Jugoszláviában, melyben minden társköztársaság fokozó-dó mértékben a többségi nép államalkotó nemzetnek tartot-ta magát, Koszovó az albánok jugoszláviai nemzeti központja lett. A központ azonban végül is veleszületett súlyos gyön-géi miatt az egész államszövetség bukását okozta.

Az ostor és mézesmadzag politika, amelyet 1944 óta az egész országban alkalmaztak, sehol nem volt annyira szem-beötölő, mint Koszovóban. Egyetlen más országrész sem ment át mélyrehatóbb változásokon mint ez a tartomány. Az egész szövetség, de Szerbia külön is, évtizedeken keresztül nagy pénzeket fektetett be Koszovó gazdaságának, infrastr-ruktúrájának és oktatási hálózatának fejlesztésébe. A be-fektetések azonban, a többi szocialista országhoz hasonló-an nem térültek meg. Sok pénzt fektettek a drága nehéz-

iparba, ami csak lassan hozott nyereséget. A pénzek a fejlett országrészekből folytak, de a koszovói bürokrácia ren-delkezett felhasználásukról, anélkül hogy a szövetségi szer-veknek el kellett volna vele számolnia. Egyidejűleg, hála a modern egészségügyi rendszernek megnövekedett a szüle-tési arányszám a tartomány egész lakosságánál, de a többsé-get képező albánoknál hihetetlen mértékben. A gazdaság, mely négyszer fejletlenebb volt Szlovéniáénál, nem tudta súlyos gazdasági és szociális következmények nélkül eltart-tani a háromszor a jugoszláviai átlag fölötti népességnöve-kedést. Hozzájárult mindehhez a hibásan megtervezett is-kolarendszer, mely humán műveltségű többlettel járt, ugyan-akkor kevés technikai szakértő nevelt. Az ellenőrizetlen né-pességszaporulaton kívül ezek a gyengék az összes társköz-társaságban különböző mértékben érződtek. Ugyanazon tendenciák léteztek mindenütt, de mint a mondas tartja: a lánc a leggyöngébb szemnél szakad el.

Így került sor 1981 tavaszán az albánok hatalmas tünteté-seire, akik nemcsak a Koszovó Köztársaságot követelték, hanem az egyesítést is Albániával. Iskolapélda arra, hogyan alakulhat át a szociális és gazdasági elégedetlenség nacio-nalistává. Minden nacionalista vaksgé iskolapéldája is volt: több munkahely, több demokrácia, több emberi jog köve-telése helyett a tüntetők le akarták választani Koszovót a va-lamennyire liberális Jugoszláviától, hogy egyesítsék Enver Hodzsa ultra-sztalinista Albániájával! Ime a nemzeti kisebbsé-gek örök átka: mindenkor hajlamosak anyaországuk ide-alizálására, anélkül, hogy közelebbit tudnának róla.

Az akkori jugoszláv vezetésnek a Koszovó kérdésre ill. az albán kisebbség problémájára semmiféle megoldás nem állt rendelkezésére, - mert hasonló nehézségekre orszá-gszerte nem talált megoldást. A látélet messzemenően he-lyes volt, csupán hiányzott a gyógyszer. Látszat intézkedé-seket hoztak, néha még olyanokat is, melyek a helyzetet még tovább nehezítették.

Addig, ameddig a nehézségeket sikerült elszigetelni, az ország, mint a rákos beteg, még létezhetett egy ideig. Mi-helyt azonban más országrészekben is hasonló nehézségek léptek fel mint Koszovóban, ezt a kérdést nem lehetett hu-zamosan elfojtani. Amint a szocialista rendszer sajátját ké-pező gyöngék szaporodtak, más országrészekben is előáll-tak ugyanazok a nacionalizmus robbanásának kedvező kö-rülmények, mint Koszovóban. Úgy mondhatni logikus, hogy ez először Szerbiában történt. Koszovó nem csak Szerbia része volt, hanem egyenesen a szerbek „Szent Földje“. Azon-kíül a növekvő számú szerb, aki nyomásra, vagy gazdasági okokból elhagyta Koszovót, megkönnyítette a szerbiai tö-megek nacionalista mozgósítását, amin már évek óta óta-doztak nacionalista értelemségiek. A gazdasági helyzet is ked-vezőtlenebb volt, mint a fejlettebb szlovén és horvát társ-köztársaságban. Csak vezére volt szükség, aki a nacionalista reneszánsz élére áll. Slobodan Milosević személyében megta-lálták a megfelelő vezért, aki aztán hatalomra jutásához fel-használta a Koszovó kérdést azt színélve, hogy van rá megol-dása. Természetesen nem volt, éppen ezért hamarosan más problémák teremtésébe fogott, melyekre szintén nem volt megoldása. A két tartomány autonómiáját 1989-ben de facto megszüntették. Az albánok hevesen tiltakoztak, de hiábava-lóan. A többi kisebbség hangját alig lehetett hallani. A többi társköztársaság vezetője talán nem is tiltakozott volna túl hevesen, ha Milosević nem használta volna fel az autonómia eltörlését saját hatalmi céljaira Jugoszláviában. Így azonban a szerb nacionalizmus felfűtötte a szlovének nacionalizmusát, majd a horvátokét és így tovább. A nacionalizmus beárnyé-kolta az államszövetség összes többi kérdését, anélkül, hogy az emberek észrevették volna, hogy ez csak az a fűgéfalevél, ami mögé a vezetőrétegek létkérdéseiket rejtgették.

Az államszövetség a véres polgárháborúban szétesett – ami kihatott a nemzeti kisebbségek sorsára is: Szerbiában az állami politika, a boszniai és horvátországi menekültek beköltözése által megszüntette sok törvényben lefektetett jogukat ill. korábban ténylegesen meglévő vívmányukat. Ki-vándorlás, vegyes házasságok általi asszimiláció miatt szá-muk tovább csökkent. Az utóállamokban egyidejűleg akti-válódott néhány kis létszámú kisebbség (németek, olaszok), de új kisebbségek is jöttek létre a valamikori államalkotó népek Szerbiában maradt részeiből. Mindez azt bizonyítja, hogy a kisebbségek története Európa ezen részen még nem fejeződött be.

Fordította: SZEMERÉDI TIBOR

*A fiatal szerb szerző történész, Belgrádban Szerbia Újabbkori Történeti Intézetében dolgozik.

Telefontrükkök

A telekommunikáció robbanásszerű kibővülésével elszaporodtak a visszaélések is. A leköveshető kapcsolatok korában ugyan megszűntek a telefonbetyárok pimasz hívogatásai, ám szinte elviselhetetlen méreteket öltöttek mind vállalati, mind magánembereknél a telefonmarketing-hívások, vagy éppen szponzori felkérések, piacfelmérések és politikai vagy fogyasztói véleménykutatások.

Am a pénzbe és nem is kevés pénzbe kerülő visszaéléseket sokszor csak az átlagfogyasztó számára alig áttekinthető telefonszámla alapos tanulmányozása után lehet észrevenni.

Vegyük a legegyszerűbbet. A számlán szerepel egy-egy nagyobb összegű beszélgetés – olyan 20–30, vagy éppen 70–80 Euro, esetleg mindjárt 100–150. A hívott szám ismeretlen, a felháborodva felhívott Telekom közlése szerint ez fizetős szám, azaz ha például az interneten szörfölés közben az ember pornó-szolgáltatót is felkeresett, ahonnan ugyan a kinyíló ablak közlése, miszerint a további tartózkodás mennyibe kerül, újra távozott, azonban a szolgáltató rendszere megjegyezte az e-mail címet, és öntevékenyen, míg az ember ovább szörföl más területen, a háttérben költségterhelten kapcsolódik a gépre. A Telekom tudakozójánál a barátságos hang szánakozással vegyes íroniával elmagyarázza, igen, esetleg így is létrejöhetett a csillagászati összegű számla, miközben azért érezteti, hogy megérti az emberi gyengeséget, egy kis házhoz szállított szexműsor iránti érdeklődés árának sokallását.

Határozott fellépés esetén kitudódik, hogy némi bürokráciával azért újra hozzájuthatunk a számlánkról már lekönyvelt pénzünkhöz. Írásban közölnünk kell a Telekommal, hogy a kapcsolatot nem vettük igénybe, ezért kérjük a beszedett díj visszatérítését. A Telekom postafordultával – az egész faxon is működik – megírja, ha beleegyezőnk abba, hogy adatainkat közölje az általunk megreklamált hívás szolgáltatójával, akkor a Telekom számlánkra jóváírja a kérdéses összeget, és a szolgáltatóval közli, követelését velünk közvetlenül kapcsolatba lépve érvényesítse. Amit ezek a külföldön bejelentett cégek tudtommal eddig soha meg sem próbáltak.

Másik, kevésbé feltűnő trükk eredménye több, 3–5 Euro közti rövid, néhány másodperces hívás a számlán, például valamilyen 5. zónabeli telefonszámmal. Némi utánanézés után kiderül, a szám valamilyen polinéziai köztársaságbeli hívószám, ahol se rokon, se ismerős nem lakik. Igen, esetleg részegen rossz számot adhattunk be, és mivel téves kapcsolat volt, mindjárt az ismétlő gombbal megismételjük a hívást, innen a többszöri azonos összegű rövid idejű hívás. Ez volt legalábbis az első magyarázat, amit a barátságos hang tartogatott számomra. Mikor közöltem, hajnali 5-kor se részegen, se józanul életemben még feltehetően soha nem telefonáltam, akkor indignáltan – ilyen földhözragadt kispolgárnak minek egyáltalán telefon, ha hajnalban nem telefonál Bora Borával. Persze írásban

reklamálhatom a kérdéses beszélgetéseket – volt a válasz. Amit megtéve – láss csodát – a Telekom tudomásomra adta, különleges kegyként és nagylelkűségből a következő elszámolásnál jóvá írják az összeget. Eleve kételkedve fogadtam az indokolást, mert a nagylelkűség nem tartozik a kapitalizmus által gyakorolt erények közé, ilyesmi mögött vastag bűntudat szokott rejtőzni. Mikor a következő számlán újra felbukkantak egzotikus szigetországaim, már sokkal határozottabban, és a technikai hibabejelentővel nyitottam párbeszédet, és nem is csalódtam. Magyarázkodás és nyögis között lassan kiderült, az úgynevezett multiplexelés segítségével ki lehet játszani a Telekom bizton-sági rendszerét, és több gyanútlan előfizetővel fizettetni meg távolsági beszélgetések költségeit. Mindjárt javasolta a magát elsőző technikus, zárassam a távolsági – minden 00-val kezdődő hívás részére a számomat. Az egyetlen hátrány: minden külföldi hívás előtt a Telekomtól kérni kell a zár feloldását. Megértéssel fogadta, bár sajnálkozott, amiért erre nem voltam kapható, majd megjegyeztem más szolgáltatók, mint például a Tele 2 igénybevétele esetén ez a csalafintaság soha nem fordult elő, tehát esetleg mégis a Telekomnak kellene valamit tennie. A reklamált hívásokat továbbra is nagylelkűen visszatérítették, s ké-sőbb abba is maradtak.

Most Magyarországról jött hír kétféle visszaélésről. Az első esetben a hagyományos, vezetékes telefonoknál automata géphang értesíti a felhívó személyt, hogy egzotikus nyaralást nyert, amelynek minden költségét fizetik. Ezután megkérlik, további részletek közlése céljából nyomja meg a 9-es gombot. Ekkor emelt-díjas számra kapcsolnak, amelyre a percdíja 20 angol font. Ezt követően azonban már hiába szakítjuk meg a hívást azonnal, minimum 5 percet, azaz 100 fontot kiszámláznak. A hívás végén megkérnek, billentyűzzük be a postai irányítószámunkat és a házzámunkat majd további két perc múlva tájékoztatnak, hogy mégsem mi vagyunk a szerencsés nyertesek. Ez alatt az idő alatt a hívás díja elérheti a 260 fontot. Mivel a hívások eredete külföldi, a hatóságok és a telefón-társaság nem sokat tehet ellene. Mihelyt előre felvett üze-net arról tájékoztat, nyertünk valamit, a biztos nyereség egyetlen módja, ha megszakítjuk a vonalat.

A második trükk a mobiltelefonokkal kapcsolatos. Nem fogadott hívásként a 0709 020 3840-es szám jelenik meg. Az utolsó négy szám változhat, de az első négy ugyanez marad. A szám visszahívása 50 font/percbe kerül. Nem tudható, működik-e a magyar telefontársaságoknál az osztrák Telekomnál alkalmazott közvetlen elszámolás követelése.

Apropó kis formátumú becspás: mióta osztrák bíróság az „itt a piros – hol a piros” néven közismert játékok ügyességi és nem szerencsejátéknak minősítette, Bécs bizonyos helyein délkelet-európai bandák napi 6–7 ezer eurot keresnek vele, miközben a rendőrség tehetetlen.

PUMA

Válogatás az öt földrészen élő magyarságot összetartó legszebb népdalainkból

Ezzel címmel adott közre Dömötörné Kokron Margit Alapítvány 60 népdalból álló gyűjteményt.

CD lemezen, könyvalakban mellékelve a kottákat és szövegeket. Ez a szöveggyűjtemény és dallamkincs: zenei anyanyelvünk, talán legerősebb összekötő kapcsunk. Ezt példázza Dömötör Gáborné, Kokron Margó élete is.

Kokron Margó a II. világháború végén, hat-éves korában hagyta el Magyarországot. Svájcban, Chilében és Braziliában nevelkedett. Sao Paoloban lett cserkész, aztán egész életét a külföldön felnövő magyar fiatalok nevelésének szentelte. Közel 2000 népdalunkat ismerte és feladatának tekintette azok rendszerezését, közreadását. Korán bekövetkezett haláláig ennek a gyűjtésnek kb. egynegyedét tudta rendszerbe foglalni és kiadásra elkészíteni. Munkásságának emlékére alakult meg a Connecticuti Magyar Kultúr-Egyesület és a Külföldi Magyar Cserkészszövetség támogatásával az emléket őrző alapítvány azzal a céllal, hogy életművét - a magyar népi értékek terjesztését - folytassa. A jótékony célú szervezet első kiadványának bevételét kizárólag a sorozat folytatására fordítja majd.

A lemezen közzétett anyag válogatását Dömötör Gáborral együtt Végvári Vázul, Nagel Katalin és Guzrán Ilona végezte, változatos, hiteles és szórakoztató gyűjteményt adtak közzé. Az 1600-as évekből származó virágénekek, a kuruckori dalok, a világháborús katonanóták, a felelgetős balladaszerű énekek és a jólistmert négy soros népdalok mind megtalálhatók a lemezen.

A dallamok és szövegek ellenőrzését, a kiváló népi énekesek és a Bekecs együttes felkérését, Vavrincz Béla zenei igazgató végezte. Az eredeti népi hangszerek: hegedű, brácsa, do-romb, hat lyukú furulya, cimbalom, bőgő mellett használtak tárogatót, sőt gitárt is.

Amikor a külföldi magyar cserkészek szerte a világon fellobbanó tábortüzei körül felhangzanak ezek a népdalok, eltűnnek az elválasztó földrajzi távolságok. Szétszórta is érzik, tudják, hogy összetartoznak. Ennek a kapocsnak a megerősítését szolgálja a “Messzi tábortüzek” lemezsorozat.

A Bécsi Magyar Római Katolikus Lelkészség tisztelettel meghív valamennyi érdeklődőt Magyarországi első szent királyának, Szent Istvánnak emlékére **2005. augusztus 27-én**, szombaton 13 órai kezdettel **Dr. Bábel Balázs**, kalocsai érsek úr által a magyar koncelebráló papokkal együtt ünnepi szentmisére a bécsi Szent István székes-egyházban.
A Lelkészség a szentmise befejeztével a téren színes műsorral várja vendégeit.

FELSZÁMOLTÁK SIMONYI ÓBESZTER LÁNYÁNAK A SÍREMLÉKÉT

A Bécsi-erdő keleti szegélyén fekszik a gyógyfürdőiről, üdülőhelyeiről – és nem utolsósorban kaszinójáról – híres festői szépségű kisváros, Baden. A Bécestől mindössze 28 kilométer távolságra lévő helység temetőjében számos magyar vonatkozású sír – gróf Zichy, Prónay, stb. – között, 2002-ig megtalálható volt a legendás hírű Simonyi óbester lányának és vejének, báró Simonyi Katalinnak és Moritz Hertweck von Haueneberstein nyugalmazott cs. és kir. vezérőrnagynak a síremléke is.

A Hertweck család sírboltja a badeni St. Stephan Stadfriedhof X. parcellájában, közvetlenül a fal mellett volt látható. A fekete márvány sírkő felirata pedig így szólt: „*Hier Ruhet / der / k. k. General Major a. D. / und / Besitzer mehrerer hoher Orden / MORITZ / HERTWECK / VON / HAUENEBERSTEIN / gestorben 22. April 1889. / KATHARINA V. HERTWECK / HAUENEBERSTEIN / GEBORENE FREIIN V. SYMONYI / gestorben 17. März 1899.*”

Vitézvári báró Simonyi József cs. kir. huszár ezredes és Theresia Leiner von Negelsfürst másodszületett gyermekének – összesen öt gyermekük született, de közülük csak ketten éltek meg a felnőttkort –, Katalinnak az életútjáról sajnos igen kevés információval rendelkezünk. Anyakönyvi adatok alapján mindössze annyit tudunk, hogy 1825. március 22-én látta meg a napvilágot Bécsben, majd 19 éves korában, 1844. október 5-én házasságot kötött Aradon Moritz Hertweck cs. kir. kapitánnyal. Végül pedig, hogy 1899. március 17-én, reggel 10-kor – életének 74. évében, gyomorrák következtében – elhunyt az alsó-ausztriai Badenben. A badeni római katolikus plébánia anyakönyvéből megtudhatjuk továbbá, hogy nevezettet – „*Hertweck-Haueneberstein von Katharina, geborene Freiin Simonyi von Vitezvár-Barbácsi*”-t – két nappal később, március 19-én helyezték örök nyugalomra a tíz évvel korábban, 1889. április 22-én meghalt férje mellé, a városi temetőben.

Napjainkban azonban – mint fentebb említettük – a Hertweck házaspár síremléke már nem található meg. 2002. június 26-án ugyanis – miután az utolsó temetésre is több mint 100 évvel korábban került sor – azt a temetőgondnokság elbontatta. Simonyi óbester lányának és vejének a holttesteit ezután exhumálásra kerültek, majd áthelyezték azokat a temető XXVI. parcellájába. Oda, ahol a leszármazottakkal és rokonokkal nem rendelkező személyek földi maradványai találhatóak.

MERÉNYI-METZGER GÁBOR

Magyar rádióadás Salzburgban

Május 25-én ünnepelte a salzburgi magyar rádióadás, a **Hungarica**, sugárzásának egy éves évfordulóját.

2004 májusa óta, a salzburgi **Radiofabrik**, **civil rádió 107,5 MHz UHR**-án hallható a havonta kétszer jelentkező magyar műsor. A Radiofabrik, a civil társadalom olyan médiumaként értelmezi önmagát, melyen megszólalhatnak a társadalom amúgy kissé háttérbe szorított rétegei, mint például az itt élő külföldiek, kisebbségek képviselői is. Így, a Hungarica 2004. május 25-én, a tizedik idegen nyelvű rádióműsorként kezdhette meg sugárzását.

Eleinte havi fél óra volt mindössze a magyar műsor, mely 2004 augusztusában egy órára kerekedett ki. Ez év májusától viszont havonta kétszer, **a hónap minden 1. és 3. hétfőjén este 19.06** –kor csendül fel a Hungarica szignálja, az ezt követő péntek délelőtt 10.06-kori ismétléssel.

A Hungarica jellege kulturális-tájékoztató, fő célkitűzése a Nyugaton élő magyarság problematikáját körüljárni. Emellett, természetesen, ugyanolyan fontossággal bír a nemzetudatot őrző és formáló jellege a műsornak, hiszen a szerkesztők határozott meggyőződése, hogy az összmagyarság fogalmába kétség-telen a nyugati magyarság is beletartozik. További célkitűzése a műsornak kultúránk ápolása, valamint igé-nyes magyar kulturális értékek közvetítése.

A magyar adást, a Kolozsvárról elszármazott Horvát Éva és Horvát Tibor házaspár szerkeszti, nagy szeretettel mindenkinek aki (nemcsak) Mozart városában magyar szót, zenét, lírát szeretne hallgatni.

Természetesen a Radiofabrik, és így a Hungarica is, nemcsak Salzburg és környékén, de interneten keresztül az egész világon hallgatható, a rádió honlapjára a **www.radiofabrik.at** címre kattintva.

Saját honlapja is van a műsornak - **www.radiohungarica.com** - melyen információkat olvashatnak a műsorról, valamint a szerkesztőkről, akik kíváncsian várják hallgatóik észrevételeit, ötleteit, kéréseit, kérdéseit.

Klosterneuburgban az **Essl házaspár** a mexikói kortárs művészet sikere után most a kortárs képzőművészet két neves képviselőjét, az 1923-as születésű katalán Anton Tūpies-t és a hat évvel fiatalabb osztrák Arnulf Rainer alkotásait mutatja be az érdeklődőknek. Összesen 90 kép látható a kiállításon, melyek jól reprezentálják a két alkotó művészetét. A két művészt az absztrakt és a figuratív művészet közötti vándorlás köti össze, habár mindketten más-más eszközzel dolgoznak. Tūpies nem használ ecsetet, Rainer rétegeket visz fel a vászonra. A minden bizonnyal nagy érdeklődésre számotartó kiállítás 2006. január 29-ig tart nyitva. A múzeum egy másik termében a mai osztrák festők közül az egyik legjelentősebb, Maria Lassnig kiállítása tekinthető meg. A művész-nő az utolsó három évtized alkotásaiból mutat be 55 olajképet valamint a *Landleute* (1996-2003) ciklusból egy 32 részből álló aquarell sorozat látható.

Az **Albertinában** a nagyteremben az előző számban is közölt *Goyától Piccasóig* kiállítás látható. A kisteremben az osztrák expresszionizmus egyik megteremtője, az 1950-ben elhunyt *Anton Kolig* férfi akt-rajzai tekinthetők meg.

Az alagsorban nagyszabású fotókiállítás nyílt a Németországban és Ausztriában 1938 és 1990 között készült portré-fotókból. A new york-i Új Galériával közös kiállítás ebben a formában először mutatja be együtt a két ország fotóművésztét. A kiállítás október 9-ig látogatható.

A **Rudolf Leopold múzeumban** “*A mezelen igazság*” címmel a századforduló nagy osztrák festőinek - Schiele, Kokoschka, Klimt - a maga idejében botrányt keltett, összesen 200 darab akt képét mutatja be. A mostani kiállításon látható annak a bécsi egyetem aulájába tervezett, szemérmetlennek minősített falfestménynek az eredeti változata - rajz formájában -, amellyel Klimt magára haragította megbízóit. A kiállítás augusztus 22-ig van nyitva.

Múzeumi ajánló

Múzeumi Negyedben, a **Modern Művészetek Múzeumában** (MUMOK) egy új kiállítás “A gyűjtés éve” című sorozatának első kiállítása tekinthető meg. A szeptember 19-ig nyitva tartó kiállítás az EVN (Alsó-Ausztriai Energiael-látó Vállalat) gyűjteményét mutatja be.

A **Belvedere** kiállítótermeiben Finnország ritkán látható festészetét mutatja be, a modern korszak kezdetének idejéből 1890–1920 közötti időszakot felölelve. A kiállításon 100 festmény tekinthető meg, ahol többek között láthatók a finn nemzeti irányú festészet egyik legerőteljesebb képviselőjének *Akszelin*ak művei, valamint *Albert Edelfelt* a finn realizmus jeles képviselőjének alkotásai is.

A **Bécsi Építészeti Központban** (AZW) a legnyugatibb tartomány, Vorarlberg modern építészetéből látható kiállítás. A természetes anyagokat, fát, üveget előnyben részesítő vorarlbergi építésszek a hatvanas évek óta immár negyedik hullámban hozzák létre külföldön is nagy figyelmet keltő alkotásaikat, amelyek egy része közösségi épület, infrastrukturális beruházás, másik részük az itt élő jó ízlésű és igényes lakosság lakóépületei. A Konstruktív Provokáció című kiállítás augusztus végéig tart nyitva.

A **Liechtenstein Palotában** a barokk *Giovanni Guliani* szobrai állítják ki egészen október közepéig. A barokk kor nagy szobrászának alkotásaiból néhányat a Liechtenstein uralkodó család téli palotájában, a Bankgasse-ban (a magyar nagykövetséggel átellenben) is elhelyeztek, a tulajdonos, János Ádám főherceg terveinek megfelelően. Ezzel ezt a gyönyörű épületet is fokozatosan, a helyreállítás ütemében múzeumként a nagyközönség rendelkezésére bocsájtják.

A **Technisches Museumban** „*BLAU - Die Erfindung der Donau*” címmel a 2860 km hosszú és tíz országot összekötő “kék” Dunáról nyílt színvonalas kiállítás, mely páratlan kultúrtörté-

neti bemutató is egyben. De nem csak a régi idöket mutatja be, hanem két nagyszerű fotós - Sophie Ristelhueber és a temesvári születésű Király József - fotóanyagai még jobban kiemelik a kiállítás témáját. November 27-ig látogatható a Technisches Museum páratlan élményt nyújtó kiállítása.

A **Kunstforumban** *Rene Magritte: Der Schlüssel der Träume* címmel nyílt kiállítás, amelyen a belga szürrealista festő 75 műve tekinthető meg. Július 21-ig látogatható.

Kevesen tudják, hogy a 120 éve született kiváló költőnő Lesznai Anna nemcsak a költészetben alkotott maradandót, hanem mint képzőművész is elismert volt. Lesznai Anna 1904-től a *Mintarajziskolában* és Bihari Sándor magániskolájában tanult, 1907-ben Párizsban Lucien Simon magániskolájába járt. Majd iparművészeti képzésben 1912-től vett részt előbb Berlinben, 1920-tól Bécsben. Tagja volt a *Nyolcok társaságának*, és résztvevő volt az 1911-ben rendezett úttörő kiállításukon. A hatvani múzeum Lesznai Anna emlékére rendezett kiállítást a költőnő műveiből. Július 22-ig keddi és szerdai napokon látogatható.

A **Magyar Nemzeti Galériában** a világban szétszóródott jelentős számú Munkácsy-képek láthatók, köztük sok olyan alkotással, amelyet a magyar művészetbarátok csak „hírből” ismer-tek, illetve soha, vagy évtizedek óta nem láthat-tak. A kiállításon jelentős gyűjtemény került bemutatásra a szalonképekből és tájképekből. A jelenlegi kiállításon olyan képek is láthatók, amelyek magyarországi kiállításon még soha nem szerepeltek, hiszen az egykori amerikai gyűjtők körében rendkívül népszerű szalonképek jó része már Párizsban szinte a „festőáll-ványról” elkel. Az Amerikába került képek nélkül pedig lehetetlen Munkácsy művészeté-nek egészéről felelősen nyilatkozni. A kiállítás augusztus 21-ig tekinthető meg.

ASZALÓS SÁNDOR

Reményszülte szeretet

Lassan beköszöntött a nyár. Igaz, tegnap kisít lehült az idő, néhány esőcsepp is készült le-esni, de a sötét felhők kavarta por elvette kedvét a földetéréstől. A mozdulatlan légben csak a deletütő harang ritmikus bűgását hallani. Azután az is elhal. A falu ilyenkor nagyon csendes, az emberek a mezőre mentek, vagy behúzódtak a tűző nap elől. Néhányan csak késő délután térnek haza, ők a közeli városban kerestek munkát. Csend van. Csak a “Cigányhegy” felől hallani némi mozgást. Főleg a gyerekek zajongának, rúgják a naphosszat a rongylabdát. Pontosan úgy, ahogy szüleik-nagyszüleik is tették ez előtt ötven évvel. Itt ugyan semmi nem változott. Mintha az idő is mozdulatlanságra ítélte-tett volna. A Cigányhegyen minden más, mint odalent “a faluban”. Az idő fogalma is más: az idő nem érték. Minek sietni, hiszen úgysem történik soha semmi jó? Minek sietni, hiszen úgy-sincsen hova menni? A Cigányhegyen a “nincs” nagyon gyakori kifejezés. Nincsen víz, lakás, munkahely, nincsen napi betevő, nincs ruha, gyógyszer, pénz és legtöbbször már nincs remény sem. A remény, ez a törékeny fényugár ritka vendég a mérai Cigányhegyen. Eltéved, nem találja az utat a meredek, eső után sártengerré duzzadt sikamlós síkatorok fele...

A Diakónia

“Lám elődbe adtam ma néked az életet és a jót; a halált és a gonoszt, ..., az áldást és az átkot: válaszd azért az életet, hogy élhess, mind te, mind a te magod”. (MózesV, 30: 15,19).

A két világháború között az Erdélyi Református Egyház keretén belül jól kiépített és hozzáférően megszervezett diakóniai szolgálat működött. Sajnos, az államosítást követő időszak nem kedvezett a diakóniai munkának. Az 1989-es változások után azonban új lehetőség nyílt arra, hogy ezt a munkát folytatni lehessen. Az embertárs szolgálatát célzó tevékenységek egész sora indult el ekkor, s ezek között szerepel a Diakónia Keresztyén Alapítvány munkája is. Szeretetintézmény mivoltánál fogva a Diakónia nem profitorientált, egészségügyi és szociális problémákkal küszködő személyek számára nyújt segítséget korra, neme, vallásra vagy nemzetiségre való tekintet nélkül.

A *Diakónia Keresztyén Alapítvány* kapcsolata a Kolozsvártól 15 km-re fekvő, Kisbács községhez tartozó, Méra faluval közel egy évtizede tart. Kezdetben, az alapítvány orvosai hetente kétszer betegeket látogattak Mérán, ahol sem orvos, sem gyógyszerár nem létezett, majd, 1998-ban, a református lelkész együttműködésével sikerült megnyitni az orvosi rendelőt, ahol az erre rászorulóknak gyógyszersegélyeket is kaptak. Ma, az állami egészségügyi rendszer vérkeringésébe bekerülve, már családorvosi rendelőként működik ez az intézmény, a gyógyszereket pedig a naponta Kolozsvárról Mérára érkező családorvos hordja ki azoknak, akik az utazás költ-

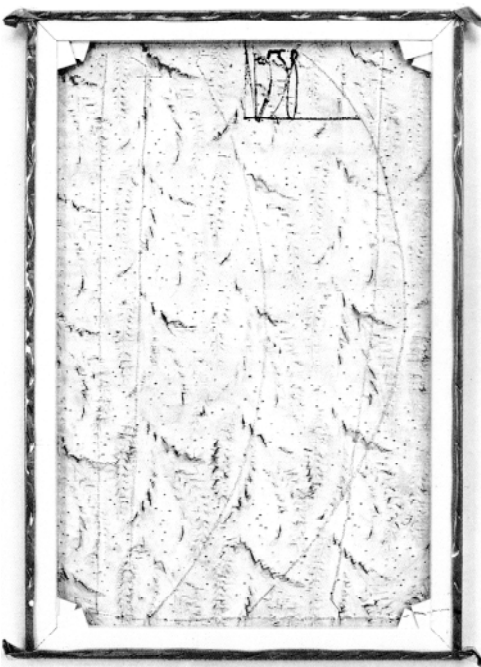
ségeit nem engedhetik meg maguknak.

Az alapítvány 2001 szeptemberében *szociális gyermekprogramot* kezdeményezett. Ez a tevékenység a falu egészét átfogó, közösségfejlesztés fele vezető út első lépése volt. Az orvosi rendelőben folyó munka, valamint a 2000-ben elkészült szociális-demográfiai felmérés során fény derült arra is, hogy igen sok az írástudatlan és, hogy ezek nagyrésze roma származású. A lakosság 44,13%-a gyengén, vagy egyáltalán nem iskolázott és a gyerekek egy része olyan kegyetlen anyagi körülmények között él (munkanélküli, alkoholista szülők, víz és fűtés nélküli vályog-kunyhók, nincs mit enniük, nincsenek ruháik, tetvesek stb.), hogy sem iskolába járni, sem pedig otthon tanulni nem tud. A szociális gyermekprogram első évében 45 (1-4. osztályos) gyermek számára vált lehetővé, hogy az iskolában minden nap meleg teát-szendvicset kapjon és pedagógusok segítségével elkészítse másnapi leckéit, illetve megtanuljon írni-olvasni, hiszen ezeknek a gyermekeknek egy része, bár betöltötte 14. életévét, még sohasem járt iskolába. Jelenleg 20 szociálisan rászorult gyermek látogatja a délutáni programot. A tanuláson és alapvető higiéniai ismeretek, illetve viselkedési szabályok elsajátításán kívül helyet kapnak itt a játék, olvasás, hagyományok ápolása és egyéb, speciális foglalkozások is. A faluban dolgozó szociális munkás gyakori vendég a gyermekek családjainál. E kapcsolattartás eredményeképpen megszűntek az igazolatlan hiányzások és a tanulmányi eredmények is sokat javultak. Míg 1998-2002 között 25 gyermek maradt ki 1-2. osztály elvégzése után az iskolából és sohasem tanult meg írni-olvasni, mára már teljesen felszámolódtak ez a jelenség. A szülők, akik eddig soha nem érdeklődtek gyermekeik felől, most folyamatosan jelen vannak az iskolában, részt vesznek az iskolai ünnepélyeken, segítenek. Jó hatással van ez az egész faluközösségre, mert magyarok, románok, cigányok, szegények vagy gazdagok, mindannyian elindultak az egymásrafigyelés rögs útján. Kezdi megérteni, hogy egymás elfogadása nélkül nem alakulhat ki valódi közösség, ha pedig nem létezik a közösség, széthullanak az értékek, szétforgácsolódik erejük, elpusztulnak hagyományaik, pusztá létük kérdőjeleződik meg.

Egymás elfogadását szépen példázza az a tény, hogy a 2004 tavaszán alakult Községfejlesztő Bizottság, az idén, immár negyedszerre rendezett falunapokat Mérán. Együtt ünnepelnek itt a szomszédos települések lakói a helybeliekkel és a meghívott vendégekkel. A Hagyományörzés-Hagyományteremtés címet viselő Mérai Napok Isten-tisztelettel kezdődnek, majd kulturális programok, sportvetélkedők, ügyességi versenyek, kirakodóvásár és hagyományos ételkóstoló következik. Már a rendezvényt megelőző készülődés is figyelemre méltó, meglátjuk a közös munkálkodás építő ere-

je: mind a “falú gazdái”, mind az eddig elküldö-nült/elkülöntött cigányság árkat és, vagy együtt takarítja az utcát. Az idén különösen gazdag program várta az érdeklődőket: a Jagamas János Művelődési Házban Varga György iskolaigazgató és Tótszegi Tekla tanárnő, kalotaszegi hagyományápoláshoz kötődő előadásokat tartott, majd cifraszoba- és tájházlátogatás, járomkiállítás és gazdaverseny következett. A gyermekek sikeres színdarabbal lepték meg a közönséget. Délben, a helyi specialitásnak számító kiütőskalács, bámos és juhtokány illata a falu központja fele csalogatott mindenkit, ahol addigra a helybeliek kirakták gyöngyökkel gazdagon hímzett, híres kalotaszegi viseletük legszebb darabjait. A hajnali pirkadat a reggelig bálozó mérai lányok arcára küldte első csókjait, s ezen a csodálatos kalotaszegi vásárnapon, boldogan hirdette, hogy csak semmi félelem, megmaradunk mindaddig, míg él a hagyomány, él a közösségtudat. A Diakónia Keresztyén Alapítvány éppen e közösségtudat és az egymás iránti felelősségvállalás erősítését választotta küldetésének. Ezt kívánta hangsúlyozni dr. Sárosi Arthur, az alapítvány igazgatója is, a Mérai Napok záróbeszédében: „Ha élő közösséget szeretnétek, imádkozzatok, de tegyetek is érte! Ha szép családra, okos gyerekekre vágytok, imádkozzatok, de dolgozzatok is érte! Ha jobb orvosi ellátást, óvodát, iskolát akartok gyerekeiteknek, imádkozzatok és tegyetek is ezért valamit! Ha tisztább környezetet akartok, vagy jobb együttműködést a helyi hatóságokkal, imádkozzatok, de ugyanakkor dolgozzatok meg érte! Ha azt akarjátok, hogy szeretetben éljete és egymás megbecsülésére vágytok, akkor ne csak imádkozzatok, hanem tegyetek is valamit! És ha mindezeket valóban akarjátok, akkor együtt, valódi közösségként, egymás terhére könnyítve fogtok együtt dolgozni”.

A mérai szociális szolgáltatásnyújtás másik útja a 2002-ben létesített *szociális tanácsadó iroda* munkája. Az iroda a faluban élő, túlnyomóan roma nemzetiségű, jogaikat nem ismerő, így azokkal élni nem is tudó embereknek nyújt segítséget. A gyermekprogramhoz hasonlóan, jelenleg az iroda is az iskola épületében működik. Itt a rászorultak megismerhetik azokat a törvényadta lehetőségeket, amelyek nyitva állnak előttük a különböző szociális juttatások és segélyek eléréséhez, ezenkívül segítséget kapnak szakképesítő tanfolyamok elvégzéséhez és a munkahelykereséshez. A tanácsadó iroda egyéni problémákra keres megoldást (születési bizonyítványok, személyi igazolványok, betegnyugdíj folyósításához szükséges iratok stb. megszerzése), ugyanakkor tevékenysége jótékonyan befolyásolja az egész közösség életét. A Diakónia Alapítvány szociális munkása családokat látogat, az irodában fogadja őket, vagy intézkedik személyazonossági igazolványok, keresztlevelek megszerzése érdekében. Ezek hiányában a családok nem

kaphatnak állami segílyt, nyugdíjpótlékot, gyerekpénzt stb. Ezenkívül naprakészen ismerteti a szabad munkahelyeket, vagy lehetővé teszi számukra az államilag támogatott, ingyenes tanfolyamok látogatását és felvilágosítást ad azokról a jogokról, amelyekkel az illető családok élhetnek. Közel három évi működés után elmondhatjuk, hogy az iroda léte nem volt hiábavaló, mert, bár Méra falu tulajdonképpen Kolozsvár határában fekszik, a társadalmi elszigeteltség nagyon nagy, információ, képzettség hiányában, vagy azért, mert nem ismerik eléggé az állam nyelvét, az emberek nem tudják megoldani problémáikat és sokszor az etnikai, vagy más okokból fennálló kirekeszttség vár rájuk. Az eltelt időszakban a mérai információs iroda több mint 300 tanácsadást nyújtott, számos iratot szerzett meg, segítségével sokan találtak munkahelyet és egyre több fiatal tanul szakmát, 2005 őszétől pedig, két másik kalotaszegi faluban – Magyarvistan és Türen – létesülnek újabb szociális tanácsadó irodák.

Német és holland támogatók segítségével épül a mérai *Diakónia-Ház*, ahol a megkezdett programok sokkal megfelelőbb körülmények között működhetnek tovább, ugyanakkor számos, a közösség önszerveződését serkentő tevékenység is helyet kap majd.

A Cigányhegyen most is minden más, mint odalent “a faluban”. De a remény, olykor kopogás helyett megzörgeti az ablakszemeket be- ragasztó újságpapírt. És beköszönt. Az emberek már jól ismerik, nem félnek tőle. A gyerekek körültáncolják és követik őt az iskolába. Minden látogatáskor, szívükben észrevételenül megszületik a szeretet.

NASTAS I-KOVÁCS ANNAMÁRIA
Diakónia Keresztyén Alapítvány

Magyarok Svédországban

kiadványukat, amely *Kő, bronz, bulldózer [Láthatatlan és újra látható emlékműveink]* címmel jelent meg. A kitűnő könyv 260 oldalas látletet ad a kárpát-medencei és Lajtán túli magyar emlékekről és szobrok 20. századi sanyarú sorsáról.

A magyarországi sajtóból néha szenzációs híreket kapunk Skandináviából. Nemrég *Magyar világsszenzáció az üvegbeton - Atlátunk a falon* címmel tudósítottak fiatal magyar feltaláló, Losonczy Áron sikeréről, aki stockholmi művészeti egyetem építés iskolájában kapott ösztöndíjas lehetőséget, hogy a prototípust előállítsa és szabadalmaztassa. A szabadság és nemzeti közti kiterjesztése első lépését lényegében a svéd állam finanszírozta.

Legendák keringenek a híres Karolinska Intézet világhírű magyar kutató-orvosairól, akik közül egyesek Budapesten, mások Kolozsvárt, Szegeden, Pécsen, vagy Debrecenben kezdték pályájukat, s máig tartják a kapcsolatot egykori lma materükkel. A tudósokéhoz hasonlóan jó a híre Skandináviában a magyar zeneművészeknek, számosan tagjai a zeneakadémiáknak, s oktatnak egyetemeken, zeneiskolákban. A zene Nobel-díjaként emlegetett Polar-díjat 2004-ben Ligeti György zeneszerzőnek adta át XVI. Gusztáv svéd király, Maros Miklósnak, a Svéd Királyi Zeneakadémia tagjának operáját pedig tavaly júniusban mutatták be Stockholmban. A magyar balett- táncosok, képzőművészek, iparosok, sőt a műfordítók közül is jó néhányan jellekednek Északon.

Számomra legfontosabb volt, hogy részt vettem a SMOSZ közgyűlésén, meghallgattam a harmincöt tagegyesület vezetőjének beszámolóját, jövőbeni terveit, barátkoztam, beszélget-

tem velük. A harminc-harmincötezer főnyi magyar diaszpóra zöme ugyanis a svéd átlagpolgár köznapi életét éli. Közülük aránylag szép számmal, mintegy hatezren fizető tagként vesznek részt a Svédország 18 körzetében rendszeresen működő, harmincöt egyesület munkájában. Ők éltetik a magyar nyelvet, a kultúrát és az oktatást, amely alkalmanként a többi ott élőre, svédre, magyarra, sőt más bevándoroltakra is hatással van. A SMOSZ őket fogja össze, a Bethlen Gábor Alapítvány az ő áldozatos munkájukat ismerte el és értékelte a Márton Áron Emlékéremmel. *Vásárnapi magyarok* mondotta némi maliciával a nyugati diaszpóráról néhány éve valaki. Emiatt akkor még én is megsértődtem. Utólag be kell látnom, hogy igaza volt, mert az itt élők számára szinte minden alkalom ünnep, amikor anyanyelvünkön szólhatnak, kulturális hagyományainkat ápolhatják, beleértve a finom házas ételeket, borokat, a nótázást is.

Ilyen alkalom azonban ritkán adódik, különösen azok számára, akik vegyes házasságban, illetve magányosan élnek, vagy családjuktól távol dolgoznak, tanulnak. Tapasztalataim szerint ezért a kinti magyarok együttléte is emelkedetebb, találkozoik szolidárisabb légkörben zajlanak, mint idehaza. Ezt fokozottan éreztem a fennállásának harmincadik évfordulóját értékelő SMOSZ Közgyűlésen, ahol minden szervezet képviselője beszélt, türelemmel hallgatták és ötletekkel, javaslatokkal látták el egymást. Az építő szándék munkált még ott is, ahol lenne ok az elkeseredésre. Két éve Dél-Svédországban, *Kristianstadban* mutatós *Magyar Otthont* vásárolt a SMOSZ, amelynek hiteltörlesztésével és működtetésével egyelőre még küszköd-

nek. Malmöben patinás régi egyesület tetemén kellett újat létrehozni, s néhol kiöregedőben van a tagság, olykor gondot okoz a bérleti díj előteremtése is. Az egyesületek többsége azonban virulens, két új egyesület is alakult, gyarapodott a fiatalok szervezete, nőit a magyar iskolások száma. A tavalyi évben mintegy másfélszeres programot bonyolítottak, közülük kiemelkedtek a 30. évfordulóhoz is kapcsolódó központi rendezvények. A *Tűnagárdai közösségi ház* főleg az ifjúság, a cserkészek, a nyári továbbképzések és táborok vonzó helyszíne. Az egyesületek sok jó, karakteres programmal tartják tagjaikban a lelket és a magyar tudatot. Igen fontos ösztönzőnek tartom, hogy a Kormos László által a világhálón működtetett *HUNSOR*, az Újvári Tünde által szerkesztett szép kivitellű *SMOSZ Híradó*, illetve a stockholmi *Magyar Ház híradója*, meg a Molnár Veress Pál protestáns lelkész által szerkesztett gyülekezeti lap, az *ÚJ KÉVE* révén nemcsak a világról, hanem egymás munkájáról is hírt, ötletet kapnak az olvasó tagok, akik a DUNA TV-t részben a magukénak tudják, adományokat gyűjtenek számára, akárcsak a Kárpát-medencei árváknak, elesetteknek és árvízkarosultaknak. Valamikor a hetvenes években mondta egyik nagy írónk, hogy a sok háborúskodás után végre szelárnékba kerültünk. Nemzettársaink pedig elmondhatják, hogy ok Észak oroszánja árnyékában élnek. Ez az ország két évszázada nem szenvedett háborút. Immár mindkét ország az Európai Unió tagja. A SMOSZ működésének külső környezeti, politikai feltételei mégsem javultak. Elnöki beszámolójában Bihari Szabolcs ezt *egy esztendő hullámvásláton* címen illette, s így elemezte a közösségre negatívan ható dolgokat:

Folytatás a 8. oldalon

A Bethlen Gábor Alapítvány Kuratóriuma a svédországi magyarok három évtizedes szolgálata, az ottani diaszpóra lelki és kulturális gondozása, valamint a szovjet diktatúra alatt a Kárpát-medencei magyarok segélyezésében végzett munkája alapján a 2004-es esztendőben a Svédországi Magyarok Országos Szövetségének (SMOSZ) ítélte az egyik Márton Áron Emlékérmet, Szervátiusz Tibor alkotását. Volt svéd vonatkozása is az ünnepségnek: vendégeink megcsodálhatták az „Erdély aranya és Észak oroszánja” c, a MTA által rendezett kiállítást, amely bemutatta névadónk, Bethlen Gábor fejedelem II. Gusztáv Adolf svéd királynak aján-dékozott nagyszerű, értékes relikviáit.

2004. november 2-án, a MTA Disztermében tartott díjátadó ünnepségen azonban, Deák Ernő méltatását követően, nem lépett elő Bihari Szabolcs a SMOSZ elnöke, hogy átvegye az Emlékérmet. Ő akkor vezetőtársaival együtt még a harmincéves évforduló programjait szervezte, s kérésre az volt, hogy a záróünnepségre mi vigyük el és személyesen adjuk át a közösség képviselőinek a kitüntetést. E szíves meghívás nyomán repültem Stockholmba, ahol részt vettem a SMOSZ kétnapos Közgyűlésén, de négy napig voltam a városközpontközeli villanegyedben lévő, tíz éve megvásárolt, szépen rendben tartott, nagy, kertes *Magyar Ház* vendége. Így végre meglátogathattam Szöllősi Antal *Északi Magyar Archivumát*, érzékelhettem e fantasztikus gyűjtőmunkával lakásán létrehozott nemzeti kincsben rejlő lehetőségeket. Lelkes közönség előtt, a *Katolikus Körben* tartottam előadást Teleki Pálról és a Teleki – szoborállítás viszonyosságairól. Ennek nyomán kaptam meg Veress Zoltántól, a Stockholmban másfél évtizede működő *Erdélyi Könyv Egylet* vezetőjétől 2004. évi

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Cserján István

A világhírű Bécsi Opera a nemzetközi zenei élet egyik legjelentősebb központja. Kevés dolog van, aminek említésekor a bécsieknek felcsillan a szemük, az Opera ilyen. Az Opera közügy! Bécsben a taxisofőrökkel is el lehet beszélgetni egy-egy jól sikerült operaelőadásról, és a rendkívül kritikus bécsi közönség előtt fellépni minden operaénekes számára kitüntetés.

A magyar származású Cserján István közel 30 évig volt a Bécsi Opera és a Salzburgi Ünnepi Játékok főszófogója. Olyan egyéniségekkel dolgozott együtt, mint Karl Böhm, Herbert von Karajan, Leonhard Bernstein, Lorin Maazel... Zenei munkásságáért a professzori címmel, az Arany Érdemkeresztel és a Salzburgi Ünnepi Játékok Arany Keresztjével tüntették ki. Vele beszélgetek bécsi otthonában az életéről.

Professzor Úr, hogyan lesz valakiből sűgő?

Első feltétele a zenei képzetség. Óriási a különbség a színházi és az operaházi sűgő között. Ahogy Kodály mondta: ha zenész olvassa a kottát, lelki füleivel hallja, hogyan szól, és ha hallja a muzsikát, lelki szemeivel látja a kottázás mikéntjét. Én zene-művészeti főiskolát végeztem zongora és karmesteri szakon. 1969-ben éppen a Bécsi Ünnepi Hetek számára dolgoztam korrepetitorként, amikor szólt valamelyik rendező, hogy az operaház sűgőt keres. Fogalmam sem volt erről a munkáról, hiszen nagyon ritka foglalkozás, de jelentkeztem és felvettek. Figyeltem a kollégáimat, láttam, milyen felelősségteljes munka. Minden előkészület, próba, a karmester, a zenészek, az énekesek, a rendező igyekezete arra irányul, hogy este, ha felgördül a függöny, jól sikerüljön az előadás. A sűgő ül a legközelebb az énekesekhez, kettőjük kapcsolata sorsdöntő lehet az előadásban.

Miként lehet zenét sűgni?

Rengeteget számít a gyakorlat. Zenei ritmusban kell sűgni. A zene meghatározza a szöveg ritmusát. Amikor az énekes a belépése előtt levegőt vesz, akkor kell az előírt zenei ritmusban a szöveget sűgni, mégpedig elég hangosan, hiszen a mögöttem helyet foglaló zenekar elnyomja a hangomat. A színpad akusztikai viszonyai is megszabják a sűgás erősségét. Nem lehet társalgási hangon sűgni, mert az énekesek, akkor nem hallják, nem értik a szöveget. A sűgői hang magasabb és támasztott, alkalmanként a kezdőhangot is be kell énekelni. A sűgő a karmester meghosszabbított karja.

Mennyi próbaidő áll rendelkezésre az előadások előtt?

Egy vagy két nap. Manapság az énekesek rendkívül felkészülten jelennek meg a próbákban, de a szerepváltások, a különböző rendezői elképzelések miatt fontosak a próbák. A sűgő is ilyenkor "áll" be a különböző énekes egyéniségekre. Előfordul, hogy az énekes bizonytalan. A sűgónak ilyenkor éreznie kell, hogy miben segíthet. A sűgás adott pillanatban mentőöv lehet, de a jó sűgő, olyan, mint a jó orvos: nem csak segít, hanem megpróbálja megelőzni a bajt. A jó sűgő biztonságot ad az énekeseknek.

Előfordul, hogy egy-egy énekesnek kedvenc sűgőja van, vagy egy sűgónak kedvenc énekes?

Természetesen. A bécsi Operában évtizedekig dolgoztam együtt néhány énekesel, akiknek már a legkisebb mozdulatából tudtam, mi a helyzet, akiknek különösen szívesen sűgtam. Például Heinz Zednik, Gundula Janowitz, Christa Ludwig, Edita Gruberova, Mirella Freni, Renato Bruson. Persze minél jobb volt valamilyik énekes, annál szívesebben dolgoztam együtt vele. Kicsit a közönségük is voltam.

Az is előfordult, hogy egy-egy énekes ajánlására engem hívtak meg sűgni. Teresa Berganzát említem, mert erre különösen büszke vagyok. Madridban sokat dolgoztam neki, nem csak sűgőként, de korrepetitorként is.

Aztán szívesen jártam Firenzébe is, gyönyörű színház, csodálatos város! A másik kedvenc helyem Salzburg volt, ahol mindkét ünnepi játékon évtizedekig én voltam a sűgő. Karajánnak olyan tekintélye volt, hogy még a Bécsi Operából is azonnal elengedtek, ha hívott.

Gondolom, ez a foglalkozás szellemileg és fizikailag is megterhelést jelent?

Fizikailag annyiban, hogy az ember feje egy magasságban van a színpaddal, tehát állandóan fölfelé kell nézni. Idővel, szinte minden sűgónak gerincbántalmi vannak.

Természetesen a sűgónak tökéletesen kell ismerie a művet és állandóan figyelnie kell. Tudnia kell, melyik énekes, melyik hangszerből veszi át a hangot. A zenekarra ugyan semmilyen befolyása nincsen, de előfordulhat, hogy másodpercek alatt kell reagálnia rossz hangszerekes belépésnél.

Előfordul, hogy a kritikusok a sűgő szerepléséről is írnak?

De mennyire! Az énekes mutatja a sűgónak, hogy nem érti. A sűgő erre hangosabban sűg, másnap az-

tán ilyeneket olvas az újságban: »Hangilag az egyik legjobban diszponált ember az előadáson a sűgő volt!«

Van kedvenc operája?

Igen. Bár a korrall is változik. Egy időben a Trisztánt szerettem, ma Verdi Falstaffja a kedvencem. Minden taktusát élvezem.

Karajan óta az operákat az eredeti nyelven játszzák. Milyen nyelveken beszél?

Magyarul, németül természetesen. A feleségem uruguayi, egymással spanyolul beszélünk. Az olasz a szakmai nyelvem, e nélkül nem létezhetnék. Tudok franciául, és sűgtam már angolul is. Oroszul tanultam Magyarországon az iskolában, de oroszul nem beszélek.

Honnan származik Magyarországon?

Gyöngyösről. Ott születtem 1936-ban; ha meglátom a Mátrát, ma is megdobban a szívem. Édesapám gyógyszerész volt, édesanyám a három gyereket nevelte; hagyományos polgári életet éltünk. A patikát az elsők között államosították a háború után. Felköltöztünk Budapestre, Rákospalotán laktunk.

Mikor kezdett zongorázni? Örökölte valakitől a zenei tehetségét?

Anyai nagybátyám a gyöngyösi nagytemplom karnagya volt és kiváló orgonista. Felnéztem rá. Nagyanyám is jól zongorázott. Természetesen mi gyerekek is tanultunk zongorázni, de csak én maradtam a zenei pályán. Budapestén a Bartók Béla Zenei Középiskolába jártam.1956-ban országos zongoraversenyt nyertem, így azonnal felvettek a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolára. Boldog voltam, mégis elhagytam Magyarországot a levért forradalom után.

Miért? Részt vett a forradalomban?

Nem voltam aktív harcoló, de mindenütt ott voltam, ahol történt valami. Amikor bejöttek az oroszok, olyan elkeseredett volt a hangulat, hogy ki sem tudom fejezni. Meghalt a remény! Tiszogatások kezdődtek, emberek tűntek el, minden bizonytalan volt. A szomszédasszony fiát elvitték a rendőrök. Egyszerűen megijedtem, és miután a bátyám már novemberben Ausztriába távozott, Karácsony másnapján hat zenész társammal én is neki indultam a világnak. Apámat soha többé nem láttam.Vonattal utaztunk Győrig, onnan gyalog tovább. A helybeliek ismerték a járást, mutatták az utat, szállást adtak. Ők mondták, hogy Szilveszterkor biztos berűgnak a katonák a határon, akkor próbáljunk átszökni. Ronda esős, nyirkos idő volt, órákig guggoltunk a hóban, a határ fényárban úszott a rakétázásoktól. Éjfélkor kapaszkodtunk át a csatorna deréki erő vízén az osztrák oldalra. Andau/Mosontarcsán a Caritas és a Vöröskereszt látott el minket. Az egyik társamnak szép kucsmája volt, azt eladta valami osztráknak és ebből a pénzből felutaztunk Bécsbe, ahol találkoztam a bátyámmal.

Tudott németül?

Semmit, de a Bécsi Zeneakadémián szinte azonnal jelentkeztem meghallgatásra, ahova fel is vettek. Kaptam Rockefeller-ösztöndíjat és a bátyámmal, aki szociológiát tanult, alberletbe költöztünk. 1960-ban befejeztem a zongoraszakot és elkezdtem karmesteri tanulmányaimat. Közben megnősültem, a feleségem szintén zongorista, három gyermekünk született.

Miből tartotta el a családját?

Mindenféle zenével kapcsolatos munkám voltak. Zenekart alakítottunk, diákbálokon, teenager partykon játszottunk, bárókban, Gerhard Bronner kabaréjában muzsikáltam, a jó nevű Les Palais-ban én voltam a "háttér" zongorista. A Bécsi Ünnepi Heteken is felléptem. Közben egyre több osztrák muzsikust ismertem meg, és mindig akadt valami megbízatás. Persze nem volt könnyű élet: egyszer hopp, másszor kopp! Sokszor nem tudtam, miből fizetjük ki a lakbért. Aztán asszisztensi állást kaptam Grazban, majd a Theater an der Wienben én kísértem Josef Meinradot a legendás La Mancha előadásán, amit Hamburgban már én is vezényeltem. Végül bekerültem a Bécsi Operába, ahol 27 évig dolgoztam.

Kapcsolatban állott a magyar zenei élettel is?

Annyira lekötött a munkám, hogy csak a Bécsi Operában szereplő magyarokkal volt kapcsolatom: Marton Évával ma is jó barátok vagyunk, Ferencsik János bűbajos ember volt és remek muzsikus. Szívesen emlékezem Miller Lajos, Kovács Kolos, Tokodi Ilona fellépéseire is. Most, hogy nyugdíjba mentem az operától, tele vagyok tervekkel. Sokan ismernek. Szeretném felhasználni a kapcsolataimat Szokolay Sándor műveinek európai megismertetésére. Aztán évekig tanítottam a Bécsi Opera stúdiójában fiatal énekeseket, ezt szívesen csinálnám Magyarországon is.

A családdal is több időt tölthetek végre, az egyik fiam magyar lányt vett feleségül, mindkét unokám tökéletesen beszél magyarul. Most ismerkedem a számítógép rejtelseivel is, érdekes lenne a szakmámról tankönyvet írni, mert ilyen még nincs.

FERENCZY KLÁRA

„AZ UTOLSÓ DARAB VASFÜGGÖNY ELTÁVOLÍTÁSA KÖZÉP-EURÓPÁBAN“

Bármennyire furcsának tűnik is a fenti idézet, az Európa Tanács 2002. február 5-én Doc.9363. sz. határozata kapta ezt a címet. Mit is rejteget magában? Nem többet és nem kevesebbet, mint hogy két szomszéd falu, aminek lakói mindamellett magyarok, pontosabban kisebbségi magyarok – jelenleg a szlovák–ukrán határ két oldalán – több mint fél évszázada nem érintkezehettek egymással. Ugyebár a II. világháborút követően, amikor Kárpátalja a Szovjetunió része lett, majd pedig megszűnése óta az önálló Ukrajnához tartozik, a szocialista nemzetköziség nem csupán a kapitalizmussal szemben „védekezett” a vasfüggöny létesítésével, de biztos, ami biztos alapon a testvérországoknak nyilvánított államok között is hasonló módon megvonta a határt. Így aztán **Nagy- és Kisszelmenc** (Velké Slemence és Mali Slemenci) kénytelenek voltak hátat fordítani egymásnak.

Komlóssy József, aki határozottan a kis lépések elvét követi kisebbségi kérdésekben, már 2001 januárjában az Európa Tanács elé vitte a lehetetlen helyzetet, és nem többet kért, mint kishatárátélpő létesítését a két település között. A fáradhatatlan kisebbségi szakértő természetesen megfelelő lőszert beszerzéséről is gondoskodott: javasolta mindkét falu polgármesterének aláírásgyűjtő akciót beindítását. Az íveket szlovák oldalon a lakosság 73%-a, ukrán oldalon 84%-a írta alá, amiket aztán polgármesteri kérvények csatolmányaként küldtek meg a szlovák és az ukrán kormánynak. A kérelem nagyon szerény volt: „gyalogosforgalmú határátkelőhely megnyitása”. Amennyiben ezt szó szerint vesszük, akkor – falusi környezetről lévén szó – még taligát sem lehet ragadni, de lóháton sem lehet átlóvagolni a másik oldalra.

Az ügyhöz ennek ellenére szükségesnek mutatkozott az Európa Tanács bekapcsolása és támogató hozzáállása, amit Komlóssy Józsefnek ismételt beadványai és tárgyalásai következtében sikerült is kieszközölnie. Szívós-

SZABÓ VILMOS FELSŐPULYÁN

A Magyar Népcsoport Tanács elnöke, **KULMANN Ernő és elnökhelyettese DEÁK Ernő meghívására, SZABÓ Vilmos, a kisebbségi ügyekben illetékes politikai államtitkár (Budapest) HORVÁTH Tamás követ és NAGY Zs. József tanácsos (Bécsi Magyar Nagykövetség) jelenlétében június 18-án Felsőpulyán (Oberpullendorf) megbeszélést folytatott a magyar egyesületek elnökeivel. A megbeszélésen szinte egyöntetű kép bontakozott ki a magyar népcsoportot érintő kérdésekben. Ezek egyrészt az anyaországot érintették, másrészt az osztrák államnak a magyar népcsoport támogatásának elégtelenségére hívták fel a figyelmet.**

A több mint háromórás megbeszélésen az alábbi kérdések ill. óhajok fogalmazódtak meg:

- az ausztriai magyarok véleményének kikérése az őket érintő kérdésekben;
- a kulturális kapcsolatok terén vegyék figyelembe az ausztriai magyarok igényeit;
- hivatalos látogatások alkalmával vonják a tárgyalásokba az ausztriai magyarok képviselőit is;
- a magyaroknak mint a legnagyobb ausztriai népcsoportnak az osztrák államtól kapott támogatás jelentős megemelése;
- a Népcsoport Tanács és a Kancellária közti rendszeres együttműködés;
- A Népcsoporttanács vitassa meg és ennek

Magyarok Svédországban

Folytatás a 7. oldalról

„Ebben a munkában rendkívüli fontossága van annak a ténynek, hogy tevékenységünket, létünket, célkitűzéseinket milyen módon értékelik mind Svédországban, mind Magyarországon. Ebből a szempontból nézve a dolgot a 2004-es év fekete év volt.

Kezdjük Svédországgal. Hogy az állami és az önkormányzati támogatás évről évre csökken, az már önmagában is jelzés értékű. Szintén oda kell figyelni arra, hogy milyen módon változott meg a svéd politikai retorika: hosszú időn keresztül a sokszínű kulturális társadalomról beszélték, ma az integrációról. Figyelemre méltó az is, hogy a bevándorló szervezetek számára évek óta ígérgetik az új struktúrát, de még ma sincs belőle semmi. Úgy tűnik, arra már a hivatalok is rájöttek, hogy a svédországi etnikai csoportok között komoly különbségek vannak, hogy nem lehet ugyanazon sablon szerint kezelni az egymástól lényegesen eltérő problémákat, de megoldás még mindig nincs. Pedig az idő sürget, hisz ma már nem lehet a lakosság 15–18 százalékát kitevő bevándorlók problémáit az asztal alá söpörni. Nekünk is rendkívül nehéz úgy tervezni, hogy nem tudjuk, mit hoz a holnap, kapunk-e támogatást vagy sem, s ha igen, akkor milyen mértékűt, és az sem mind-egy, hogy milyen működési irányelveket szabnak ki számunkra.

ságára jellemzően 27 képviselőnek kérte támogatását, közülük 26-an vállalták is ezt. Legutóbb az Európa Tanács Politikai Bizottságának SZDSZ-es képviselője, Eörsi Mátyás lépett fel cselekvően, aminek eredményeként június 23-án a bizottság egyhangúlag elfogadta a jelentést.

Makacs hallgatás után az idén tavasszal a szlovák kormány biztosította az Európa Tanács illetékeseit arról, hogy részéről nem támaszt nehézséget a szelmecei határmegnyitás útjába. Az új ukrán kormánynak elődje 2002. szeptember 17-én tett írásos ígérletét kell beváltania, s akkor – a jelek szerint – elhárul minden akadály. Kérdés csupán, az illetékes kormányok passzív jóindulatát milyen kormányzervek fogják aktívan megvalósítani, hiszen elsőként el kell tüntetni az „utolsó darab vasfüggőnyt”, aztán összekötő utat kell létesíteni (a forgalmat ellenőrző határállomással), majd pedig át is kell adni a forgalomnak. Addig is talán kezdje a két falu lakossága kitaposni az ösvényt, ami aztán (aszfaltos) úttá szélesülhet.

Komlóssy Józsefnek sikerült elérnie, hogy a közeljövőben René van der Linden elnök vezetésével képviselőcsoport látogat Kijevbe. A látogatás alkalmul beszélgethet emlékeztetni az ukrán kormányt, lépjen a két Szelmenc ügyében.

Komlóssy József így összegez a Bécsi Naplónak eljuttatott jelentésében: *Amennyiben a szelmenai kérdés rövidesen megnyugtató megoldást nyer, nyugodtan elmondhatjuk, hogy ez a helybeli polgárok, a nem kormányzintű szervezetek, mindenekelőtt a SENCE, a parlamenti képviselők, nem utolsósorban az Európa Tanács összehangolt munkájának az eredménye. Olyan eredmény, ami párt- és kormánypolitika felett győzelemre vitte az emberiség, történetesen az egyetemes magyarság egyik égető problémájának megoldását. Az Európa Tanács bizonyosságát adta annak, hogy a kisebbségek mindennapi gondjainak megoldását nem csupán akarja, de meg is tudja oldani.*

alapján állapítsa meg az egyesületi rendezvényeknek a népcsoport fennmaradását és erősítését jelentő jellegét;

7. az elszámolásoknál az utólag nem elismert részösszeget használhassa fel az érintett egyesület más célokra;

8. a megállapított lakbérek teljes megtérítése;

9. az egyesületek működéséhez valamint a rendezvények megszervezéséhez és lebonyolításához szükséges összegek átutalása az év elején történjen;

10. az iskolai magyarórák mellett rendszeres magyar nyelvtanítás lehetőségének biztosítása;

11. a rádióban és tv-ben a magyar nyelvű adások további bővítése Burgenlandban ill. bevezetése Bécsben;

12. a Bécsi Magyar Otthon támogatása

13. A szervezetek működéséhez szükséges alaptámogatás az év kezdetén.

Az egyesületek képviselői arra kérték Szabó Vilmos államtitkárt, hogy kormányközi tárgyalások keretében tegye szóvá a magyar népcsoport megoldatlan kérdéseit. Erre ő ígérte is tett két megjegyzéssel: az egyesületek foglalják írásban pontokba elképzeléseiket, fontos azonban, hogy ezek a pontok együttes gondolkodást tükrözzenek; megnehezítené ugyanis a helyzetet, ha egységes fellépés helyett az egyes szervezetek külön-külön hallatnák szavukat.

A magyarországi december 5-i népszavazás eredménye, és az azt megelőző kampány, méltán váltotta ki a határon túli magyarság felháborodását és elkeseredését. Példa nélküli a világtörténelemben, hogy egy ország vezetői, nem is tudom milyen okoktól vezérelve, szembeállítják az anyaországi és a határon túli nemzetrezeket, hogy párt-politikai adok-kapok szintjére süllyesztenek egy gesztus értékű és a nemzet összefogását szimbolizáló népszavazást. A határon túliakkal rogotni az anyaországiakat, gyakorlatilag úgy beállítani őket, mint koldusokból álló, anyagi és szociális elonyókra éhező csúrhét, több mint sértő: egyszerűen bűn. Mint ahogy azt sem értjük, ha már semmi megértés nincs a határon túli magyarság lelki elvárásai iránt, akkor miért nem vették figyelembe legáltalbb Magyarország érdekét? Mert hogy Magyarország is veszített a népszavazás következtében, az egyértelmű, hiszen több millió értéktéremtől veszít-het el így, akikre nagy szüksége lesz a közeljövőben. Minden nemzet igyekszik erőit összevonni, hogy a megmérettetést sikeresebben vegye. Csak nézzük meg, mit csinálnak a románok, szlovákok, horvátok, németek, hollandok és a sort folytathatnám szinte minden európai nemzettel.”

A napirendben nem szerepelt, de a Közgyűlés résztvevői követelték, hogy a népszavazásról szülessen Nyilatkozat, amelyet alapos vita után, módosításokkal fogadtak el, s Magyarország három közjogi vezetőjének megküldtek. BAKOS ISTVÁN

MÁSKÉNT ALAKULT VOLNA AZ ÉLETEM

Levélféleség a 60 éves Kovács Istvánnak

Kedves Pistám!
Legutóbb azt állítottad, nem március 15-i ünnepélyen ismerkedtünk meg, hanem már korábban, hiszen Illyés Gyula Herder ösztöndíjasaként már 1970 őszétől Bécsben tartózkodtál. Valóban, ez így is volt, – szokásomtól eltérően ugyanis én hívtalak meg arra a bizonyos kávéházi különteremben akkori fiatalok által megrendezett március 15-i ünnepélyre. Te magadtól aligha jöttél volna, nálam meg az volt a szokatlan, hogy mellőzve fenntartásaimat, valahogyan kezdettől fogva amolyan márciusi ifjúnak tekintettelek.

Kezdetben annyira halkszavúnak tűntél, hogy nagyon oda kellett figyelnem, mit mondasz. Egész megjelenéssel ez számomra a szerénység jele volt. Persze több minden közrejátszott abban, hogy szerencsésnek bizonyult első találkozásunk. Én akkor amolyan egyiptomi Józsefként kerültem be az egyetemre; elégedett lehettem, hiszen ki is számított volna erre. Mégis hiányérzetem volt: bár itteni magyarok között mozogtam, az ottaniakkal azonban nem volt semmi kapcsolat. Magyarország egyre távolabbra került, egyre elvontabbá vált számomra. A Veled való megismerkedés lépésről-lépésre embeközelbe hozta azt a Magyarországot, amiről tragikus hirtelenséggel leváltam. Rajtad keresztül meggyőződhetem arról, hogy van Magyarországnak olyan nemzedéke, amelyek azt magyarságot hordja magában, amelyik 1956-on keresztül egyenesen visszanyúlik 1848/1849-ig, azaz töretlen folyamatosságot mutatott. Egyre inkább tudatosodott bennem, hogy ezzel az élő magyarsággal kapcsolat oldhatja fel a gyökértelesség, idegenség érzetét. Szinte fényévnyi volt a távolság, mégis szerettem volna közétek tartozni, mert a Te személyeden keresztül megjelentült „kép” volt számomra a valóságos, hiteles mind arról, ami a „Haza a magasban” képletéhez kötődött.

Emlékszem, úgy váltunk el akkor egymástól, hogy mindent elkövetünk annak érdekében, hogy megismerkedésünk élő kapcsolattá tartósuljon. Így abban maradtunk, a Te barátaid az enyémekek is, ha valaki közülük netán Bécsbe jön, felkeres és Rád hivatkozik, az annyit jelent, mintha Te lennél. Így is lett. A hetvenes évek elejétől – habár eléggé elzárkóztam a hivatalos látogatók előtt – egyre másra növekedett azok száma, akik a Te közvetítéseddel élőben hozták nekem azt a Magyarországot, ami a valóság ellenében is életet és hitet, értéktöbbletet jelentett, abban a Magyarországnak, amihez föl-földbotoit kőként mindig is „visszahullik” az ember. Aztán nem csak ígértél, de cselekedtél is: a Kortárs és az új írás rendszere-

sen megérkezett, én meg onnan ismertem meg kortárs írókat, költőket, és bizony forrásvízként olvastam írásaikat.

Majdnem háromévfél évtized természetes velejárója volt a természetes kiegyenlítődés, eltávolodás, amikor mindenki járja a maga útját, ma pedig a „megvalósult” Magyarország kijózanodásában végképpen úgy hozta a sors, hogy a földrajzi értelemben vett haza bizony „csunyácska”, az illýési pedig amolyan hiivallássá absztrahálódott, tudva és vallva: bárhol lehetünk magyarok a világon, csak ragaszkodnunk kell mindazon szellemi javakhoz, amik a többlet-magyarságot jelentik. Mégis változatlan érdeklődéssel figyelem pályád ívelését, miként lettél tudósként és költőként a magyar-lengyel kapcsolatok nagykövete, aminek jelentőségét a lengyelek egész sor kitüntetés mellett több helyiütt díszpolgársággal értékelték és juttatták kifejezésre. Tudom, „édes hazád” ezt többek között oly módon ismerte el, hogy visszajöve Varsóból állásnélkülivé váltál.

1989. június 16-a volt számomra az a nap, aminek tündökléséhez Te is hozzá tartozol. Heteiken át azon vajudtunk itt Bécsben, vajon illő-e áthaladni a vasfüggönyön, azáltal tudomásul véve a “létező szocializmust”, s amikor megszületett a döntés, mindent elkövetünk annak érdekében, hogy a mi küldötségekünk is ott állhasson a kivégzettek sírjánál. Erre nem bizonyultunk méltónak, pedig többek között Te is azon igyekeztél, kapjunk majd belépőt. Ez mégsem csökkenti annak a napnak jelentőségét: amikor határozottan úgy tűnt, egybeesnek a szívdobbanások. Sokeszer soha nem láttott arc mind ismerősnék tűnt, mintha valamikor együtt éltünk volna, vagy legalábbis egy tőről fakadtunk. A Hősök tere közelében találkoztunk, majd együtt utaztunk villamoson – életemben először Budapesten – fel budai családi otthonotokba, egészen sajátosság kitálatással a városra. Amolyan vihar előtti légkör uralkodott; én szinte megszegültlen szívtam magamba az elsőleges élményeket. Sütött a nap, de valami tejszínű homály ulti meg a várost, ami viszont vaktívót hagyított a fényt. Nálatok, a nyitott ablakok át hallottuk, amint megdördült az ég, és határozottan állítottuk, az égiek tisztelegnek így a forradalom mártírjai előtt.

Összesűrítve így hangzana az én vallomásom Feled hatvanadik születésnapodra: köszönet mind azért, ami nélkül másként alakult volna életem. Emlékszel talán, amikor egyik bécsi búcsúzkodás során azt mondtam Neked és Kis Pintér Imrének: Ti vagytok azok, akikért élni érdemes.

Szeretettel: Deák Ernő

DURAY MIKLÓS HATVANÉVES

Magyar körökben szerte a világon ismert személyiség. Hogy elismert-e, az már vitatható. Nem is annyira érde- mei alapján, mint inkább politikai-ideológiai megközelítésből. A szlovákok például nem szeretik, mert veszélyes magyar nacionalistáknak látnak benne, akinek a „Felvidék” Magyarországhoz csatolásáról tett állítólagos kijelentését jegyezték is.

Duray Miklós eddigi élete tükrében – úgy tűnik – mégis szerencsés alkat, aki alámerülhet ugyan, hogy aztán ismét felbukjon. A jelek szerint túl van a válságokon, mert még ellenségei is megtapasztalhatták egyrészt a kijelentései radikalizmusa mögötti őszinte kiállást a magyar kisebbség létérdekei mellett, amiknek érvényesítése valójában senki ellen sem irányul, sőt, éppenséggel a megbékélést, szükséges összefogást szolgálja. Másrészt meggyőződhetek arról, hogy Duray valójában vaktölténnel lövöldöz, ugyanis eddig semmiféle módon nem ártott pl. vélt szlovák érdekeknek, legfeljebb egyes kijelentéseit felhasználják a magyar kisebbség elleni „védekezésben”.

Az ismeretlenségből felszínre kényszerített kisebbségvédő Durayt nem csupán a hatóságok akarták elhallgatni, de magyar oldalról éppen ellenkező előjellel bélyegezték meg – szerencsére sikertelenül. A „básonyos forradalom” után úgy tűnt, mintha csupán „anarchistaként” lett volna képes a kiállásra. Pedig lényegében következetességének köszönhetné, hogy saját harcostársai számára is kezdett kényelmetlenné válni. Az évek aztán helyrerázták a dolgokat, pontosabban kialakultak és kiforrtak a magyar kisebbségi politikát mozgató struktúrák. Duraynak végül is sikerült megállnia a helyét és mint a Magyar Koalíció Pártjának ügyvezető alelnöke olyan szinten hallatja szavát a „határon túli magyarok” körében is, amelyen lehet ugyan vitatkozni egyes megnyilvánulásaival, hozzáállásával, ellenben el kell fogadni mérvadó személyiségnek, és ügyelni kell arra, hogyan vélekedik lényegbevágó dolgokról.

Hatvanadik születésnapjára Molnár Pál a Kossuth Rádió Vasárnapi újság c. műsorába készített vele interjút. Ebből az alábbi tételszerű megfogalmazásait érdemes meg- szívnélni:

„Nem attól magyar valaki, hogy tud magyarul, vagy magyarul beszél, hanem attól, hogy tud magyarul gondol- kozni. Úgy tud magyarul gondolkodni, hogy egyszerre látja

a múltat az összes hibájával, és összes erényével együtt a jelen időt is ehhez kapcsolódva értelmezi, és a jövőjét látja a nemzetnek, vagy legalábbis tervezi.” – „Valószínűleg a nemzet magára találásával is az a módszer követendő, amit Mózesék követtek az egyiptomi rabságból való kijövetel után, hogy addig nem szabad beengedni a nemzetet az Ígéret Földjére, amíg nem hal ki az az egy-két korosztály, amely rabszol- gaságban nőtt fel, és ott alakult ki a tudata. És a kommuniz- mus ugyanolyan romboló hatással volt a magyarságra, meg más nemzetekre is, - nem mindegyike egyformán - mint a zsidóságra az egyiptomi szolgaság.”

„Rendkívül nagy küldetésük van azoknak a politikai szervezeteknek, amelyek az elcsatolt területeken az ottani magyarság politikai megjelenítésére jöttek létre. Nem is biz- tos, hogy a tisztségviselőik mind tudatosítják, hogy ez mi- lyen nagy feladat és milyen súlyos következményekkel járó rossz munkavégzés. Tehát a nyitási feladata és óriási felelős- sége van ilyen szervezetnek. Ha jól végzi a feladatát, akkor segíthet is. De tudjuk, hogy a modern politikában a politi- kai pártokat mindig körülveszik az elősködők, főleg ak- kor, ha annak a politikai pártnak van már hatalmi pozíci- ója is és, azok viszont mindent tönkre tudnak tenni. Az elősködőkre az jellemző, hogy haszonlesők, ügyasiasak, üz- letszemponitúak, ennek viszont egyértelműen értékrombo- ló hatása van. Ugyan a szóhasználatunkban a pénz is ér- ték, de a transzcendentális értékekhez nem hasonlítható. Viszont egy közösség életének a képviseléséhez az kell, hogy egyensúlyszerűen álljon össze az anyagi érdekeknek, a szel- lemi és egyéb közösségmegtartó érdekek képviseletével. Ha ez az egyensúly az anyagi és a nem anyagi értékek között nem jön létre, például egy politikai pártnál, akkor az a politikai párt nem tudja a közösséget és a jövőt szolgál- ni, csak a csoport és az egyéni érdekeket.”

“Hogyha mindazt szemlélem, ami körülvesz, és amit át- éltem eddig, abból ugyan nem sok okom adódna a derülá- társra, viszont én hittel telített ember vagyok. Életem eddigi szakaszai, amelyek néhány évtizedben mérhetőek, azért min- dig szolgáltak arra példának, hogy elhiggyem, az érték tud győzni az értéktelen fölött. Mivelhogy számomra a földi értékek között a legnagyobb értéket a szeretet és a nemzet jelenti, meg vagyok róla győződve, hogy a szeretet és a nem- zet győz a gyűlölet és a szétesés fölött.”

Szekér Endre ifjonti hetvenkedése

Drága Bandi Bátyám!

Azzal riogatnak minket hatvanasokat, hogy Te mint hetvenes a nyolcvanasokat riogatom. Hát úgy legyen. Ösztökéljük csak egymást, van még tenni- való – bár e korosztályok, illetve e korosztályok által mutatott értékek már nem igen érnek el a mai fiatalság, a most születettek érzékvilágáig, tu- datáig. A számítógépek, kompjuterek jelenében annyira vagyunk analfabéták, mint azok, akik – a mi időnkben – nem tanultak meg írni, olvasni. De fel ne add! A kézzel írott, mondatokba foglalt gondolatok eljúnak még némelyekhez úgy, hogy könyvek zizegő, nyomdailatos, fehér lapjairól sze- degethetők össze – megvannak még a könyvtárak

TÖRETLEN MAGYARSÁGSZOLGÁLAT

– Tóth Miklós 80 éves –

Tóth Miklós 1925-ben született Szekszárdon, ahol édesapja református lelkész volt. A védett, meleg csalá- di fészekből és nagycsaládként megélt egyházközségből kezdte megismerni a gazdasági világválság folytán egyre inkább radikalizálódó politikai világot. A kisvárosi gim- názium elvégzése után 1943-ban Budapesten a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán iratkozott be. Mély benyomással volt rá az ott uralkodó demokratikus szel- lemliség, a szabad véleménynyilvánítás. „Senki sem félt senkitől és senki sem bántott meg senkit”. Ez a kijelen- tés azért is nagy fontosságú, mert a joghallgatók 20–25 százaléka zsidó háttérrel rendelkezett (Miklós ezt az arányt már csak azért is jól ismerte, mert Eckhart Fe- renc őt bízta meg a katalógus elkészítésével).

Mivel tanulmányai befejezése után diplomáciai szol- gálatra kívánt lépni, már elsőéves egyetemistaként be- iratkozott a Külügyi Intézet tanfolyamára. Ott tanulta meg, hogy a látszat gyakran csal. Politikai és gazdasági összefüggéseket nem szabad előítéletből elfogadni, ha- nem megismerésük érdekében sok mindennek mélyen utána kell nézni, tárgyilagosan elemezni, és csak ezek után következhet a véleménynyilvánítás.

A háború után a jog mellé felvette a református teo- lógiát is. Jobból 1948-ban doktorált, majd egy évvel kés-őbb befejezte a teológiát is.

Szellemi fejlődését és társadalmi megítélését a hábo- rú előtt és alatt befolyásolta a cserkészlet és a Soli Deo Gloria, valamint a KIE (Keresztény Ifjúsági Egyesület). A SDG budapesti központjában a magyarság sorskérdé- seiről elhangzott, jól dokumentált előadások, valamint a Magyar Élet szárszói konferenciáján felvetett lehetősé- gek és kívánságok – nem véletlenül az SDG balatoni üdü- lőhelyén – a mai napig foglalkoztatják és befolyásolják.

Tóth Miklós 1949. július 1-jén, éjjel, a vonat egyetlen utasaként hagyta el a Magyar Köztársaságot, hogy hol- land református ösztöndíjjal, az amszterdami Szabad Egyetemen (Vrije Universiteit) elmélyítse ismereteit a kál- vini tanításról. 1949. augusztus 20-án a májusban „meg- választott” parlament „elsőpró többséggel” elfogadta az új alkotmányt és kikiáltotta a Magyar Népköztársasá- got. Tóth Miklós ebbe az államba már nem kívánt visszatérni és véglegesen Hollandiában rendezte be az életét. Néhány éven belül elidegenedett az ösztöndíjat adó or- todox református egyház tanításától. Szerencséjére jogi végzettségnek is birtokában volt. A magyar diplomát el- ismérték – csak kiegészítő vizsgákat tett le – és 1955- ben, a leideni egyetemen, jogi diplomát szerzett.

Gyorsan integrálódott a holland társadalomba. Szép pályát futott be. Amszterdam után Hágában lett az egyik legnagyobb holland biztosítótársaságnak előbb a titká- ra, később elnöke. Ezen a téren a magyar Állami Bizto- sító és biztosítótársasága fúziójában (AB-AEGON) – amelynek létrejöttében közreműködött – láthatja jogász pályafutása betetőzését. Munkája keretében – a kom- munista országok kivételével – mindenütt járt és dolgo- zott. Ennek hozadékaként megismert kultúrákat és meg- tanult mások szemével is látni, fejével gondolkodni. Ez a rálátás és megkülönböztetni tudás egyik nagy erénye a magyarság körében – főleg Hollandiában – vállalt mun- kásságának is.

Tóth Miklós napi munkaköre mellett kezdeményezőleg bekapcsolódott a magyar szervezeti életbe.1953-ban három fiatal református teológus - köztük Tóth Miklós - Utrechtben elhatározta, hogy olyan egyesületet hoz lét- re, amely felekezetre való tekintet nélkül összejöveteleket szervez a Hollandiában élő, színvonalas szellemi esz- mecserét igénylő fiataloknak. Igaz, Miklós nem volt sem a kigondolója, sem a névadója a Mikes Kelemen Kör, Hollandiai Magyar Ifjúsági Munkaközösségnek. A „hol- landiai” és „magyar” megjelölésnek jelentőséget tulaj- donítottak. Az elsővel azt kívánták jelezni, hogy a hol- land társadalom tagjainak tartják magukat, amely alap- vetően formálta és befolyásolta gondolkodásukat. Elfogadják és magukénak vallják a holland nép toleráns és demokratikus értékrendszerét. A második jelentősége, hogy ugyanakkor a magyar kultúra élő és tevékeny ré- szének tudják magukat, vállalva a kettősség megtermé- kenyítő szimbiózisát. ’56 előtt a szellemi kultúra mellett a népi kultúra is fontos szerepet játszott a Mikes életé- ben. Nem csak együtt táncoltak és énekeltek, hanem fel- lépéseikkel megismertették a hollandokat is.

kikölcsönözhető könyvekkel, könyvesboltokban s házi bibliotékákban is fellelhető a számunkra oly fontos olvasandók sora.

Te most éppen Tiszakécskén mulatod az időt, bizonyára körülbástyázva irodalommal s írniva- lóval, én itt Bécsben gondolok rád, miközben a Bé- csi Naplóval foglalatoskodom s majd az ősz folya- mán kecskeméti irodalmi rendezvényeken találko- zatunk s szoríthatunk kezét.

Ne hagyj magad kikoszarzni az úgynevezett „modern idők” által, hiszen tudva tudjuk, hogy Gutenberg ellenére sem merültek teljesen feledés- be a középkori kódexmásolók.

S. CSOMA JÁNOS

1956-ban – mint a Mikes elnöke – Tóth Miklós indí- totta be a magyar menekültek hollandiai fogadóközpon- tok tolmácsszolgálatának a megszervezését. Nem csak frissítő hatással volt a Körre, de új távlatokat is nyitot- tak. A Mikes – Prágay Dezső kezdeményezésére – 1957- ben megrendezte az első Tanulmányi Hetet, amellyel nyitott a nyugat-európai magyarság felé. Ez a váltás ma- radandóan befolyásolta a Hollandiai Mikes Kelemen Kör arculatát. Megjelentek körében a nyugati magyarság leg- jelentősebb írói, mint Cs. Szabó László, Szabó Zoltán és Határ Győző, valamint a fiatal írói nemzedék feljövő, jeles képviselői. A romániai magyar írók itt kaptak elő- szőr fellépési lehetőséget a határon túl, nem, ahogy azt az ember gondolhatná, Magyarországon. Végül megje- lentek a magyarországi írók is. Tóth Miklós – miután 1972-ben átvette Kibédi Varga Áronnal a Tanulmányi Na- pok szervezését – határozottan és elvileg visszautasított minden intézményes együttműködést a hivatalos magyar szervekkel, és ez így volt egészen 1990-ig.

Tóth Miklós nagy érdemének tudható be, hogy 1990 után sem szűntek meg a Mikes Tanulmányi Napok, sőt új lendülettel egyre nagyobb népszerűségnek örvendtek. Egyik nagy változás talán az volt, hogy megjelentek a magyarországi előadókön kívül a magyarországi részve- vők is a konferencián. Az utóbbi években a magyar mé- dia is jelen van, mindenekelőtt a Duna televízió. Ma már a Hollandiai Mikes Kelemen Kör és a Tanulmányi Na- pok széles magyarországi ismeretségnek örvend értelmi- ségi körökben. Tóth Miklósnak sohasem jutott eszébe, a Tanulmányi Napokat áthelyezze Magyarországra. Mint kezdettől fogva, a Hollandiai Mikes Kelemen Kör és a Tanulmányi Napok, a hollandiai magyarság intézményei ma is Hollandiában működnek. Csak így képes megőriz- ni autonómiáját és szellemi függetlenségét a magyar kul- turális világban.

A Hollandiai Magyar Szövetség létrejötte és léte szin- tén erősen kötődik Tóth Miklós nevéhez. Az ő kezde- ményezésére, Mikes elnökként, megalapította 1957-ben az Amszterdami Hungária Klub akkori elnökével, Gál Gyulával, a Hollandiai Magyar Szövetséget. Szükségse- nek látta, hogy a forradalom leverése után Hollandiába került háromezer magyarnak legyen képvisleti csúcsszer- ve. A Szövetség őket hivatott képviselni a holland társa- dalommal és állammal szemben, valamint a létező és tün- jonnan alakuló szervezetek munkáját támogatni és koordi- nálni. Miklós a kezdeti irányítás után a háttérbe vonult, de továbbra is figyelemmel kísérte a munkát. A ’80-as évek legelején a Szövetség mély válságba került. A meg- szűnés veszélye fenyegetett. Miklós az évtized második felében újra szerepet vállalt a vezetésben, mintegy újra lelket lehelhet belé. Mint első titkár a vezetőség többi tag- ja támogatásával, visszaállította azt a funkciót, amire a szervezet eleve hivatott volt.

Tóth Miklós nem érte be a hollandiai keretekkel, ha- nem szerves kapcsolatot épített ki a Londonban működő Sepsi Csonbor Körrel, de bekapcsolódott a Protestáns Magyar Szabadegyetem munkájába is. Ő képviselte a Hol- landiai Magyar Szövetséget 2001-ben Svédországban, a Nyugat-európai Országos Szervezetek Szövetségének a megalapításakor. A NYEOMSZSZ első zárónyilatkoza- tát olvasva, ráismerek Miklós közreműködésére, ahol ez áll: „A nyugat-európai magyarság tőkéje az a tudás és kap- csolatrendszer, amelyet az elmúlt évtizedekben magáévá tett. A nyugat-európai magyarság megmaradásának a fon- tassága abban rejlik, hogy mindezt a tudást és kapcsolat- rendszert Magyarország és a magyar nemzet számára az EU-csatlakozás tükrében hasznosítsa.”

Mi mindent tett és alkotott még a hollandiai és nyu- gat-európai magyarság érdekében? Jelzőként hadd áll- jon itt csupán három tény. Tóth Miklós alapító tagként közreműködött a Hollandiai Magyar Református Ke- resztény Lelkigondozói Szolgálat létrejöttében (1950), a „Jöjjetek” című nyugati magyar keresztényen kulturális havi folyóirat megindításában (1957) és az Internetes „Mikes International” (2001) megalapításában.

Tóth Miklós, a hollandiai magyarság „grand old man”-je, a háború utáni hollandiai és nyugat-európai kulturális élet egyik „founding father”-ja augusztus 6- án lesz 80 éves. Köszönjük a munkádat, Miklós! Bol- dog születésnapot!

PIRI ZOLTÁN

Történelemhamisítás az ötvenhatosokról

Az alábbi írást egyetlen megjegyzéssel adjuk közre: minden „helyreigazítási szándék” ellenére viszonylag egyoldalú: egyrészt mert alig esik szó benne azokról, akik bizony a pecunica non olet mondatát alkalmazták a politikára is és bizony különböző módon és szinten együttműködtek a Kádár-rendszer „kultúrosaival”, másrészt a tárgyilagosság megkívánta volna olyan nevek és címek megemlítését is, akik és amik ugyancsak vitában álltak az együttműködőkkel. Utóbbiak szintén 1956 elkötelezettjei voltak, igaz, inkább politikai síkon működtek, de nem alkudtak meg még a körülményekkel sem. (Szerk.)

A Magyarok Világszövetsége a szovjet megszállás évtizedei alatt a kommunista diktatúra „belügyének” egyik külügyi szerve volt. Mint ilyen, a diktatúra mindenkori érdekeinek törekedett érvényt szerezni a nyugaton élő magyarokhoz való viszonyában minden módszerrel, a kémkedéstől, a titkos megfigyeléstől, a cenzúrázástól, a lehallgatásoktól a sajtótámadásokon, megnyerési-beszervezési kísérleteken keresztül a kemény és szívós dezinformációs és propagandakampányokig.

Politikai befolyását a rendszerváltoztatásig az adminisztrációs hatáskörébe tartozó Anyanyelvi Konferencia programjaiban is érvényesíteni igyekezett, ám a magyar nyelv és kultúra külföldi megtartásának, oktatásának, művelésének szakterületein leg többnyire sikertelenül. E tény legnyilvánvalóbb tárgyi bizonyítékát az Anyanyelvi konferencia tankönyvei nyújtják, amelyek magyarországi és külföldi szakemberek közös munkájával készültek az évek folyamán, s amelyek egyedülálló taneszközök abban is, amit tartalmaznak, s abban is, amit nem. Egyáltalán tartalmaznak politikai propagandát, ami a diktatúrák hosszú évtizedei alatt kötelező része volt minden tankönyvnek minden szinten. Tartalmának viszont olyan anyagot, amit a kommunista uralom ideje alatt kiiltottak minden tankönyvből, mint például a Magyarországon kívül élő magyar alkotók verseit, írásait.

A Világszövetség fő sajtó fóruma a Magyar Hírek c. kéthetente megjelenő képes újság volt, amelyet sok tízezer nyugati magyar címerére postáztak rendszeresen. „Honvágyúság”-ként, „hazacsalogató újság”-ként gúnyoltuk külföldön egy időben ezt a lapot, mert amikor az 1956-os forradalmat eláruló Kádár-kormány szörnyű bosszú-hadjárata hetente akasztotta a szabadságharc résztvevőit, akkor a Magyar Hírek honvágygerjesztő, gyönyörű képekkel illusztrálta azokat a cikkeit, amelyekben orwelli módszerrel bizonygatta, hogy a forradalom ellenforradalom volt, hogy a szovjet tankok által a Parlament előtt végrehajtott tömeggyilkosság testvéri segítség volt, s hogy jöjjön haza nyugodtan a két-százezres disszidens, hiszen helyreállt a rend. Nagy Imre és bűntársai elnyerték méltó büntetésüket, tovább építjük együtt a szocializmust.

„Negyedszázadon át szerkesztettem a Magyarok Világszövetségének lapját, a Magyar Híreket”-írja Szántó Miklós Magyaraknak lenni nyugaton c. könyvében (Gondolat, Budapest, 1988, 13. old). De a szerkesztő számos egyéb írásában, könyvében is igyekezett az elmúlt harmincöt év folyamán ismételtetni a kommunista pártpropaganda hazugságait a nyugati magyaroknak, sőt, nem csak nekik, hanem róluk is. Az említett könyv előtt, 1984-ben Magyarok Amerikában címmel megjelent könyve ugyanilyen jellegű, de meglepő módon még a rendszerváltás után 2001-ben megjelent Tengerentúli magyarok c. könyve is ilyen, amelyről Friedeczy Frigyes írt ismertetőt a Valóság 2004/9. számában (106–111. old.). Azért meglepő módon, mert hiszen a propagandista a felszabadult Magyarországon már nem a kommunista diktatúra apparátusának alkalmazottja, így konok dezinformáció súlykolása Illyésnek a magánszorgalmú kutyákról írott versét juttatja eszébe azoknak, akik csak egy kicsit is ismerik a valóságot („Ez volt mégis a legcsúnyább). Sem a házat és sem urat nem védtek. Miért is dühöngtek? (Úgy hörögtek...)”

Mit írt Szántó 1984-ben, az 1956-ban Amerikába menekült magyarokról? Többek közt ezt (magyarok Amerikában, 129-139 old.):

„.....Elkapta őket a forgószeél, és csak az emigráns-gyűjtő helyek priccsin ocsúdtak föl. Többségüknek valóságos ellentétük a népi rendszerrel nem volt. A börtönök felnyitása lehetővé tette az ellenforradalmi tevékenység miatt elítéltek, kémek, szabotázsakciói tettesei külföldre menekülését. A közönséges bűncselekményekért elítéltek is kiszöktek, a nyugati alvilág utánpótlást kapott. Többségük azonban egyszerűen csak jólétet akart, magas élet színvonalat, lakást, kocsit, utazási lehetőséget. A szerzés, és anyagi javak, a dollár került az értékhierarchia csúcsára. Az öreg amerikaiak megütöközve látták az újonnan érkezettek mohóságát, a könnyelműséget. Az ötvenhatosok magyarságtudata elmosódottabb, apolitikusabb, a rendszer iránt közömbösebb, de lojálisabb és ugyanakkor üresebb is. Az ötvenhatosok csoportja nem klasszikus értelemben vett politikai menekültek

ből áll... zömében az akkori pillanatnyi helyzetet kihasználó kalandozó tömeg. Táborokban éltek hetekig: egyenként és tömeggyűléseken is „megdolgozták” őket. Hivatásos politikusok magyarázták el nekik, saját verzióik szerint, mi történt október 23-a és menekülésük napja közt”.

1988-ban hasonló a hamis portré Szántó magyaroknak lenni nyugaton című könyvében (11-13 old.): „Az 1956-ban kimentek zömükben nem emigránsai a szocialista rendszernek. A fiatalok nagy része úgy érezte, hogy mesterségesen bezárt üvegharangban él, amely egy pillanatban megrepedt, és ezzel rájuk köszöntött a kaland, az utazás lehetősége. A vonzás túl erős volt.

Ha élt bennünk félelem, az inkább aggodás volt: hátha újra bezárul a bűra. Ez magyarázza sok tekintetben az akkori tömeghisztériát is. Elkapta őket a forgószeél, és csak az emigránsgyűjtőhelyek priccsin kezdtek töprengeni azon, mi is történhetett velük. A tisztítást, a „nem”-et, a rendszerhez való negatív viszonyt azután odakünn, kívülről mesterségesen magyarázták beléjük. Többségük azonban egyszerűen csak a magasabb életszínvonal reményében indult el, lakást, kocsit akart gyorsan.

A magyar emigránsok százezreinek elenyésző ki-sebbsége az, akiknél elsődlegesen a szocializmus-sal szemben ellenséges politikai tényezők munkáltak, túlnyomó többségüket a nyomor hajtottta ki vagy privát okok, meg a kaland, a kíváncsiság.”.

2004-ben Friedeczy Frigyes így idézi Szántót a 2001-es tengerentúli magyarok című könyvéből: „Az ötvenhatosok nem politikai emigráció, nem is vendégmunkások együttese volt, hanem zömében az akkori pillanatnyi helyzetet kihasználó kalandozó tömeg. Magyarságtudatuk elmosódottabb, apolitikusabb volt, az otthoni rendszerrel szemben legbelül közömbösebb, hazulról hozott kultúrájuk felületesebb. Tömegüket gyorsan felszívta a gazdasági élet. A régebbi emigrációs politikai szervezetek tagjait meghökéltette az újak, az ötvenhatosok mohósága, akik mindent azonnal akartak, és amint helyzetük megszilárdult, biztonságban érezhették magukat, többé nem akartak betagozódni az etnikai közösségbe”.

Ezeknek a szövegeknek semmi köze a valósághoz, így annak is az ellenkezője igaz, amit a recenzor így ír Szántó 2001-es könyvéről: „mind hazánkban, mind külföldön mindenki számára tanulságos, a szociológia számára felmérhetetlen értékű tudományos munka”.

Az Amerikában élő úgynevezett „ötvenhatos” magyarokról a tényleges valóság már jó néhány tudományos adatközlő szakmunkában megjelent az utóbbi évtizedek folyamán. Ezek közül is kiemelkedik a következő három közismert, összefoglaló igényű mű: Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza, 1945-1985, Európai protestáns Magyar Szabadegyetem, Bern, 1985, 511.old.; Borbándi Gyula: Emigráció és Magyarország, 1985-1995, EPMSZ, Bern, 1996, 461. old.; Várady Béla: Magyarok az Újvilágban, A magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága-Anyanyelvi Konferencia, Budapest, 2000. 836 oldal.

És hogy mennyire nem „elmosódott magyarságtudatú”, „az otthoni rendszerrel közömbös”, „belemagyarázott”, „hisztériás”, „pénzéhes”, „gyorsan felszívódott”, „kalandozó tömeg” volt ez az 56-os magyar nemzetrész, arról e sorok írója egy a Kossuth Rádióban 2003. október 24-én elhangzott interjújában egyebek mellett ezt válaszolhatta Kulcsár Katalin szerkesztő kérdéseire (Hitel, 2004. július): „1958-ig több mint harmincöt ezer magyar menekült érkezett az Egyesült Államokba, köztük mintegy kétezer egyetemi hallgató, vagy olyan korú és szándékú fiatal. Megalkítottuk az Észak-Amerikai Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egyesületeinek Szövetségét, az ÉMEFESZ-t. Nappal tanultunk, esténként és hétvégén dolgoztunk. Közben egyre több magyar egyetemista csoport kezdett programokat szervezni avégett, hogy amerikai környezetének átadja az 56-os forradalom üzenetét és a magyarság valóságait, 1960-ra már több, mint száz egyetemen országszerte.

New Jersey állam Rutgers egyetemének 1958-ban 15.300 beiratkozott hallgatója volt. A mi magyar diákszervezetünk tíz éven át minden évben egy-egy magyar hetet szervezett a Rutgers-en. Ezeknek fő részét népművészeti, vagy szépművészeti kiállítás képezte (pl. Domján József, Szalay Lajos, Csernus Tibor), és a hét napjai estéin hangversenyeket, előadásokat, filmvetítéseket rendeztünk. Ezalatt például 1961-ben kétezer aláírást gyűjtöttünk össze olyan ENSZ-beadványhoz, amely a szovjet csapatok azonnali kivonását követelte Magyarországról, és szabad választásokat az ENSZ felügyelete alatt.

Rájöttünk arra, hogy tulajdonképpen mi követek is vagyunk. Mert azoknak, akik akkor a tényleges hivatalos követek voltak Washingtonban, vagy New Yorkban, egyéb dolguk sem volt, mint azt hazudni, hogy Magyarországon ellenforradalom történt, amit fasiszta huliánok követtek el, és hogy Magyarország most éppen nagyon boldog, mivelhogy a szovjet megszállás és a kommunista diktatúra ismét

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria
M. Bartholdy, W. Shakespeare, Szent Iván éji álom, zene színház – St.Pölten, Festspielhaus; szept. 23., 24.
F. Lehár, Der Zarewitsch, operett – Baden, Sommerarena; aug. 6–28., szept. 2.
R. Stolz, Tavaszi parádé, operett – Baden, Sommerarena; aug. 3–23., szept. 3., 4.
F. Schröder, Nászéjszaka a paradicsomban, operett – Baden, Sommerarena; aug. 4–31.

Bécs
G. Verdi, Don Carlos, opera (francia nyelven) – Staatsoper; szept. 2., 5., 8.
G. Puccini, Manon Lescaut, opera – Staatsoper; szept. 4., 7.
Bécsi Operett Nyár, Strauss, Lehár, Millöcker, Schubert, Stolz – TheaterAkzent; jún. 29.–aug. 27.
I. Kálmán, A csárdáskirálynő, operett – Krieau; júl. 28. – aug. 27.
Das Neue Österreich – Az Új Ausztria, kiállítás - Oberes Belvedere; nov. 1-jéig
A pucér igazság: Klimt, Schiele, Kokoschka és más botrányok, kiállítás – Leopold Museum; aug. 22-ig
Giovanni Giuliani (1664–1744), kiállítás – Liechtenstein Museum; okt. 2.-ig

Burgenland
G. Bizet, Carmen, opera – St. Margareten, Römersteinbruch; júl. 13.- aug. 28.
F. Lehár, A víg özvegy, operette – Mörbisch, Seebühne; júl. 14.- aug. 28.
Nemzetközi Haydn Napok - Eisenstadt (Kismarton) Schloss Esterházy; szept. 8–18.
Orgonafesztivál – Horitschon, Deutschkreutz, Lackenbach; szept. 9–11.
„Hatalom és szerelem”, császárnők és királynők kurtizánok és szeretők, kiállítás-Halbtorn, Schloss Halbtorn; okt. 26.-ig
Galicia kincsestára, kiállítás – Kittsee, Ethnographisches Museum Schloss Kittsee; nov. 1-jéig.

Felső-Ausztria
Adalbert Stifter, író és festő, 200 éve szenzáció, kiállítások az alábbi városokban: Linz, Landesmuseum, Stadtmuseum Nordico, Pädagogische Akademie; Bad Hall, Kurpark; Krems Münster Stift; Schwarzenberg, Heimatmuseum; Schlägl, Stift; Traunkirchen, Kloster; Kirchschlag, Metz-Villa; okt. 26.-ig
Austrian Look – osztrák népviselet, kiállítás – Bad Ischl, Stadtmuseum; okt. 30-ig
Mitosz, államszerződés, kiállítás – Steyr, Museum Arbeitswelt; aug. 28-ig

helyreállt. Követeként kell a valóságot átadnunk. Nem propagandát, nem is ellenpropagandát, hanem valóságdarabokat. A mi magyarságtudatunk is sajátos lett ettől, mert rájöttünk, hogy Amerikában nemcsak karriert építünk, mert hiszen karriert építeni bárhol lehet, bárkinek lehet, hanem a mi sorsunk különleges, és csak általunk végezhető feladatot, többfeladatot is rakott a vállunkra és szívunkra.”

A következő adatokat közölhettem a kolozsvári Korunk 2004. júniusi számában. „Magyarok Amerikában címmel: „Az ötvenhatosok ma a legaktívabb réteg Amerikában, de nem elszigetelten lett azzá. A jelenlegi templomokat, iskolákat, magyar házakat, a most is működő cserkészcsapatok és szervezetek nagy részét nem az 56-os magyar forradalom után építették, alapították, hívták létre. Mi 56-osok összefogtunk az előző kivándorló magyar csoportokkal, és együtt működöttünk tovább az általuk alapított magyar intézményeket, majd később gyakran együtt hoztuk létre az új iskolákat, szervezeteket, programokat. Iskolai magyarnyelv-oktatás, magyar írás, olvasás, beszéd, irodalom, történelem, népdal, népművészet tanítás Amerikában jelenleg 17 város 20 hétvégi magyar iskolájában folyik. Magyar istentiszteleteket 56 város 58 református templomában, misét 20 város 23 római és görög katolikus templomában hallgatnak vasárnaponként. 13 városban 22 magyar cserkészcsapat működik. Mintegy százra becsülhető azoknak a magyar szervezeteknek a száma országszerte, amelyek a magyar kultúra megtartásán is munkálkodnak. A 2000-ben készült népszámláláskor mintegy 118.000 amerikai lakos jelentette azt, hogy otthonában magyarul is beszél.

Eltérően a század eleji „kitántorgottak” szerencsét próbáló másfél milliójától és napjaink kis létszámú gazdasági, vagy karrier-kivándorlóitól, a nyugati magyar szigetek és szórványok jelenleg legaktívabb csoportjainak jelentős része az utóbbi évtizedekben küldetését igyekezett képesíteni helyzetét, a magyarság önként vállalt külképviseletévé fejlesztette származtató és befogadó népeihez való viszonyát. A politikai, gazdasági, tudományos, kulturális, egyházi, társadalmi élet területein szerzett pozícióját, szavát, befolyását, lehetőségeit rendszeresen és eredményesen

Karintia
Archäologisches Freilichtmuseum – Pischeldorf; okt. 26-ig
Paul Klee: képek és világok, kiállítás – Klagenfurt, Stadtgalerie; jún. 24.– szept. 25.

Salzburg
Sétány- és szökőkút koncertek a Mirabell kertben – Salzburg; aug. 3–31.
W. A. Mozart, Varázsfuvola, bábjáték – Salzburger Marionettentheater; szept. végéig
August Brunetti-Pisano, kiállítás – Salzburg, Carolino Augusteum; jún. 5.– szept. 25.
Kelta Múzeum – Kelten-Museum - nyílt Halleinban – Hallein, Pflögerplatz 5; egész évben

Stájerország
Stájer Tartományi Kiállítás: **Örültek és látnokok csipetnyi sóval**, kiállítás - Bad Aussee, Altaussee, Grundlsee; okt. 30-ig
Ember és Kosmosz, kiállítás – Leoben, Kunsthalle; szept. 18-ig

Tirol
Tirol Ünnepi Játékok: R. Wagner, „Ring der Nibelungen”; R. Strauss, Elektra; júl. 8. – aug. 28.
Morena; kamara- és zenekari koncertek – Innsbruck, Landestheater, Schloss Ambras; júl. 12. – aug. 27.
11. Kamara Zene Fesztivál – Hofgarten, Salvena; aug. 25. - szept. 3.
Álom Fesztivál: tánc és jókedv spanyol bohócokkal – Innsbruck; aug. 13–18.
Tirol Tartományi Kiállítás, **A természet jövője** – Hall; Galtür; nov. 6-ig
Henri Toulouse-Lautrec – a közönséges noblesse, a Kupferstichkabinett Dresden gyűjteményéből, kiállítás – Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum; jún. 15. – szept. 11.
Albin Egger Lienz, kiállítás – Lienz, Schloss Bruck; okt. 26-ig

Vorarlberg
Bregenz Ünnepi Játékok – G. Verdi, Troubadour, opera; C. Nielsen, Maskerade, opera; J. Strauss, Der lustige Krieg, operett; zenekari koncertek – Bregenz, Seebühne, Festspielhaus; júl. 20. – aug. 31.
Open Air Fesztivál – Lustenau; aug. 5–7.
Schubertiade, dalestek, kamara- és zenekari koncertek – Schwarzenberg Angelika Kauffmann-Saal; aug. 24. – szept. 10.
Roy Lichtenstein, pop-art kiállítás – Bregenz, Kunsthaus; jún. 13. – szept. 4.

Válogatta Homonnay Lea

használja az összmagyarság legfontosabb sorskérdései ismertetésére, tudatosítására, támogattatására.

A magyar kultúra külföldi kultúráknak való közvetítése is részévé vált az ott élő két kultúrájú, két nyelvű magyarok számos küldetéstudatos tagja életének. Néhány jelentős példa: Dedinszky Erika válogatásában és fordításában Pilinszky János harminchét verse jelent meg Hollandiában, Sulyok Vince válogatásában és részben fordításában Csoóri Sándor és Kányádi Sándor harminc versét adta ki egy norvégiai kiadó, Czigány Lóránt a teljes magyar irodalom történetét adta ki angolul Oxfordban, Makkai Ádám hét évszázad magyar verseiből adott ki angol nyelvű két 180 oldalas műfordítás-antológiát, Király Béla Trianonról és az 1956-os forradalomról Éltető Lajos és Ludányi András Erdélyről, Deák István Kossuthról Held József Hunyadi Jánosról, Dreiszinger Nándor Jászi Oszkárrol, Vermes Gábor Tisza Istvánról, Pásztor Péter Romsics Ignác és Gerő András munkáiból, e sorok írója Bibó István legfontosabb tanulmányai angol fordításából adott ki jelentős történettudományi munkákat amerikai egyetem kiadóknál. Thinsz Géza Svédországban, Gömöri György és Szirtes György Angliában, Gara László, Nagy Pál és Papp Tibor Franciaországban, Baránszky László, Basa Molnár Enikő, Bátki János, Brogyányi Jenő, Csokits János, Györgyey Klára, Hargitai Péter, Horváth Elemér, Kolumbán Miklós, Molnár Irma, Oszváth Zsuzsanna, Sanders Iván, Sohár Pál Amerikában adott közre jelentős költői, műfordítási alkotásokat. A Nobel-díjas Kertész Imre három könyvét az 1956 óta Svédországban élő magyar Rosenberg Ervin fordította svédre-hogy csak az utóbbi évek legkiemelkedőbb teljesítményeiből emlékeztessünk néhányra, mert a teljes számbavétel hosszú lenne”.

Az összmagyarságnak így tehát jól felfogott önértéke is e külképviselet-készség és képesség, e jelentős nyugati magyar erőforrás történelemhamisításoktól mentes, tényszerű számontartása és együttműködő gondozása.

A Valóság, 2005. januári számában megjelent írás rövidített változata.

NAGY KÁROLY

MONOSZLÓY DEZSŐ

Mintha futóhomok korbácsolt volna végig a tájon. Szétszakított sátrak, szétgurult edények hevertek szerte-széjjel. Az álom kópiájaként összefüggéstelen látomások fitorogtak élém. Élők és holtak, ismerősök és idegenek fogtak körül. Lezuhantak a helyhez kötöttség bilincsei hallani véltem a csattanásuk. A tapintható anyag megszűnt, egyszerre mégis beleütköztem valamibe. Ennek sem volt szilárd térfogata, inkább illata, bűze, sri-lankai teagyárra emlékeztetett és öklendezésre készítetett. Apró szingalézek meredtek rám.

Vilma vagyok, támaszkodott a vállamra egy meghatározhatatlan korú nőszemély. Fogadjon örökbe, folytatta. Talán azt mégsem, tiltakoztam. Átveszem a vezetést, maguk ügyis betegek. Van két gyönyörű gyerekem, meg szerető férjem, de azok majd meglesznek valahogy. Kiugró pofacsontú arcát állandó sunyiság formálta.

Sohase lehetett tudni, sirássá vagy röhögéssé torzul, vékony, csupaszár lábai elég bizonytalanul mozogtak. Maga hullarészeg, kísértem ide-oda tántorgó lépteit. Ez rágalom, sziszegte erősen hiányos fogsora mögül. Mutatóujját pontos dátumát. Tudod!? Ezt az állandóan megismétlődő kötésvázát tegező formában használta. Tudod, tudod, rikácsolta, tudhatná, tette hozzá elnézőbb hangsúllyal. Maga rágalmaz, tudod. Pedig van egy ünnepnap a naptárban, sajnos már elfelejtettem a pontos dátumát. Az ártalmatlanul rágalmazottak ünnepe, tudod? Nem. Ennek semmi értelme nincs. Az ártalmatlanul rágalmazottaknak semmi értelme. De igenis, van.

Zúgott a fejem, szerettem volna lakásom bútordarabjaiba fogódzni. A szoba hirtelen cigánykerekét hányt. Sivatagi vidékké változott, mindenütt homok volt, Vilma és a szingalézek óriáskígyóvá tekeredő szoritása szorongatott. Erre csörög a dió, erre meg a mogyoró, sziszegték kellemetlen fejhangon. Innen nem lehet sehová se menekülni, lihegte Vilma sava nyú lehelete a hátam mögül. Ahogy teltek a napok és a hetek, beláttam, igazuk van.

Vilma néha napokra eltűnt, ilyenkor nem tudtam, merre jár. Mindig riasztó, új hírekkel érkezett. Tudod mit híresztelnek nálunk? Mutatóujja a levegőben hadonászott. Hogy én idejöttem kurváskodni. Ki állít ilyet? Az egész falu. A férje meg a drága gyerekei? Azok is. Azt mondják, hogy én valakit lefizettem, keféljen meg, mert a férjem nem hajlandó rá, tudod? Tudhatná.

Megpróbáltam a tudható esélyeinek valamiféle védőpajzsot keresni, ez az igyekezetem Vilmáról lepergett. A férjemmel három napig szeretkeztünk, lelkesedett. Ilyenkor befogja a számat, mert elélvézéskor úgy visítok, attól tart, felébresztem a gyerekeket. Hány évek a csecsemők? Egyik tizenhét, az idősebb

Rettegett Vilma

bik huszonkettő. Nagyon büszke fiúk, senkitől se fogadnak el a semmit, falatnyi kenyérkét sem.

A kimondott olykor visszhangzó, legalábbis továbbhangzó természetű. Vilma időközben szorosan összezárt száját figyelem, ahonnan feltartóztathatatlanul tovább bugyognak a szavak, a kimondatlant is bemocskolón. Vilma ma epikus minőségében tűndököl. Első alkoholmámorát kipihenhetette, népes rokonságáról tart beszámolót. Tudod - a nevek kavadja fejbekölint - tudom, hagyom rá, de ez nem mekvés. Amikor a rodostói magyar nagykövettel összebarátkoztam, akinek az üzlete közvetlen a követség épülete mellett van... Ami sok, az sok. Nincs magyar nagykövetség Rodostóban! De van. Vilma könyörtelen. Ha valaki az ő utcájába lép, dantei méretűvé nő a fenyegetettség. Fel kell hagyni minden reménnyel. Tudod, már kétszer felakasztottam magam. Kétszer! Ehhez mit szól? Nem hiszi? Nem szoktam hazudni. Engem ugyanis nem tanítottak rá. Lát-szik, hogy erre nem szorult, mert elvéltve se tud igazat mondani. Maga rágalmaz! Vegye tudomásul. Tudomásul vettem.

A váratlanul rám szakadt csendtől megijedtem. Észrevétlen apadt el a mesefolyam. Toportyánféreg, ragasztottam rá a megfelelő tulajdonságjelzőt, amit farkaspillantása sugallt. Toportyánféreg, ismételgettem, teljes meggyőződéssel. Nem vagyok toportyánféreg, sikoltozott Vilma. Ha a mindennapok felőrlték az erőmet, kimerülten rövid álomba merültem, vagy inkább zuhantam. Örgöngő farkasokkal, tealeveleket hurcoló szingalézekkel, s halott anyám csontvázzá siányult álomképével hadakoztam. Vilma kamaszai sem kíméltek. Gyerekkocsi tologatott előttem, föl-le, le-föl, felkarcolták a parkettet. Az ormótlan bakancsok kilógtak a látványból. A legkülönösebb az volt, hogy az ide-oda cikázó változásban az idő mozdulatlan maradt. Velem együtt zártak koporsóba. Így ni, vezényelt a toportyánféreg. A fedél rám csapódó zajától riadtam fel. Erről eszembe jutottak a kulcsok. Magasságos ég. Vilmánál vannak! A lakás és a kapukulcs is. Ezt sürgősen tisztázni kell. Vilma! Hol tartja a kulcsokat? A nadrárgzsebemben. Ha kimegyek a házból, a bárszékényre helyezem. Ez lehetetlen. Helyesebben, ha bemegyek a lakásba. Most hol van? Ott ni, a bárszékényen. Nincs ott. De én oda tettem. Nincs ott. Ott kell lennie.

Ismét az az ütemező ritmus hangzott fel: Erre csörög a dió, erre meg a mogyoró. Nem akart vége szakadni. A régmúlt is besompolygott az otthonomba. Nagybátyám ósdi rádiót barkácsol, ez még nem lámpás készülék, pár ügyes mozdulattal összeszerelhető. Most erre sincs idő. Izmos férfiak nyomulnak a műhelynek kinevezett konyhába. Gyere, Anti, a bolondos kocsmáros megint kiakadt. Fojtogatja a feleségét,

meg a tengeren túlról Miss Universumként hazaérkezett gyönyörűséges lányát!

Közbe kell lépünk. Ehhez nekem semmi közöm, támad rám felháborodottan Vilma. Nem ismerem a nagybátyját. Hát ez igaz. Akkor döbbenek rá, hogy jó ideje fennhangon beszélék. A szétfolyt jelenben mit keres a régen kifakult múlt históriája? Fontosabb dolgok is akadnak ennél, pattog Vilma. Például, amit nagyon megfontoltan sikerült elintéznem. Mit? Azt nem kötöm az orrára. Nem firtatom, érzem, ezt a titkot nem megőrzésre szánta. Lihegő meglegedettséggel pukkan ki belőle: A kapucsengőn leragasztottam a névjegyt. Így ezentúl senki se tudja, hol lakik. Hiába keresnék, lassanként a legjobb barátai is leszoknak magáról. Nem pompás? Semmi fölösleges zavargás. És ha telefonon hívnak? Nem veszi fel a kagylót. Maga utálja a telefoncsengést, ezt már kitapasztaltam. A ház ugyan továbbra is megfigyelés alatt marad, de előbb-utóbb elmúlik ez is. Ki figyel a házat? A férjem meg a gyerekeim. Akik a maga beszámolója szerint több száz kilométerre laknak? Ki tudja, minden lehetséges. Vilma arcán szétátúl a boldog vigyorgás. Csak nem kell számolni a napokat, meddig tartanak. Mi meddig tart? Hát az, hogy vagyunk. Vilma, maga megbolondult. Talán maga. Nézze meg, hogy reszket a keze. A megbolondulás első ismérve. Sajátos diagnózis, szűrnám közbe. Az én kezem cseppet sem reszket. Vizsgálja meg, nyugodtan megvizsgálhatja. Reszket, nem reszket? Na, ugye? Szép álmokat. Álmodjon pufók angyalokkal. Vajon ki mondhatta? Vilmához nem illik. Az ő szótárából hiányoznak a jókívánságok. Készüljön fel valami haljós eseményre. Ilyeneket szokott a fülembe sügni.

Sokáig nem tudtam elaludni. Azon tűnődtem, színesek-e az álmok, vagy feketék, s hogy mikor ragadnak magukhoz. A pontos időre sohase jöttem rá. Összetörődötten ébredtem fel. A férjre és a gyerekekre eszméltem, akik ismeretlen messzeségből figyelnek. Meg akarnak ölni? Miért? Hiszen ez teljes képtelenség, kergettem el a gondolatot. Vilma azonban állandóan a közelemben serénykedett. Kávét kér vagy paradicsomlevet? Másokra ne számíton. A címe ismeretlen, remélem, elhizsi. Hasznosabb lenne, ha a kulcsokra térnénk. Elvesztettem. Akkor sürgősen új zárat kell csináltatni. Fölösleges kiadás. A kulcsokat megtaláltam. Hol vannak? Kiváló helyre rejtettem.

A modern pszichoanalízis egyik apostola kijelentette, aki nem fél, annak nincs fantáziája. Én viszont félek. Lehetséges, Vilmát is azért találtam ki, hogy féljek. Vilma nincs. De ha nincs, akkor ki nyitotta ki az ajtót? Még azt is hallottam, ahogy a kulcs óvatosan fordul a zárban. Nagybakancsú suhancok hajoltak fölém és egy kiherélt hangú, nyakigláb férfi. Ordítva énekeltek: Erre csörög a dió, erre meg a mogyoró.

Böröndi Lajos

vallomás

a belső haza csak talpalatnyi néha úgy véled ennyi csak határa megrajzolhatatlan belőle elcsatolni nem lehet viszed mindenhova magaddal a belső haza mindig veled van a belső haza csak talpalatnyi

veled pusztul mert benned élt csak drágaságai veled hullnak ami örök az értéknek talmi ami veszendő óvjuk védjük a belső haza csak talpalatnyi néha csak félig dúdolt dallam a belső haza mindig veled van

nem vetheted le mint a bőrt csak megtagadhatod néha néha ha nem tudsz ellenállni szeszeknek ha kurvaságok elszeretnek ideig-óráig aztán sírhatsz a belső hazához visszafuthatsz ő megölel mint anyát a gyermek a tőle kapott élet élit a belső haza mindig veled van élhetsz fényben heverhetsz mocsokban

ne hidd hogy elmenekülhetsz ne hidd hogy megmenekülhetsz ehetsz ihatsz szerethetsz a belső haza tágas határa nincsen befogad végül mint a persely méltó módon temet el lehetnél hozzá méltó méltatlan a belső haza mindig veled van

Anyanyelvünkről

Ha anyanyelvünkről beszélünk, többnyire a féltés szól belőlünk. Féltjük a szürküléstől, az egyre gyakoribb nyelvi durvaságoktól, az idegen nyelvi hatásoktól. S mindeközben elfeledkezünk arról, hogy a nyelv állandó változása nem csak a romlását jelenti.

Az ifjúság nyelvéről is sokszor a trágárság, a kultúrálatlanság, igénytelenség, durvaság jut eszünkbe. Pedig Grétsy László szerint „az ifjúság nyelve figyelemre és megbecsülésre érdemes, de nem szabad hagyni beszennyeződni, mert akkor elveszti vonzó arculatát, s ezzel együtt értéke is nagy mértékben csökken”.

Kovalovszky Miklós így vall az ifjúság nyelvéről: „A fiatalok ösztönösen felbuzgó és kiapadhatatlan nyelvteremtő ereje az értelem és az ízlés szabályozásával megfríssítheti és gazdagíthatja az egyetemes magyar nyelvhasználatot”.

Az Anyanyelvápolók Szövetsége győri csoportja 2004 őszén pályázatot hirdetett iskolásoknak „Szólások és közmondások a mai diáknyelvben” címmel. 13-16 éves fiatalok nagy-szerű gyűjteményeit olvashattuk bírálóként. Ízelítőt Juhász Péter 13 éves győri tanuló munkájából válogattam.

A szóláshasonlatok folyamatosan megújulnak a nyelvhasználat során. Főleg a társ, esetenként önmaguk bírálata fejeződik ki bennük. Pl.: Belekeveredtem, mint sün a rágógumiba. Vissza-beszél, mint öregasszony a TV-nek. Futok, mint szem a harisnyán. Olyan mozgékony, mint a higany. Olyan, mint a lépcsőház: sötét és huzatos. Összegyűltünk, mint Colában a buborék. Vigorog, mint ajándék zokni a selyempapírban. Annyi benned az eredetiség, mint a fény-másolatban. Olyan ronda, mintha a szépség-szalonban rajta hagyták volna az izzappakolást. Meghajt, mint hegyi rablót a lavina. Kevés vagy, mint térdkalácsban a mazsola. Kevés vagy, mint zokniban a friss levegő. Kevés vagy, mint lakatlan szigeten a tömegvereke-dés. Kevés vagy, mint dobostortában a ritmus-érzék / dobpergés.

Gyakori a szólások, közmondások eltorzítása: Buktával dicsérd a napot! Ép testben épp hogy élek. Az a sok disznó lúd győz. Aki azt állítja magáról, hogy a légynek sem tudna ártani, az nem látott még legyet. Ha Katalin kopog, engedjétek be! Ki a kicsit nem becsüli, az telhetetlen fickó. Aki Á-t mond, annak a torkát nézik. Sok jó ember kis helyen gonosz lesz. Hazug embert hamarabb utolérlik, ha sánta. Önt dönt, iszik vagy vezet, de a hármat egyszerre ne csinálja!

Szellemesek a falfirkák, padfirkák – egy része – is:

A pokol üres, mert minden ördög a felszínen van. Egyél naponta egy almát és elkerülsz a fogorvost; naponta egy fej fokhagyma és téged is elkerül mindenki. Akadályozd meg a levegő szennyeződését, ne lélegezz! A serdülőkor akkor kezdődik, amikor a szülők kezdene nehezen kezelhetőek lenni. Ha a munkavégzés olyan egészséges, miért nem betegekkel csináltatják? A TV a szem rágógumija.

Természetesen nem állíthatjuk, hogy a diáknyelv nem tartalmaz durvaságokat. De amikor hibáztatjuk a fiatalokat a nyelvi kultúrálatlanság, trágárság miatt, ne feledkezzünk el arról, hogyan is sajátítják el környezetükben a nyelvi viselkedést! Nem tőlünk, felnőttektől tanulják? S amikor a kisgyermek az iskolatársaktól, filmekből, nagyobb testvértől, felnőttektől ellesett durva szavakat próbálgatja, egyértelmű-e a tiltás? Hányszor fordul elő, hogy a szülők verbálisan tiltanak, s a nem verbális csatornán keresztül – öszekacsintás, mosolygás – mégis tetszést fejeznek ki? A gyerek érzi a kétféle közlést, és azt a következtetést vonja le, hogy sikert aratott.

Ha helyes, követendő nyelvi mintát közvetítünk, és egyértelműen reagálunk a helytelenre, akkor jó esélyünk van arra, hogy a diáknyelvet a frissítő szellemesség, játékoság, ötletesség fogja jellemezni.

UNTI MÁRIA

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

NÉMETH JÓZSEF 65 éves lenne most, ha nem vitte volna el a vérrák 1998-ban. Sajnálatos, hogy nem ismerhettem életében, de öröndetes, hogy özvegye révén hozzájutottam ahhoz a könyvöz, amiben barátai emléket állítottak neki: Florian Neuner · Stefan Neuner: Josef Németh 1940–1998. ar•te verlag, Wels 2000. Nagyon jól van ez így: merénylet az enyészet ellen. Fényképein úgy jelenül meg, mintha szólni akarna – hozzám is. Elképzelem, nagyon közvetlen modorú, nyílt beszélgetőtársam lett volna.

Olvasom az életrajzát: Budapestén született; szülei válása után anyjánál marad, majd 13 évesen megszökik hazulról, aztán nevelőotthonba kerül Aszódon. 1956-ban onnan kikerülve fényezőként kezdett dolgozni. A forradalom leverése után testvére és annak felesége magukkal hozzák Ausztriába. Itt nagyon változatos életmódot folytat; restaurátorként, majd ismét fényezőként dolgozik; 1967-ben a Stuttgarti Művészeti Főiskolát látogatja, de már 1958-ban a zenének kötelezi el magát és két barátjával megalakítja a *Hungaria Triot*. 1959 óta állandó jelleggel Welsben lakik az ottani “Magyarházban”. Az együttes nem csupán Ausztriában, hanem Németországban és Svájcban is fellép. 1973-tól a zenélést, mint főfoglalkozást feladja és a képzőművészethez pártol, bár dzsessz-bőgősként továbbra is fellép Fatty Georgeval, Carl Drewoval, Friedrich Guldával. Működésének központja Wels városa lesz, ahol 1975-től az ottani zeneiskolában a kontrabasszus és furulya szakot tanítja. Ugyanezen időben már műtetrempre tesz szert, és ennek köszönhetően 1976-ban megnyílik első kiállítása szintén Welsben, amit egész sor más követ ugyanitt. 1984-ben egyéni, 1986-ban Alois Riedl-lel közös kiállítás son szerepel az Esztergomi Vármúzeumban. Különböző – zenével tarkított – megbízatások után 1990-ben a Wels Városi Galéria igazgatója lesz, de már két év után nehézségekbe ütkö-

zik állásának túlságosan merész és egyénieskedő kiélése miatt, ezért arra kötelezik, hogy kiállítási programjait előzőleg jóvá kell hagyatnia az illetékes kulturális bizottsággal. 1995-ben és 1996-ban Linzben, 1997-ben Bécsben és Budapesten is megtekinthetők alkotásai.

Alkatilag is sokoldalú művészegyniség volt. Gondolatai, érzelmei kifejezésére különböző utakat és eszközöket keresett, ami számára főként a zene és a képzőművészet volt. Hogy mennyire a gondolkodás keresett magának kitörési utat, mi sem mutatja jobban, mint jegyzetei, amikben többek között így vall a művészetről és a festőművészről:

A művészetet nem lehet megmagyarázni!

A művészethez való értés a szellem dolga.

A művészet képzelődés.

Művészet nem a vásznon keletkezik.

Művészet nem a saruhártyán keletkezik.

Művészet egyedül szellemünkben jön létre.

A művészet szemfényvesztés.

A festő csupán szerszám.

A festő csupán kivitelez.

A kép önmagát ábrázolja.

A festő lesben áll.

A festő kíváncsiságán nem lehet túljárni.

A festő kalandor.

A festő engedelmeskedő.

A festő szemlélő.

A festő figyelő.

A festő öngyilkos.

Csak türelem, csak türelem...

A festő halott.

E vallomás olvastán nem meglepő, hogy Németh József alkotásainak nem adott nevet, címet, hanem mintegy számozott táblákként és ábrákként leltározta őket.

ÚJABB FELMÉRÉS A VALLÁSOSSÁGRÓL

Gereben Ferenc: Vallásosság és egyházkép – interjúk tükrében (Vallomások a vallásról)

Kerkai Jenő Egházszociológiai Intézet, Budapest, 2003

A művelődésszociológiával, valamint érték- és vallásszociológiával foglalkozó szerző 1978-tól kezdődően három alkalommal készített országos reprezentatív olvasás- és értékszociológiai vizsgálatot. Ezek eredményeit számos tudományos közleményben, illetve a rendszerváltás után kötet formájában tette közzé. Szakmai érdeklődése a nyolcvanas évek derekától a magyarság trianoni határokon túl élő részére is kiterjed, ezáltal kutatási területe a magyar tudományosságban új utakat járó és a későbbiekben is sokáig szinte hiánypótló módon alkotott kapcsolatot a magyarságkutatás és a kultúrszociológia területe között. Témaválasztásai során nagy figyelmet szentel az ifjúság és vallásosság, a nemzeti és regionális identitás és olvasáskultúra, a vallásosság és nemzettudat, a nemzeti és kulturális identitás, az értékrend és valódisági identitás, a vallásosság és nemzeti identitás kapcsolatának.

A jelen kötetben ismertetett vizsgálat kiindulópontjául 80 félig strukturált interjú, valamint az interjúalanyokkal történő adatfelvétel és országos kutatások vonatkozó adatai szolgáltak. Az interjúkat a szerző vezetésével fiatal szakemberek készítették 1997/98-ben. A tárgy megközelítésében tehát a szerző – manapság szokatlan és minden bizonnyal követésre érdemes módon – együtt alkalmazza a szakma kvalitatív és a kvantitatív módszereit, kiegyenlített arányban és egymást igen szerencsésen kiegészítő formában.

A vizsgált minta a mai magyarországi társadalom keresztmetszetét igyekszik nyújtani kor, foglalkozás és településtípus szerint, kiválasztásukkor azonban a cél nem a teljes statisztikai reprezentativitás volt, hanem a vallásosság dimenziója mentén megfigyelhető valamennyi

egymástól eltérő attitűd megszólaltatása, tükröztetése. Az így kiválasztott sokaságból az interjúút válláló vizsgálati alanyok a népességben tapasztalható statisztikai átlagnál magasabb iskolai végzettségűek és vallásosabbak, ám a szerző az emiatt szükséges elővigyázatossággal kezeli az adatokat, és velük kapcsolatban gyakran idézi a reprezentatív vizsgálatok ide vonatkozó korrigáló számait.

A két fő részre tagolódó könyv első hat fejezete a mennyiségi elemzés eredményeit ismerteti a legfontosabb szempontok szerint. A második részben a kvalitatív elemzéshez felvett interjúk közül található válogatás. A kötetben ezeknek az interjúknak a szövegei teljes terjedelmükben szerepelnek.

Az első fejezet az életértékek és életcélok szempontjából vizsgálja a beszélgetések szövegét. Már a rendszerváltozást közvetlenül követően is regisztrálni kezdték a vonatkozó kutatások az individualista, pragmatikus, sőt materialis értékek térhódítását. A jelen vizsgálatban a minta résztvevőivel felvett nevelési értékesztési eredményei azt mutatták, hogy az interjúalanyok az országos átlagnál szignifikánsan fogékonyabbak az intellektuális és spirituális értékekre, a vallásos hitre. Az így kapott, és a kötetben ismertetett eredmények is azt bizonyítják, hogy a „létező szocializmus” késői időszakának „konszolidációs” korszaka és a politikai-gazdasági rendszer ezt követő kapitalizálódása értékrend terén is krízisfolyamatokat generált a magyarországi társadalomban, melyek hatásaként az emberi kapcsolatok minőségének fenntartása és fejlesztése, a helyi vagy tágabb közösségért végzett tevékenység, a mindezekért való áldozathozatal és lemondás messze az érték-sorrend legvégére csúszott le.

A megkérdoztetek életcéljainak és életértékeinek elemzése, az értékelemek együttejárásának elrendeződése megmutatta, hogy a két fő csomópont a vizsgálatban részt vevők ese-

tében egyfelől a materialis/hedonisztikus érték-világ, másfelől a poszt-materialis/transzcendentalis értékegyüttes.

A vallásos hit elemeivel foglalkozó két fejezet, majd az egyházképet tárgyaló következő két szakasz fogalmi készletének lényeges eleme a Tomka Miklós által kialakított vallástipológia, melynek alkalmazásához és további árnyalásához éppen Gereben jelen munkája is hozzájárul. Az egyház tanítása szerint vallásos típushoz tartozók interjúi alapján két alcsoport rajzolódik ki e kategórián belül. A maga módján vallásos típus további differenciálását is lehetővé teszi a kapott eredmények, az intézményes Egyház tanításbeli normáihoz és hitéletéhez való kapcsolódás, az érzelmi-kritikai bevonódás mértéke mentén. Ugyancsak árnyaltan tárgyalja a könyv a társadalmi helyzet és a vallásosság intenzitása, illetve típusa közti, az elemzett interjúk tanúsága szerint is komplex összefüggést. A hit intenzitása és az iskolai végzettség közti korreláció az e tárgyban földrészünk nyugati felén megfigyelt jelenségeket tükrözi vissza. A vallási mobilitás figyelemre méltó arányait rögzíti az életutak vizsgálata. Kifejezésre jut az interjúkban az egyházkép polarizált volta is, ami a mai magyarországi népesség egészét jellemzi.

A könyv VII. fejezetében Kelemenné Torma Erzsébet meghívott szerzőkét egy család három nemzedékével készített interjúkat vetett össze és elemzett, tárgyilagos, ugyanakkor érzéketlen és izgalmas módon összevetve egymással a családtagok, nemzedékek álláspontját.

Gereben Ferenc ezen újabb nagy lélegzetű munkája véleményünk szerint kétszerezsen is hatékonyan mozdítja elő a vallás- és értékszociológia magyarországi továbbfejlődését. Egyrészt jelentős új eredményei révén, másrészt a módszereiben és az eredmények közlésében, közre- és továbbadásában megmutatkozó tiszta és értékeket szolgáló tudósi, tanári éthosszal.

BUZA KRISTÓF

MEGJEGYZÉSEK A NÉMETÜL MEGJELENT MAGYAR TÖRTÉNETRŐL

Dr.phil. Janos Hausmann: UNGARN - Vom Mittelalter bis zur Gegenwart. Verlag Friedrich Pustet Regensburg, Südosteurop. Gesellschaft München, 2004, 312 old., ára 24,90 EUR.

Nagy érdeklődéssel vettem kezembe ezt a könyvet, hiszen átfogó történelmi áttekintés Magyarországról, és a magyar nemzetről német nyelven ritkán jelenik meg Németországban, és mert

- társkiadóként a tekintélyes Südosteuropa-Gesellschaft fémjelzi a kiadványt, és
- szerzője Pécssett született 1953-ban, ott is diplomázott és ma a kölni egyetem Kelet-európa Történelmi Szeminárium tanácsának tagja.

Az alapos és képekkel gazdagított munka még a történésznek is bő és részletes tájékoztatást nyújt történelmükről. Német nyelvezete fordulatos és élvezhetően érthető. Örülhetünk, hogy minőségi könyv méltatja európaiságunkat és bemutatja népünk folyamatos - sikerekben, de kudarcokban is gazdag - küzdelmét fennmaradásunkért. Az időtáblázat, a tárgymutató és a forrásmunkák felsorolása jól kiegészíti a könyv mondanivalóját.

Azonban sok mindent nem találunk meg a könyvben.

A munka teljes mértékben a ma Magyarországon uralkodó finnugor származásemélet alapján áll. Ezt nem tekintjük hibának, de a tudományosság megköveteli, hogy megemlítsük:

- a nyelvészet alapján „megtalált” uráli őshaza területén eddig semmiféle régészeti leletet nem fedeztek fel,

- az altáji nyelvek többsége a magyarhoz hasonlóan ragozó (agglutináló) és legalább annyi szövegefelelős van bennük, mint a finnben,
- a gén-marker vizsgálatok világosan mutatják: a finnekkel-észtekkel csak 1 % egyezés található. Tehát csak nyelvrokonság áll fenn.

Természetesen ignorálja a hun-magyar, és az avar-magyar rokonságot, s László Gyula „kettős honfoglalását” bizonyíthatatlannak tartja.

Kétségeket kelt bennünk az a tény is, hogy a székelyeket - akik már a Kárpát-medencében éltek és ott csatlakoztak Árpádhoz - „segédnépek” (Hilfsvolk) minősíti. Ez ugyan jogi és nem származási kategória, de alkalmas ennek a legmagyarabb nyelvű és öntudatú népcsoportnak leértékelésére.

A közelmúlt történetéből is találunk érthetetlen aránytalanságokat:

- A gyászos emlékü Tanácsköztársaság leírása 4 oldalt kapott, de az 1956-os forradalom és népfelkelés története csak 3 oldalra terjed ki. A két esemény hatása a világtörténelemre azonban össze sem hasonlítható.

- 1956 történelmének leírása különben a megszokott módon történik. Részletesen beszámol arról, hogy mi történt a Központi Vezetőségben, a parlamentben stb. De egyetlen mondat található az utcán lezajlott forradalomról (még Nagy Imre is a forradalom után „kullógott” és nem előtte járt), és a vidéki harcokról.

ba való bekötés, a jugoszláviai válság menedzselése, végül is a kisebbségi kérdés (központilag a Kárpátok övezetében) képi. A német nyelvterületen útmutató jellegű terv tartalmilag kiegészíthető, adattárra továbbfejleszthető, egyéb súlypontok beiktathatók. Az adat-szerű forrás egyetemisták, a sajtó és a médiák képviselői, valamint tudományos kutatók (történészek, szociológusok, etnológusok stb.) számára nyújt nagybecsű segédeszköz.

Az előadás első része a kutatási terv bemutatásával foglalkozott, azután bepillantást adott a feldolgozás folyamatába és a digitalizálás aspektusaiba és végül összefoglalta a munka egyes lépéseit a nyomtatott forrástól az online dokumentumig. A második rész az adattár bemutatása volt. Ezt a gyakorlati útmutatót nyugtázta számos közönség a legnagyobb érdeklődéssel. A http://www.forost.ungarisches-institut.de cím alatt elérhető virtuális tár az integrált google segítségével a cím-ill. jelzőszó megadásával a teljes szövegátutatót biztosítja. A szövegek sajnos nem tárolhatók és nem lehet kinyomtatni őket.

Elfogadhatatlan az elhallgatás

- Teljességgel elfogadhatatlan az emigrációs magyar sajtó és a Szabad Európa Rádió (SZER) 1956 alatti és utáni szerepének az elhallgatása: ez már csak azért is fájó, mert szabadságharcunk 50. évfordulójára készülünk. Mi és az egész világ.

- Amíg a Bécsbe menekült szocialisták, kommunisták (1919) kiadványait újságcímekkel együtt részletesen leírja (241–242 old.), az 56-os emigráció sajtótermékeit teljességgel ignorálja. Pedig jól tudjuk, hogy a hazulról jövő látogatók milyen mértékben csempészték az egész Kárpát-medencébe kiadványaikat (könyvek, újságok), s ezzel jelentősen hozzájárultak a magyar nemzet informálásához.

- A hazai vezető kommunisták kéthetenként kaptak a nyugati magyar sajtóból kiszedett idézetek alapján nyomtatott közleményeket, amelyek kétség-telenül nyomokat hagytak a hazai politikában. Főleg a határon túl élő magyarokról szóló hírek voltak nekik fontosak...

- Felbecsülhetetlen az 56-os szabadságharcosok szerepe a SZER 56 utáni megújulásában és kétség-telen hatásosságában. Ez a rádió szócsövünk lett, amit amerikai gazdájuk sokszor nehezen fogadott el.

Remélem, hogy a könyv szerzője és kiadója ezeket az észrevételeket tudomásul veszi és megfontolja.

Mindent egybevetve: Ezt a történelemkönyvet – kifogásaink ellenére – nyugodtan ajánlhatjuk német ismerőseinknek, barátainknak, de azért a fenti tényekről beszélgetünk el velük.

ID. KLEMENT KORNÉL

HALÁLOZÁSOK

†

Neu-Feffernitzben (Karintia) 80. életévében hosszú szenvedés után elhunyt KISS VINCE. 1956-ban hagyta el Magyarországot. Az Unterdellach-i érettségi előkészítő iskolában, majd pedig Bad Iselsbergen a „Königin Juliana Schule” Magyar Reálgimnáziumban tanított fizikát 1957-59-ben. Vékony fizikai alkata miatt diákjai Csontinak becézték. Ő ezt tudta, és nem gúnynévnek, hanem valóban becézésnek fogta fel.

†

Bécsben július 11-én, 75 éves korában váratlanul elhunyt KUSTER DEZSŐNÉ. A bécsi magyar közösség megbecsült, szerény, segítőkész tagja volt. Ő vezette a 72.sz. Széchenyi István cserkészcsapat és a Szent István Egylet könyvelését. Hamvasztása Bécsben, temetése szülővárosában, Győrött volt.

†

Hosszú és fájdalmas betegség után 59 évesen elhunyt MONOSZLÓY DEZSŐNÉ, szül. Keresztényi Katalin. Rokonai, számos barátja és ismerőse június 10-én vett tőle búcsút a bécsi Központi Temetőben.

ÚJ KÖNYVEK

CSOÓRI Sándor: Futás a ködben (Új versek). Nap Kiadó, Budapest 2005, 120 old.;
FEJTŐ Ferenc: József Attila, a Szept és Jó Szó mestere. Holnap, Budapest 2004;
HELTAI Nándor: “Elveték a jó magot. “A tényerődús” Széchenyi és a kecskeméti Liebenbergeek. Porta Közhazsnú Egyesület, (Kecskemét) 2005, 111 old.;
JUHÁSZ László: Ausztria Magyar emlékei. Tarcsay Csaba felvételeivel. Antológia Kiadó, Lakitelek 2005, 279 old.;
KATONA Éva (válogatta): 111 vers Kolozsvárról, Essig Kacsó Klára tollrajzaival. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár 2005, 167 old.;
NÉMETH Balázs: “...Isten nem aloszik, rejánk pislong...” Református életforma kialakítása a folyamatosság és a változások közepette – a 16. százaid Magyarorszáig mint példa. Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest 2005, 348 old.;
RÉVÉSZ Máriusz: Sorsfordítók Erdélyben. Kairosz, (Budapest, é.n.), 239 old.;
SÁRKÓZI Mátyás szótára: Mit is Jelent? Osiris, Budapest 2005;
SZÉKELY András Bertalan: Határhárvtyák. Inter-etnikus folyamatábrák és pillanatképek a Kárpát-medencéből. Pilisvörösvár 2005, 305 old.;
TÁL GIZELLA és RAFFAI ISTVÁN (szerk.): Hol vannak a katonák? Szemelvények a Don-kanyart megjártak vallomásaiból és korabeli hadijelentésekből. Új Horizont, Veszprém 2005. 384 old.
TÖKÉCZKI László: Vázsonyi Vilmos eszmei-politikai arca. XX. század Intézet, (Budapest) 2005, 298 old.;

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358. Web: www.fkkk.hu/becsinaplo

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (Cambridge), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszló Dezső (Bécs), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Sulyok Vince (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Kántás János, Radics Éva, Szemerédi Tibor, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstaht A-1010 Wien, Graben 21.

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 9 Euro, Magyarországon 700,- Ft. Németországban és a többi EU-államokban 13,60 Euro, vagy annak megfelelő összeg: Svájcban 22.- Sfr. Amerikában, Kanadában, Dél-Amerikában és Ausztráliában (légipostával) 22.- US dollár (24,40 Euro).

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Szakács Ervin, 1041 Capri Isles Bul. #228, Venice, FL 34292. Tel.: 941 483 4465
Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószám: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.
Németországban: ANTON-Verlag, Szutrély Beatrix, Grünewalder Str. 55, D-42657 Solingen, Stadtpark-kasse Solingen, BLZ 342 50000, Kt 515 8886.
Svájcban: Laczkó Zsuzsanna Éva, Höglérstr. 53, CH-R600 Dübendorf. Bank folyószám: Züricher Kantonalbank 8600 Dübendorf, Konto: 1140-0043.177

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. Postagiro Nr.: 756987-4.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkeikért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Lapunkat támogatja az Illyés Közalapítvány

Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturzgasse 1a

Információszolgáltatás

„Források és anyagok Közép- és Délkelet-Európa kapcsolati és integrációs történetéhez a XX. században különös tekintettel Magyarországra, a kisebbségi kérdésre és az európai integrációra“

A müncheni Magyar Intézet (Ungarisches Institut) érdekes rendezvényen mutatta be Münchenben az intézetben négy éve folyó és immár lezárt kutatómunka eredményét. A dr. Ralf Thomas Göllner vezetése és dr. Meinolf Arens szerkesztése alatt álló és a Magyar Intézet programjával összefüggő kutatási tervet 2001 márciusa óta a Bajor Állam Tudományos, Kutatási és Művészetek Minisztériuma a „forost”-kutatóforum keretén belül támogatta. A kutatási terv célja a fenti témakörre vonatkozó források és anyagok digitális felvétele és feldolgozása volt. A digitalizálás előnye megnyilvánul abban, hogy a szöveg többszörösen felhasználható, hogy minden kutatási (nem utolsósorban szedéstechnikai és helyesírás) igénynek megfelelő és hogy idézhető. A dokumentáció súlypontját az első világháború és annak következményei, az 1933-1945, ill. az 1950-es évek, a hidegháború és a kommunizmus évei, a NATO-